

SOCIALINĖS INTEGRACIJOS BENDRUOMENĖJE VADOVAS

Šis projektas finansuotas Europos Komisijos lėšomis.

Šio leidinio turinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija neatsako už bet kokią informaciją, pateiktą šiame leidinyje, panaudojimą.

TURINYS

1. ĮVADAS	2
2. SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮVADAS.....	4
3. TEISĖS IR PAREIGOS	10
4. VIETOS KULTŪRA IR TRADICIJOS. ĮVADAS Į VIETOS KULTŪRĄ IR TRADICIJAS. VIETOS FESTIVALIAI IR ŠVENTĖS. ETIKETAS IR SOCIALINIS ELGESYS BENDRUOMENĖJE.....	49
5. VIETOS KALBOS MOKYMASIS.....	66
6. BŪSTAS IR BENDRUOMENĖ.....	81
7. DARBAS IR DARBO GALIMYBĖS: SEKTORIAI, KURIUOSE YRA DIDŽIAUSIAS DARBO JĖGOS POREIKIS.	99
8. PARAMOS TINKLAI IR ASOCIACIJOS.	124

1. ĮVADAS

Šis socialinės integracijos bendruomenėje vadovas yra svarbi priemonė, sukurta pagal Europos Sąjungos programos „Erasmus+“ finansuojamą projektą „EURO-OPP – Galimybės labiau įtraukiančiai Europai“. Jo pagrindinis tikslas – suteikti Ispanijoje, Italijoje ir Lietuvoje gyvenantiems suaugusiems užsieniečiams praktišką ir prieinamą priemonę, kuri palengvintų jų integracijos procesą vietos visuomenėje ir bendruomenėje.

Vadove sistemingai aptariami pagrindiniai veiksmingos integracijos aspektai: nuo žinių apie teises teises ir pareigas iki galimybės gauti išsilavinimą, sveikatos priežiūros paslaugas, būstą ar darbą. Jame taip pat pateikiama svarbi kultūrinė informacija, vietos kalbos mokymosi ištekliai, verslumo galimybės ir kiekvienoje šalyje veikiančių paramos tinklų aprašymas. Vadovo tikslas – ne tik suteikti naudingos informacijos, bet ir skatinti asmenų įgalinimą, aktyvų dalyvavimą ir stipresnius bendruomeninius ryšius.

Ši priemonė pirmiausia skirta suaugusiems mokymosi procese dalyvaujantiems asmenims, kilusiems iš užsienio, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Ji pritaikyta atsižvelgiant į skirtingas partnerių šalių socialines ir kultūrinės aplinkybes. Taip pat ji bus naudinga pedagogams ir

specialistams, dirbantiems įtrauktis, suaugusiųjų švietimo bei bendruomenių stiprinimo srityse.

Šis vadovas parengtas aktyviai bendradarbiaujant trims EURO-OPP projekto partnerių organizacijoms:

- Fundación Sieneva (Ispanija), projekto koordinatorius, turintis didelę patirtį suaugusiųjų švietimo, verslumo ir įtraukties programose, skirtose pažeidžiamoms grupėms kaimo ir miesto vietovėse.
- Muoversi Assieme NGO (M.A.NGO) (Italija) – neseniai įkurta organizacija, veikianti Sardinijoje, skatinanti įtrauktį, piliečių dalyvavimą ir kultūrinio bei socialinio paveldo vertinimą, ypatingą dėmesį skirianti kovai su diskriminacija ir lyčių lygybės skatinimui.
- UNFUZZ (Lietuva) – Kaune įsikūrusi NVO, veikianti neformaliojo švietimo, bendruomenių įgalinimo ir priemonių, skirtų socialinę atskirtį patiriantiems suaugusiems integruoti, srityje.

Apjungiant šias tris perspektyvas – mokymą, įtrauktį ir bendruomenės veiklą – šis vadovas yra išsamus, keliomis kalbomis parašytas dokumentas, sukurtas taip, kad būtų prieinamas, suprantamas ir naudingas visose trijose dalyvaujančiose šalyse. Jis bus prieinamas skaitmeniniu formatu ir platinamas per kiekvienos organizacijos interneto svetaines ir tinklus, užtikrinant nemokamą prieigą ir praktinį pritaikymą įvairiose aplinkybėse.

---

2. SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮVADAS.

SOCIALINĖS INTEGRACIJOS APIBRĖŽIMAS IR SĄVOKA. INTEGRACIJOS NAUDA ASMENIMS IR BENDRUOMENEI. KULTŪRINĖS ĮVAIROVĖS SVARBA.

SOCIALINĖS INTEGRACIJOS APIBRĖŽIMAS

Socialinė integracija – tai procesas, kuriuo siekiama sudaryti sąlygas visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų kilmės, socialinės, kultūrinės ar ekonominės padėties, įsilieti į visuomenės gyvenimą ir jame visapusiškai dalyvauti. Integracija reiškia ne vien fizinį buvimą toje pačioje erdvėje, bet ir prasmingą, gerbiamą įsitraukimą į įvairias sritis – švietimą, darbo rinką, politinį, kultūrinį bei bendruomeninį gyvenimą.

Socialinė integracija grindžiama lygių teisių, pareigų ir galimybių principais. Jos tikslas – šalinti socialinės atskirties barjerus ir kurti tokias visuomenės struktūras bei aplinką, kurioje kiekvienas žmogus galėtų augti, realizuoti save, prisidėti prie bendrojo gėrio ir jaustis pilnaverčiu bendruomenės nariu.

SOCIALINĖ INTEGRACIJA IR MIGRACIJA

Socialinė integracija ir migracija yra glaudžiai susiję procesai, nes migracija reiškia žmonių atvykimą į naujas bendruomenes, kuriose jie turi ne tik prisitaikyti prie vietinės aplinkos, bet ir būti priimti kaip visaverčiai nariai, galintys aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Migracijos metu asmenys palieka savo įprastą socialinę, kultūrinę bei šeimos aplinką ir susiduria su naujomis kultūrinėmis normomis, socialiniais kodais, kalbos barjerai ar administracinėmis kliūtimis. Jeigu priimančioji visuomenė neturi aiškos integracijos politikos ar palankaus požiūrio į atvykstančiuosius, šie iššūkiai gali dar labiau apsunkinti jų įsiliejimą į visuomeninį gyvenimą.

Migrantų socialinė integracija yra itin svarbi tiek jų pačių gerovei, tiek visos visuomenės darnai bei bendruomenių stiprumui.

SOCIALINĖS INTEGRACIJOS NAUDA ASMENIUI

Asmeninė socialinės integracijos nauda:

- Priklausymo jausmas. Socialinė integracija leidžia asmeniui jaustis bendruomenės dalimi, o tai stiprina savivertę ir padeda sumažinti vienišumo bei socialinės atskirties jausmus.
- Teisės ir paslaugos. Integruotas asmuo turi galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis, tokiais kaip švietimas, sveikatos priežiūra, būstas, užimtumas ir kt., lygiomis teisėmis su kitais gyventojais.

- Asmeninis ir profesinis tobulėjimas. Dalyvavimas visuomenės gyvenime skatina asmens augimą, padeda įgyti naujų žinių, tobulinti įgūdžius, siekti karjeros tikslų ir prasmingai prisidėti prie bendruomenės.
- Emocinė ir psichinė sveikata. Integracija į palaikančią socialinę aplinką padeda sumažinti stresą, nerimą ir emocinius sunkumus, susijusius su atskirtimi ar marginalizacija.
- Aktyvus dalyvavimas. Socialinė integracija suteikia galimybę būti išgirstam – dalyvauti pilietiniuose, bendruomeniniuose bei demokratinuose procesuose, išreikšti savo nuomonę ir prisidėti prie sprendimų priėmimo.
- Saugumas ir lygybė. Integruotas asmuo yra labiau apsaugotas nuo diskriminacijos, išnaudojimo ar smurto, o integracijos procesas grindžiamas lygiateisiškumo ir pagarbos principu.
- Įvairovės ir tarpkultūrinio dialogo stiprinimas. Socialinė integracija skatina pagarbų bendravimą tarp skirtingų kultūrų, atvirumą ir abipusį mokymąsi, praturtinant tiek asmenines, tiek bendruomenines patirtis.

NAUDA BENDRUOMENEI

- Socialinė integracija atneša daug naudos visai visuomenei – ji kuria teisingesnes, tvirtesnes ir labiau susijusias bendruomenes, kurios geba darniai augti ir prisitaikyti prie kintančių iššūkių.

- Tvirta bendruomenė per laisvą bendrystę. Kai žmonės laisvai renkasi būti kartu, dalytis atsakomybe ir vieni kitus palaikyti, gimsta tvirta, iš apačios kylanti bendruomenė. Tokia socialinė integracija – ne primesta iš viršaus, o kylanti iš tarpusavio pagarbos ir savarankiško veiksmo – mažina susiskaldymą, stiprina ryšius ir leidžia bendruomenėms pačioms kurti sveiką bei atsparų visuomeninį gyvenimą.
- Nelygybės mažinimas. Socialinė integracija padeda mažinti ekonominius ir socialinius skirtumus, užtikrina vienodas galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis, tokiais kaip sveikatos priežiūra, švietimas ar būstas.
- Konfliktų mažinimas. Bendruomenėse, kuriose puoselėjama įtrauktis, mažiau socialinės atskirties, todėl sumažėja ir konfliktų, smurto bei diskriminacijos tikimybė.
- Talento ir įvairovės panaudojimas. Kai kiekvienas žmogus yra įtrauktas, jo gebėjimai ir patirtys gali būti visapusiškai išnaudojami, praturtinant bendruomenės gyvenimą bei skatinant kultūrinę, švietimo ir ekonominę pažangą.
- Ekonominis vystymasis. Įtrauktis leidžia daugiau žmonių integruotis į darbo rinką, steigti verslus ar aktyviai prisidėti prie vietos ekonomikos, kas teigiamai veikia bendrą gyvenimo kokybę.
- Kultūrinė įvairovė. Socialinė integracija skatina mainus tarp skirtingų kultūrų, idėjų ir vertybių, o tai praturtina bendruomenės kultūrinį gyvenimą ir ugdo toleranciją bei atvirumą.
- Aktyvus piliečių įsitraukimas. Įtrauktose bendruomenėse žmonės aktyviau dalyvauja asociacijų, savanoriškose ar pilietinėse veiklose, prisideda prie demokratinių procesų.

- Socialinių vertybių stiprinimas. Įtrauktis ugdo solidarumą, empatiją, pagarbą kitoniškumui bei socialinį teisingumą – šios vertybės būtinos sveikai visuomenei.
- Prisitaikymas ir bendruomenės atsparumas. Įtraukios, bendradarbiavimu grįstos bendruomenės lengviau įveikia socialinius, demografinius ar ekonominius iššūkius, nes remiasi gyvais tarpusavio ryšiais, savitarpio pagalba ir laisvu, sąmoningu žmonių veikimu.
- Emocinė gerovė. Jausmas, kad esi priimtas ir priklausai bendruomenei, teigiamai veikia žmonių emocinę bei psichinę sveikatą, prisideda prie bendros visuomenės sveikatos.

KULTŪRINĖS TAPATYBĖS IR TARPKULTŪRINIO SUPRATIMO SVARBA

Kultūrinis tapatumas ir pagarba skirtingoms tradicijoms yra svarbi sąlyga sveikai bendruomenei, kurioje žmonės gali gyventi taikiai, gerbdami vieni kitus, bet nenusigręždami nuo savo šaknų. Įvairovė savaime nėra vertybė – vertinga tampa tada, kai remiasi pagarba bendriems principams: laisvei, atsakomybei, teisingumui ir tautinei kultūrai.

- Tarpusavio praturtinimas. Skirtingų kultūrų atstovai, gyvendami šalia, gali dalytis patirtimis, papročiais ar idėjomis, jeigu jų bendravimas grindžiamas abipuse pagarba, ne primetimu.
- Tautinio tapatumo stiprinimas. Aiškus savo šaknų, istorijos ir kultūros pažinimas padeda žmogui gerbti ir kitus – stiprus tapatumas nekelia grėsmės, o ugdo pasitikėjimą.

-
- Tarpkultūrinis dialogas. Tikra bendrystė atsiranda ne per ideologinius šūkius, o per atvirą, savanorišką dialogą, kai žmonės klausosi ir mokosi vieni iš kitų, bet lieka ištikimi savo vertybėms.
  - Jaunosios kartos ugdymas. Moksleiviai ir jaunimas turėtų augti žinodami savo tautos istoriją, kalbą ir tradicijas, bet taip pat gebėti suprasti kitus – ne globalistiniuose modeliuose, o bendruomeniniuose santykiuose.
  - Bendruomenių stiprinimas. Vietos bendruomenės, kuriose egzistuoja pagarbus sambūvis, yra atsparesnės susipriešinimui ir išorinei ideologinei įtakai.

Trumpai tariant, kultūrinė įvairovė įgyja vertę tik tuomet, kai nesunaikina vietinės tapatybės, o prisideda prie stipresnių, savarankiškų bendruomenių kūrimo. Tokia aplinka padeda žmonėms bendrauti be prievartos, augti savarankiškai ir gyventi pagal vertybes, kurios kyla iš tautos istorijos, šeimos ir atsakomybės vienas kitam.

3. TEISĖS IR PAREIGOS

INFORMACIJA APIE UŽSIENIO GYVENTOJŲ TEISES IR PAREIGAS. PRIEIGA PRIE SVEIKATOS, ŠVIETIMO IR SOCIALINĖS APSAUGOS PASLAUGŲ. GYVENAMOSIOS VIETOS IR DARBO REGLAMENTAVIMAS.

INFORMACIJA APIE UŽSIENIO GYVENTOJŲ TEISES IR PAREIGAS

Užsienio šalių piliečių teisės ir pareigos Europos Sąjungoje skiriasi priklausomai nuo jų imigracijos statuso ir pilietybės:

Europos Sąjungos piliečiai:

Mastrichto sutartimi įvesta Europos Sąjungos pilietybės sąvoka reiškia, kad visi ES valstybių narių piliečiai automatiškai tampa ir Europos Sąjungos piliečiais. ES piliečiai turi teisę laisvai judėti ir gyventi bet kurioje ES šalyje be vizos ar leidimo gyventi. Be to, jiems suteikiamos

šios pagrindinės teisės:

- **Laisvas judėjimas ir gyvenimas.** ES piliečiai gali keliauti, gyventi ir dirbti bet kurioje ES valstybėje narėje be specialių leidimų ar vizų.

- **Balsavimo teisė.** Gyvendami kitoje ES šalyje, jie turi teisę balsuoti ir kandidatuoti savivaldybių bei Europos Parlamento rinkimuose.
- **Apsauga nuo diskriminacijos.** Jiems taikomas draudimas diskriminuoti dėl pilietybės, ypač darbo, švietimo ir socialinių paslaugų srityse.
- **Teisė į švietimą ir sveikatos priežiūrą.** ES piliečiai gali naudotis tomis pačiomis švietimo ir sveikatos paslaugomis kaip ir šalies, kurioje gyvena, piliečiai.
- **Teisė į darbą.** Jie gali laisvai dirbti bet kurioje ES šalyje, netaikant darbo apribojimų ar kvotų.

Trečiųjų šalių piliečiai:

Asmenys, kurie nėra Europos Sąjungos (ES) piliečiai, bet teisėtai gyvena ES teritorijoje, gali naudotis tam tikromis teisėmis, jei turi galiojantį leidimą gyventi ar vizą. Jiems gali būti suteiktos šios pagrindinės teisės:

- **Teisė gyventi.** Trečiųjų šalių piliečiai gali gauti leidimą gyventi ES valstybėje, jeigu atitinka tos šalies nustatytas sąlygas (pvz., pajamų, būsto ar saugumo reikalavimus).
- **Teisė dirbti.** Jie gali dirbti, jeigu turi leidimą dirbti pagal nacionalinius įstatymus. Kai kuriais atvejais galimybė dirbti priklauso nuo jų kilmės šalies ir ES ar nacionalinių susitarimų.
- **Teisė į šeimos susijungimą.** Jie gali kreiptis dėl teisės atsivežti savo šeimos narius, laikydamiesi kiekvienos šalies nustatytų reikalavimų (pvz., dėl būsto, pajamų ar sveikatos draudimo).
- **Kitos teisės.** Priklausomai nuo valstybės, jie gali turėti teisę naudotis švietimo paslaugomis, sveikatos apsauga, socialine parama ar kitomis viešosiomis paslaugomis.

Teisių palyginimas: pagrindinės migrantų teisės Europoje

Aspektas	Europos Sąjungos migrantai (ES/EEE)	Ne ES migrantai
Judėjimo laisvė	Laisvė judėti ir gyventi.	Įvažiavimo ir leidimo gyventi išdavimas, laikantis tam tikrų sąlygų.
Prieiga prie darbo rinkos	Lygiateisė nacionalinių piliečių ir migrantų traktuotė.	Reikalingas darbo arba leidimas gyventi. Apribojimai tam tikrose srityse.
Teisė naudotis socialinėmis paslaugomis	Vienodas požiūris: švietimas, sveikatos priežiūra, išmokos.	Ribojama pagal leidimą ir teisinį statusą. Kai kurios paslaugos ribojamos.
Politinės teisės	Teisė balsuoti ir būti išrinktam vietos ir Europos rinkimuose.	Nėra politinių teisių, išskyrus natūralizaciją.
Socialinė ir darbo apsauga	Lygiateisė nacionalinių gyventojų ir užsieniečių, turinčių leidimą gyventi	Ribota, priklausomai nuo leidimo gyventi.
Prieglobstis ir prieglobsčio suteikimas	Netaikoma.	Teisė prašyti prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos.
Pilietybė ir pilietybė	Galima po ilgo gyvenimo šalyje.	Ilgesnis ir labiau ribojantis procesas.
Šeimos susijungimas	Lankstesnis, pagal Europos Sąjungos nuostatas.	Leidžiama taikant griežtesnius reikalavimus.
Išsiuntimas ir repatriacija	Apsauga nuo išsiuntimo, išskyrus sunkiais atvejais.	Pažeidimų ar nusikaltimų atveju gali būti išsiųsti.

Užsienio gyventojų (ES ir (arba) trečiųjų šalių piliečių) ĮSIPAREIGOJIMAI:

- Vietos įstatymų laikymasis: jie privalo laikytis šalies, kurioje gyvena, įstatymų ir kitų teisės aktų.
- Tvarkingi dokumentai: jie privalo tvarkingai saugoti patvirtinamuosius dokumentus, leidimus gyventi ir kitus teisinius dokumentus.
- Mokesčių mokėjimas: jie turi mokėti mokesčius, kuriuos privaloma mokėti šalyje, kurioje gyvena.
- Bendradarbiavimas su valdžios institucijomis: jie turi bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir teikti reikalingą informaciją.
- Įvažiavimo ir buvimo sąlygų laikymasis: jie privalo laikytis įvažiavimo ir buvimo šalyje sąlygų, ypač jei turi vizą.

Norėdami gauti išsamesnės informacijos apie užsienio gyventojų teises ir pareigas ES šalyje, rekomenduojame kreiptis į tos šalies imigracijos institucijas.

UŽSIENIO PILIEČIŲ TEISĖS IR PAREIGOS ITALIJOJE

Europos imigrantai:

Italijoje ES piliečiai turi tokias pačias teises ir pareigas kaip ir Italijos piliečiai. Jie gali apsigyventi Italijoje, dirbti, studijuoti ir gyventi laisvai, taip pat turi teisę į vienodą požiūrį pagal įstatymus. Pagrindinės pareigos – laikytis Italijos įstatymų, mokėti mokesčius ir

registruoti savo gyvenamąją vietą. Direktyva 2004/38/EB reglamentuoja ES ir EEE piliečių bei jų šeimos narių teisę atvykti, judėti ir gyventi.

Ne Europos imigrantai:

Italijoje ne Europos (ne ES) imigrantai turi tam tikras teises, kurios priklauso nuo jų teisinio statuso, turimos leidimo rūšies ir tarptautinių susitarimų arba specialių taisyklių. Svarbiausios taisyklės yra šios:

- Įstatyminis dekretas 286/1998 (Testo Unico sull'Immigrazione) - reglamentuoja ne ES piliečių atvykimą, gyvenimą, išsiuntimą ir teises.
- Įstatymas 94/2009 - pakeičia reikalavimus, taikomus ne ES piliečiams dėl leidimų gyventi, šeimos susijungimo ir saugumo priemonių.
- Flussì dekretas - nustato metines įvažiavimo kvotas ne ES darbuotojams, priklausomai nuo darbo rinkos.

Ne ES šalių migrantų ir ES šalių migrantų teisės

Teisių palyginimas

Aspektas	Europos Sąjungos migrantai (ES/EEE)	Ne ES migrantai
Atvykimas ir buvimas	Laisvas judėjimas be vizos	Vizų ir leidimų reikalavimai
Leidimas gyventi	Registracija, jei buvimo trukmė ilgesnė nei 3 mėnesiai	Privalomas leidimas
Darbas	Laisvas patekimas	Leidimas pagal Flussì dekretą

Sveikata	Visiška prieiga prie nacionalinės sveikatos sistemos	Ribota prieiga prie nacionalinės sveikatos sistemos, garantuota pagalba ekstremaliose situacijose
Švietimas	Nemokama ir visiška prieiga	Garantuota prieiga, įskaitant nereguliarią prieigą
Socialinės paslaugos	Visiška prieiga	Ribojama pagal teisinį statusą
Politinis dalyvavimas	Local and European vote	No political rights
Šeimos susijungimas	Nemokama artimiausiems šeimos nariams	Griežti reikalavimai
Teisė į pilietybę	Po 4 metų	Po 10 metų (5 metai pabėgėliams)
Išsiuntimas iš šalies	Tik dėl rimtų priežasčių	Galima dėl pažeidimų arba viešosios tvarkos pažeidimų

Europos ir ne ES migrantų įsipareigojimų Italijoje palyginimas

Aspect	European Citizens (EU/EEA)	Foreigners Non-EU nationals
Teisėsauga	Gerbti įstatymus ir Konstituciją	Gerbti įstatymus ir Konstituciją
Registracija	Privaloma, jei gyvenama ilgiau nei 3 mėnesius	Privaloma turint teisėtą gyvenamąją vietą
Leidimai gyventi ir dirbti	Registracija tik gyvenant ilgiau nei 3 mėnesius	Privalomas leidimas

Pranešimas apie pasikeitimus	Pranešimas apie gyvenamosios vietos pasikeitimą	Pranešimas apie gyvenamosios vietos pasikeitimą
Politinė veikla	Tik vietos/Europos rinkimai	Nėra politinių teisių
Mokesčių prievolės	Mokesčių mokėjimas ir laikymasis	Mokesčių mokėjimas ir laikymasis
Socialinė apsauga	Socialinio draudimo įmokos	Socialinio draudimo įmokos
Sveikatos draudimas	Privaloma ilgalaikio gyvenimo atveju	Privaloma turint galiojantį leidimą
Šeimos susijungimas	Šeimos narių deklaravimas ir teisinės padėties įteisinimas	Reikalavimai dėl pajamų ir gyvenamosios vietos

TEISĖ NAUDOTIS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS, ŠVIETIMO IR SOCIALINĖS APSAUGOS SISTEMA ITALIJOJE

Italijoje teisė naudotis sveikatos priežiūros, švietimo ir socialinės gerovės sistema garantuojama visiems piliečiams ir teisėtiems gyventojams. Sveikatos priežiūros sistema yra visuotinė ir nemokama, už kai kurias paslaugas mokamas dalinis mokestis. Švietimas yra privalomas ir nemokamas iki 16 metų, o socialinė pagalba teikiama tiems, kuriems jos reikia.

PRIEIGA PRIE SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS ITALIJOJE

Italijos nacionalinė sveikatos sistema yra vieša ir prieinama visiems Italijos piliečiams, Europos piliečiams ir Italijoje gyvenančioms užsienio piliečių kategorijoms. Ši sistema grindžiama trimis pagrindiniais principais: „universalumas, lygybė ir solidarumas“.

Europos piliečiai:

ES piliečiai, turintys Europos sveikatos draudimo kortelę (ESDK), gali ja naudotis Italijoje, kad gautų visą reikiamą medicininę pagalbą.

Šios paslaugos teikiamos tomis pačiomis sąlygomis kaip ir Italijos piliečiams, sumokėjus atitinkamą įmoką sistemoje („bilietą“) ir pasinaudojus nemokamomis paslaugomis, jei jos yra teikiamos.

Ne Europos piliečiai:

Sveikatos priežiūra Italijoje teikiama asmenims, turintiems nuolatinį leidimą gyventi, ir su jais gyvenantiems išlaikomiems šeimos nariams. Neturint nuolatinio leidimo gyventi, turite teisę į sveikatos priežiūrą ambulatorinėse klinikose ir ligoninėse, kurią teikia viešosios skubios pagalbos struktūros. Tačiau neturite teisės pasirinkti bendrosios praktikos gydytojo ir pediatro.

Užsienio piliečiai gali registruotis nacionalinėje sveikatos sistemoje, jei:

- turi leidimą gyventi ir dirba, yra registruoti darbo biržoje kaip bedarbiai arba laukia leidimo gyventi;
- yra nuolatiniai gyventojai;
- yra pateikę prašymą pratęsti leidimą gyventi (darbui arba savarankiškai dirbti, dėl šeimyninių priežasčių, prieglobsčio, įvaikinimo, globos, pilietybės, religinių priežasčių, studijų);
- yra pirmiau minėtų užsieniečių išlaikytiniai.

Užsienio studentai

Kaip Europos užsienio studentas Italijoje, jūs turite teisę naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, tačiau turėtumėte žinoti, kad ji neapima tam tikrų gydymo paslaugų, pvz., dantų gydymo, kelionės draudimo, paieškos ir gelbėjimo, repatriacijos, todėl patartina papildomai įsigyti privačią kelionės draudimą užsienyje.

Jei esate ne Europos Sąjungos studentas, privalote apsidrausti privačiu draudimu, kai kreipiatės dėl vizos, o atvykęs į Italiją, taip pat galite registruotis nacionalinėje sveikatos sistemoje, jei atitinkate reikalavimus ir sumokate reikiamą metinį registracijos mokestį, priklausomai nuo jūsų aplinkybių.

Taip pat svarbu pasiteirauti universitete ar mokykloje apie konkrečius reikalavimus ir sveikatos priežiūros paslaugas, teikiamas tarptautiniams studentams.

Kaip pasinaudoti sveikatos priežiūros sistema Italijoje:

Norėdami užsiregistruoti nacionalinėje sveikatos sistemoje, turite kreiptis į vietos sveikatos biurą, kuris nustatomas pagal jūsų registruotą gyvenamosios vietos adresą, arba į savivaldybę, nurodytą prašyme išduoti leidimą gyventi.

Registracijai reikalingi dokumentai:

- Galiojantis asmens tapatybės dokumentas;
- Mokesčių identifikavimo numeris („Codice Fiscale“), išduotas vietos mokesčių inspekcijos arba kompetentingos imigracijos tarnybos;
- Leidimą gyventi arba prašymo išduoti arba pratęsti leidimą gyventi kvito kopiją (ir atitinkamus dokumentus, pvz., įvažiavimo vizą ir (arba) sutartį dėl gyvenimo, pasirašytą su vietos imigracijos tarnyba);
- Dokumentai, patvirtinantys šeiminių padėtį, jei registruojami išlaikytiniai.

Užsiregistravę nacionalinėje sveikatos sistemoje, gausite elektroninę sveikatos kortelę, kuri leis naudotis Nacionalinės sveikatos tarnybos teikiamomis paslaugomis. Kortelė yra regioninė. Sveikatos paslaugos ir jų teikimo sąlygos gali skirtis skirtinguose regionuose. Sveikatos draudimo kortelė yra nemokama, jos galiojimo laikas atitinka leidimo gyventi galiojimo laiką. Kada galioja sveikatos draudimo kortelė? Sveikatos draudimo kortelė naudojama norint apsilankyti pas gydytoją ar pediatrą, įsigyti vaistų vaistinėje, užsiregistruoti tyrimams analitinėje laboratorijoje, apsilankyti pas specialistus ligoninėje ar vietos sveikatos agentūroje (ASL) ir, apskritai, kai reikia patvirtinti savo „codice fiscale“ (mokesčių mokėtojo kodą).

PRIEIGA PRIE ŠVIETIMO SISTEMOS ITALIJOJE

Europos piliečiai:

Studentai iš Europos Sąjungos (ES) arba ELPA šalių gali atvykti į Italiją su galiojančiu pasu arba ES asmens tapatybės kortele ir gali gyventi Italijoje be vizos visą studijų laikotarpį. Tačiau atvykę ES studentai privalo registruotis savivaldybėje, kad gautų gyvenamosios vietos pažymą, jei jų studijų programa trunka ilgiau nei 3 mėnesius, kad galėtų gauti leidimą gyventi.

Tarptautiniai studentai, kurie yra ES piliečiai, turi teisę dirbti Italijoje studijų metu, bet negali dirbti daugiau kaip 20 valandų per savaitę įprastinio studijų laikotarpio metu. Tačiau atostogų metu jie gali dirbti daugiau valandų.

Ne ES piliečiai, gyvenantys Italijoje:

Jei esate Europos Sąjungos pilietis, gyvenantis Italijoje, Italijos švietimo sistema užsienio gyventojams suteikia teisę į švietimą, o privalomasis švietimas yra iki 16 metų.

Švietimas yra nemokamas ir suskirstytas į kelis lygius, nuo pradinės mokyklos (scuola elementare) iki vidurinės mokyklos (scuola superiore).

Be to, kaip ES pilietis, galite studijuoti Italijos universitetuose lygiomis teisėmis su Italijos studentais, jei jūsų studijos yra pripažintos Italijoje.

Ne Europos piliečiai, negyvenantys Italijoje:

Jei esate studentas iš ne ES šalies ir norite vykti studijuoti į Italiją, prieš atvykdami į šalį turite gauti studentų vizą. Italijoje yra dviejų rūšių studentų vizos, priklausomai nuo studijų programos trukmės:

- C tipo viza: trumpalaikė viza – ne ilgesnė kaip 90 dienų.
- D tipo viza: ilgalaikė viza, galiojanti ilgiau nei 90 dienų.

Turėsite iš anksto pateikti visus reikiamus dokumentus ir atlikti vizos gavimo procedūrą (priėmimas Italijos institucijos, teistumo nebuvimas, pasas, finansiniai ištekliai ir kt.). Viza leidžia tik atvykti į šalį, o leidimas gyventi leidžia legaliai gyventi Italijoje ilgiau nei 90 dienų.

Jei atvykstate į Italiją su D tipo viza, per 8 dienas nuo atvykimo į Italiją privalote pranešti apie savo atvykimą Questura stotyje. Jums bus išsiųsta leidimo gyventi kortelė, patvirtinanti jūsų teisėtą gyvenamąją vietą šalyje.

Studentai iš ne ES šalių studijų metu be papildomo leidimo gali dirbti tik apie 20 valandų per savaitę, jei turi reguliarią darbo sutartį su darbdaviu Italijoje.

Diplomų pripažinimas Italijoje:

Užsienyje igyti diplomai Italijoje neturi teisinės galios, kol jų nepripažįsta Italijos valdžios institucijos.

Kiekviena valstybė turi autonomiją švietimo sistemos atžvilgiu. Todėl jos taiko savo taisykles dėl diplomų pripažinimo (equipollenza) ir profesinės kvalifikacijos pripažinimo (riconoscimento del titolo professionale).

Norint studijuoti arba lankyti profesinio mokymo kursus Italijoje, būtina kreiptis dėl užsienyje įgytų kvalifikacijų pripažinimo ir lygiavertiškumo. Informacijos centras mobilumo ir akademinio lygiavertiškumo klausimais (**CIMEA-Centro Informazione sulla Mobilità e le Equipollenze Accademiche**) teikia informaciją ir paslaugas šioje srityje.

Atkreipkite dėmesį, kad paprastai už švietimo kvalifikacijų pripažinimą ar lygiavertiškumą, priklausomai nuo tikslo (studijoms ar profesiniam naudojimui), yra atsakingos skirtingos Italijos institucijos:

- Provincijos švietimo įstaigos (tik italų kalba) – dėl iki universitetinio lygio diplomų lygiavertiškumo;
- Universitetai – užsienio akademinų kvalifikacijų lygiavertiškumo klausimais;
- Švietimo, universitetų ir mokslinių tyrimų ministerija – užsienio daktaro laipsnių akademinio lygiavertiškumo klausimais;
- Atitinkamos ministerijos pagal sritis, susijusias su reglamentuojamų profesijų (pvz., gydytojo, teisininko ir kt.) kvalifikacijų pripažinimu.

PRIEIGA PRIE SOCIALINĖS PARAMOS ITALIJOJE

Europos piliečiams:

Italijoje Europos Sąjungos piliečiai turi teisę gauti įvairias socialines paslaugas, įskaitant sveikatos priežiūrą, socialines išmokas ir pagalbą apgyvendinimui gauti.

Italijos socialinės apsaugos sistema teikia tokias išmokas kaip nemokama viešoji sveikatos priežiūra, susijusi su pagrindiniais vaistais, hospitalizavimu ir skubia pagalba, su daliniu mokėjimu už tyrimus ir vaistus.

Be to, teikiama finansinė pagalba, pvz., socialinė pašalpa mažas pajamas gaunantiems ir finansinių sunkumų turintiems asmenims, taip pat pagalba būstui per Caritas, kuri teikia maistą ir prieglobstį benamiams.

- **Socialinė pašalpa (Assegno Sociale):** ekonominė pašalpa, skirta Italijos ir užsienio piliečiams, turintiems ekonominių sunkumų ir mažas pajamas, pagal INPS.
- **Caritas pagalba:** Caritas kas dvi savaites teikia maisto pagalbą, pietus ir vakarienę bei apgyvendinimą benamiams, gaunantiems mažas pajamas.
- **Apgyvendinimas:** Yra apgyvendinimo pagalbos programos, skirtos visų pirma mažas pajamas gaunantiems arba socialiai pažeidžiamiems asmenims.

Kitos paslaugos:

- **Skubios pagalbos tarnybos:** 112 yra Europos skubios pagalbos numeris, kuriuo galima skambinti, jei reikia skubios pagalbos.

- **Konsulinė socialinė pagalba:** Jūsų šalies konsolatai gali suteikti pagalbą, jei susiduriate su laikiniais sunkumais.
- **Pagalba užsieniečiams:** Užsieniečiams teikiamos socialinės paslaugos, įskaitant pagalbą ieškant darbo, socialinę integraciją ir teisinę pagalbą.
- **Patarimai internetu:** VivirEnEuropa.eu teikia patarimus internetu įvairiais klausimais, pvz., INAIL administravimas, NASPI paraiškos, diplomų pripažinimas ir vairuotojo pažymėjimo keitimas.

Ne Europos piliečiams:

Italijoje ne Europos migrantai gali naudotis įvairiomis sveikatos ir socialinėmis paslaugomis, teikiamomis tiek vyriausybės, tiek nevyriausybinių organizacijų. Šios paslaugos apima medicininę pagalbą, teisinę pagalbą, konsultacijas dėl įsidarbinimo, apgyvendinimo ir psichologinę pagalbą.

Pagrindinės socialinės paslaugos:

- **Sveikatos paslaugos:** Ne Europos migrantai gali naudotis sveikatos paslaugomis per Italijos nacionalinę sveikatos sistemą, kuri teikia nemokamas arba pigesnes sveikatos priežiūros paslaugas. Tam reikia užsiregistruoti ir turėti leidimą gyventi arba laikiną leidimą atvykti.
- **Teisinė pagalba:** Yra organizacijų tinklas, teikiantis teisinę pagalbą migrantams, įskaitant konsultacijas migracijos teisių, tarptautinės apsaugos ir teisės kreiptis į teismą klausimais. Šias organizacijas dažnai finansuoja vyriausybė arba tarptautinės organizacijos.

- **Karjeros konsultavimas:** migrantams teikiamos karjeros konsultavimo paslaugos, kurios gali apimti profesinį mokymą, pagalbą ieškant darbo ir konsultacijas apie Italijos darbo teisės aktus.
- **Apgyvendinimas:** ekstremaliose situacijose migrantai gali kreiptis į priėmimo centrus, kurie teikia laikinas apgyvendinimo paslaugas ir pagrindinę pagalbą.
- **Psichologinė pagalba:** Migrantams, ypač tiems, kurie kelionės metu patyrė traumą ar sudėtingas situacijas, teikiamos psichologinės pagalbos paslaugos.

GYVENIMO IR DARBO ITALIJOJE TAISYKLĖS

Europos piliečiai:

Europos Sąjungos laisvo judėjimo principas suteikia ES piliečiams teisę gyventi ir dirbti Italijoje be vizos ar darbo leidimo. Jums reikės tik galiojančio paso arba asmens tapatybės kortelės.

Turėsite užsiregistruoti vietos valdžios institucijose, gauti gyvenamosios vietos pažymėjimą (Certificato di Residenza) vietos Anagrafe biure arba Comune (Comune).

Norėdami gauti sveikatos priežiūros paslaugas, turite užsiregistruoti Italijos nacionalinėje sveikatos tarnyboje (Servizio Sanitario Nazionale – SSN), o norėdami įvykdyti savo mokesčių prievolės, turite gauti mokesčių mokėtojo kodą (Codice Fiscale) vietos mokesčių inspekcijoje (Agenzia delle Entrate).

Ne Europos piliečiai:

Ne ES piliečių atvykimas į Italiją darbo tikslais reglamentuojamas Įstatymo dekretu Nr. 286/1998 ir Prezidento dekretu Nr. 394/1999, kuriuose nustatyta, kad ne ES darbuotojai gali atvykti į Italiją tik pagal vadinamąsias Decreti Flussi (srautų dekretus) nustatytas metines kvotas, išskyrus specialius atvejus, kai kvotos netaikomos.

Norėdami kreiptis dėl vizos, turite turėti darbdavį Italijoje, kuris sutiktų remti jūsų prašymą. Yra skirtingų tipų vizos, priklausomai nuo darbo tipo ir trukmės:

- Sezoninio darbo viza: Sezoniniam darbui tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkis ir turizmas. Šiai kategorijai skiriama 44 000 vizų, daugiausia šalių, su kuriomis Italija yra sudariusi bendradarbiavimo susitarimus, piliečiams.
- Nesezoninio darbo viza: skirta nesezoniniam darbui tokiuose sektoriuose kaip statyba, turizmas, telekomunikacijos ir mechanika. Šiai kategorijai skirta 30 105 vizos.
- Savarankiškai dirbančių asmenų viza: skirta verslininkams, savarankiškai dirbantiems asmenims, startuoliams, specialistams ir menininkams. Šiai kategorijai skirta 500 vizų.
- Ilgalaikė arba nacionalinė (D) viza: tai yra bendroji darbo viza, leidžianti darbuotojams atvykti į Italiją. Ją taip pat turėtumėte prašyti, jei norite studijuoti Italijoje ilgiau nei 3 mėnesius. Jei norite dirbti studijų metu, turite prašyti darbo leidimo.
- Leidimo gyventi prašymas: Per aštuonias dienas nuo atvykimo kreipkitės dėl „Permesso di Soggiorno“ (leidimo gyventi). Eikite į savo vietos policijos nuovadą (Questura) su visais reikalingais dokumentais, įskaitant galiojantį pasą, vizą, darbo sutartį arba studijų įrodymą, apgyvendinimo įrodymą, sveikatos draudimą ir finansinių išteklių įrodymą.

Daugiau informacijos apie migraciją ir taisykles, taikomas ES, ne ES ir pabėgėliams, rasite šiuose nuorodose:

<https://www.interno.gov.it/it/temi/immigrazione-e-asilo>

UŽSIENIEČIŲ TEISĖS IR PAREIGOS LIETUVOJE

Lietuvoje migrantų teisės ir pareigos reglamentuojamos (kaip Ispanijoje ir Italijoje) teisės normų, nustatančių svarbius skirtumus tarp Europos (ES/EEE) piliečių ir ne ES (ne Europos) piliečių, rinkiniu.

- Europos piliečiams Direktyva 2004/38/EB garantuoja teisę laisvai judėti, gyventi ir dirbti, taip pat visapusišką teisę naudotis sveikatos priežiūros, švietimo paslaugomis ir dalyvauti vietos bei Europos rinkimuose.
- Ne ES piliečiams Lietuvos užsieniečių įstatymas nustato specialius reikalavimus leidimų gyventi ir dirbti gavimui, įvažiavimo kvotas, šeimos susijungimui ir prieigai prie socialinių ir sveikatos paslaugų. Politinė veikla yra ribojama, o pilietybės įgijimas reikalauja ilgo teisėto gyvenimo šalyje ir papildomų reikalavimų.
- Prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos taisyklės grindžiamos Ženevos konvencija ir ES direktyvomis, kurios taikomos asmenims, siekiantiems prieglobsčio ir papildomos apsaugos Europoje.

Pagrindiniai skirtumai yra susiję su ES piliečių įvažiavimo ir gyvenimo šalyje lengvumu, o ES nepriklausančių šalių piliečiams taikomi papildomi reikalavimai, įvažiavimo kvotos ir politinių teisių

apribojimai. Abiejų grupių atstovai privalo vykdyti fiskalinius ir socialinius įsipareigojimus ir gali naudotis pagrindinėmis paslaugomis bei teisėmis, nors ir skirtingomis sąlygomis.

Europos ir ne Europos piliečių teisių palyginimas Lietuvoje:

Aspektas	Europos piliečiai (ES/EEE)	Užsieniečiai Ne ES piliečiai
Atvykimas ir buvimas	Laisvas judėjimas, be vizos – Galima būti iki 3 mėnesių be registracijos; vėliau būtina kreiptis dėl gyvenamosios vietos pažymėjimo	Vizų ir leidimų reikalavimai
Leidimas gyventi	Gyvenamosios vietos registracija (jei buvimo trukmė viršija 3 mėnesius), galioja iki 5 metų	Privalomas; gali būti laikinas arba nuolatinis (po 5 metų)
Darbas	Visiška prieiga prie darbo rinkos be leidimo, pagal Direktyvą 2004/38/EB	Darbo leidimas / leidimas gyventi / leidimas dirbti reikalingi priklausomai nuo statuso; taikomi kvotų ir sektorių apribojimai
Sveikata	Prieiga prie nacionalinės sveikatos priežiūros per EHIC arba nacionalinį draudimą	Prieiga suteikiama, jei asmuo yra apdraustas (dirbantis, nuolatinis gyventojas, profesinės veiklos šeimos narys); skubi pagalba teikiama visada; nuo 2024 m.

		liepos nacionalinis draudimas taikomas ir ne ES sutuoktiniams
Švietimas	Nemokama prieiga prie nacionalinės švietimo sistemos tomis pačiomis sąlygomis kaip vietos gyventojams	Prieiga užtikrinama pagal leidimą ir statusą; mokyklinis ugdymas galimas net kai kuriais atvejais ir neteisėtai gyvenantiems migrantams
Socialinės paslaugos	Visa socialinės paramos sistema prieinama po 3 mėnesių teisėto gyvenimo ar nuolatinio leidimo	Ribota; prieiga priklauso nuo teisinio statuso ir gyvenimo sąlygų; teikiamos būtinosios ir skubios paslaugos
Politinis dalyvavimas	Gali balsuoti ir kandidatuoti vietos bei Europos Parlamento rinkimuose; negali balsuoti nacionaliniuose (Seimo, prezidento) rinkimuose	Neturi jokių politinių teisių
Šeimos susijungimas	Family members receive a residence card freely under Directive 2004/38/EC	Taikomi specialūs reikalavimai
Pilietybės suteikimas	Po 7 metų (trumpinamas dėl santuokos ar vaikų); dviguba pilietybė neleidžiama	Griežtesni reikalavimai, paprastai po 10 metų
Išsiuntimas	Galimas tik dėl rimtų priežasčių	Galimas dėl teisinio statuso pažeidimų

Europiečių ir ne ES piliečių pareigų palyginimas Lietuvoje:

Aspektas	Europos piliečiai (ES/EEE)	Užsieniečiai Ne ES piliečiai
Teisės aktų vykdymas	Gerbti Lietuvos įstatymus ir Konstituciją	Gerbti Lietuvos įstatymus ir Konstituciją
Registracija	Privaloma > 3 mėnesiai	Privaloma, turint teisėtą gyvenamąją vietą
Leidimas gyventi ir dirbti	Tik registracija	Privalomas leidimas
Pranešimas apie pasikeitimus	Pranešimas apie gyvenamosios vietos pasikeitimą	Pranešti apie pokyčius
Dalyvavimas politikoje	Vietos/Europos rinkimai	Politinių teisių neturėjimas
Mokesčių prievolės	Mokesčių mokėjimas	Mokesčių mokėjimas
Socialinė apsauga	Privalomas įnašas	Privalomas įnašas
Sveikatos draudimas	Privaloma ilgalaikio gyvenimo atveju	Privaloma turint galiojantį leidimą
Šeimos susijungimas	Pranešimas apie šeimos narius ir jų padėties suderinimas	Reikalavimai pajamoms ir apgyvendinimui

PRIEIGA PRIE SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS LIETUVOJE:

Lietuvoje veikia visuotinė sveikatos priežiūros sistema, finansuojama iš mokesčių ir privalomų socialinio draudimo įmokų.

Nors daugelis paslaugų, pvz., pirminė sveikatos priežiūra ir gydymas ligoninėje, apdraustiems gyventojams yra nemokamos, už kai kurias paslaugas reikia mokėti papildomą mokestį. Be to, tam tikri vaistai ir planinės operacijos gali būti apmokami iš savo lėšų.

Prieiga prie sveikatos priežiūros sistemos kaip Europos migrantui:

Europos migrantų (ES/EEE/Šveicarijos piliečių) prieiga prie **sveikatos priežiūros sistemos Lietuvoje** priklauso nuo jų buvimo šalies priežasties ir statuso (laikinasis arba registruotas gyventojas).

Trumpalaikis buvimas (iki 90 dienų)

Jei esate ES pilietis ir atvykote į Lietuvą kaip **turistas ar laikinasis lankytojas**:

- Jūs galite gauti **būtiną ar skubią medicininę pagalbą** su **Europos sveikatos draudimo kortele (ESDK)**. Jums nereikia registruotis Lietuvos sveikatos priežiūros sistemoje.
- ESDK kortelė apima **tas pačias** viešąsias paslaugas kaip ir Lietuvos gyventojams, bet **neapima privačiojo gydymo ir repatriacijos**.

Ilgalaikis buvimas arba gyvenimas (daugiau kaip 90 dienų)

Jei planuojate gyventi, dirbti ar studijuoti Lietuvoje ilgiau nei 3 mėnesius: Turite **registruotis kaip gyventojas** (ES pilietis) ir kai kuriais atvejais atitikti tam tikras sąlygas, kad galėtumėte naudotis visomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

Dažniausiai reikalaujami dokumentai

- Europos sveikatos draudimo kortelė (trumpalaikiams vizitams).
- ES piliečio gyvenamosios vietos pažyma (jei gyvenate ES ilgiau nei 90 dienų).
- Lietuvos asmens kodas (būtinas norint naudotis valstybės paslaugomis).
- Darbo, mokslo ar draudimo pažyma.

Kaip **Europos studentas**, galite naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, kad būtų apdrausti Ispanijoje, tačiau EHIC nepadengs išlaidų repatriacijos atveju dėl nelaimingo atsitikimo ar mirties arba jei reikės privačių sveikatos paslaugų, pvz., stomatologo ar oftalmologo. Norėdami būti apdrausti 100 %, turėsite sudaryti privačią sveikatos draudimo sutartį, kuri suteiks kitą draudimą, pvz., civilinės atsakomybės ar bagažo draudimą.

Prieiga prie sveikatos priežiūros sistemos ne Europos migrantams:

Ne Europos migrantų (iš ne ES/EEE/Šveicarijos) prieiga prie sveikatos priežiūros sistemos Lietuvoje priklauso nuo leidimo gyventi tipo, veiklos šalyje ir užimtumo arba išsilavinimo statuso.

Migrantai, turintys laikiną leidimą gyventi darbo tikslais: Jei esate legaliai įdarbintas Lietuvoje, jūsų darbdavys privalo mokėti jūsų sveikatos draudimą (PSDF: Valstybinis sveikatos draudimo fondas) ir apdrausti jūsų vaikus ar išlaikytinius.

Migrantai, turintys laikiną leidimą gyventi studijų tikslais: Jūs privalote apsidrausti privačiu draudimu arba savanoriškai mokėti į valstybinę sistemą.

3. Neaktyvūs migrantai (šėimos susijungimo ar kitais tikslais): kreipdamiesi dėl leidimo gyventi, turite įrodyti, kad turite galiojančią sveikatos draudimą (privačią arba mokamą valstybinei sistemai).

4. Prieglobsčio prašytojai ir pabėgėliai: Jūs turite teisę į: pagrindinę medicininę pagalbą, skubią medicininę pagalbą, pirminius medicininius tyrimus ir būtiniausius vaistus. Jei jums suteikiamas pabėgėlio arba papildomos apsaugos statusas, jūs gaunate teisę naudotis sistema kaip bet kuris kitas teisėtas gyventojas.

Bendrieji dokumentai, reikalingi norint naudotis viešąja sveikatos priežiūros sistema

- Galiojantis leidimas gyventi.
- Darbo sutartis arba registracija studijoms (atitinkamai).
- Lietuvos asmens kodas (būtinas oficialiai registracijai).

- Draudimo poliso (valstybinio arba privačiojo) patvirtinimas.

PRIEIGA PRIE ŠVIETIMO SISTEMOS LIETUVOJE

Pradinis ir vidurinis išsilavinimas Lietuvoje yra nemokamas nepriklausomai nuo pilietybės. Jie turi teisę stoti į savo amžiaus grupei ir išsilavinimo lygiui atitinkančią klasę ir gali lankyti nemokamus lietuvių kalbos kursus, siekiant palengvinti jų integraciją.

Europos migrantams:

Europos piliečiai turi teisę studijuoti Lietuvos aukštojo mokslo įstaigose lygiomis teisėmis su Lietuvos piliečiais. Tai apima galimybę studijuoti bakalauro, magistro ir doktorantūros studijų programose, taip pat dalyvauti mainų programose, pvz., „Erasmus+“. Be to, galite pasinaudoti stipendijomis ir finansine parama, skirta ES studentams aukštojo mokslo studijoms.

Atminkite, kad norėdami studijuoti Lietuvoje ilgiau nei 90 dienų, nors vizos nereikia, turite turėti leidimą gyventi šalyje ir sveikatos draudimą (valstybinį per TSE arba privatų).

Ne Europos migrantams:

Kaip jau minėta, pradinis ir vidurinis išsilavinimas (nuo 6 iki 16 metų) Lietuvoje yra nemokamas ir privalomas. Kaip migrantas, jūs turite tokias pačias teises į švietimą kaip ir bet kuris Lietuvos pilietis. Be to, yra integracijos programos (kalbų kursai ir kt., skirti palengvinti integraciją).

Aukštasis išsilavinimas (universitetai ir techniniai mokslai)

Jei norite studijuoti Lietuvoje, pvz., bakalauro, magistro ar doktorantūros studijų programose, turite atitikti šiuos reikalavimus:

1. **Priėmimas į pripažintą švietimo įstaigą:** turite būti priimtas į akredituotą Lietuvos universitetą ar aukštojo mokslo įstaigą.
2. **D tipo nacionalinė viza:** ši viza leidžia atvykti į Lietuvą ir joje gyventi iki vienerių metų studijų tikslais. Jos reikia prašyti savo šalies Lietuvos ambasadoje arba konsulate.

3. **Leidimas laikinai gyventi:** jei studijos trunka ilgiau nei vienerius metus, turite kreiptis dėl laikinojo leidimo gyventi per Lietuvos migracijos informacijos sistemą (MIGRIS). Šis leidimas gali būti pratęstas atsižvelgiant į studijų trukmę.

Reikalingi dokumentai:

- Galiojantis pasas
- Priėmimo į švietimo įstaigą raštas
- Pakankamų finansinių išteklių įrodymas.
- Galiojantis sveikatos draudimas
- Įrodymas apie turimą apgyvendinimą Lietuvoje

Svarbu šias procedūras pradėti iš anksto, nes vizos ir leidimo gyventi gavimo procesas gali užtrukti keletą savaičių.

Diplomų pripažinimas arba lygiavertiškumo nustatymas Lietuvoje:

Emigrantai, atvykstantys į Lietuvą darbo ar studijų tikslais, privalo atlikti užsienyje įgytų kvalifikacijų pripažinimo procedūrą. Kvalifikacijų pripažinimo procedūros reglamentuojamos tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais.

Pripažįstant užsienio valstybėje įgytą kvalifikaciją, galima išskirti dvi pripažinimo rūšis: akademinis pripažinimas ir profesinis pripažinimas.

Akademinis pripažinimas – tai kvalifikacijos vertinimas akademinio aspektu, t. y. nustatoma, ar kvalifikacija atitinka Lietuvoje atitinkamai kvalifikacijai keliamus reikalavimus.

Profesinis pripažinimas – tai kvalifikacijos vertinimas profesiniu aspektu, t. y. nustatoma, ar kvalifikacija atitinka Lietuvoje atitinkamai profesinei veiklai keliamus reikalavimus.

Lietuvoje akademinį kvalifikacijų pripažinimą atlieka kelios institucijos. Institucijos pasirinkimas priklauso nuo įgyto išsilavinimo lygio ir karjeros tikslo.

PRIEIGA PRIE SOCIALINIŲ PASLAUGŲ LIETUVOJE

Socialinės paslaugos migrantams apima:

- Finansinė pagalba mažas pajamas gaunantiems asmenims.

- Šeimos pašalpos (vaikams arba išlaikytiniams).
- Pagalba nuomai ar socialiniam būstui.
- Prieigą prie vaikų priežiūros, bendruomenės centrų, socialinių programų.
- Paslaugos pagyvenusiems žmonėms, neigaliesiems ar smurto aukoms.
- Integracijos programos migrantams (kalbos, užimtumo ir kt.).

Prieiga Europos Sąjungos migrantams:

Europos migrantų (ES/EEE/Šveicarijos piliečių) prieiga prie socialinių paslaugų Lietuvoje yra garantuojama Lietuvos teisės aktais ir ES taisyklėmis, tačiau ji nėra automatiška: ji priklauso nuo jūsų gyvenamosios vietos statuso, užimtumo padėties ir buvimo šalyje trukmės.

Jūs turite teisę naudotis socialinėmis paslaugomis, jei:

1. Jūs legaliai dirbate Lietuvoje (esate samdomas darbuotojas arba savarankiškai dirbantis asmuo).
2. Esate registruotas ES gyventoju (gyvenate šalyje ilgiau nei 90 dienų).
3. mokate mokesčius ir socialinio draudimo įmokas Lietuvos socialinės apsaugos sistemai
4. Turite nuolatinę gyvenamąją vietą (po 5 metų nepertraukiamo teisėto gyvenimo).
5. Esate ES piliečio, kuris atitinka minėtas sąlygas, artimas šeimos narys (vaikai, partneris, išlaikytiniai).

Ribota prieiga, jei:

- Jūs ieškote darbo ir dar nedirbate.
- Esate studentas, nevykdantis ekonominės veiklos.
- Jūs ekonomiškai neaktyvus (pvz., pensininkas), bet turite sveikatos draudimą ir pragyvenimo šaltinį.

Tokiais atvejais galite gauti kai kurias pagrindines paslaugas, bet ne visas finansines išmokas.

Jūs neturite teisės gauti paslaugų, jei:

- Nesate registruotas gyventojas.
- Negalite įrodyti, kad turite finansinių išteklių ar sveikatos draudimą.

- Esate neteisėtoje padėtyje (daugiau kaip 90 dienų be registracijos ar pragyvenimo šaltinių).

Socialinėms paslaugoms gauti reikalingi dokumentai

- ES piliečio gyvenamosios vietos pažyma.
- Lietuvos asmens kodas (panašus į asmens tapatybės kortelę).
- Darbo sutartis arba ekonominės veiklos įrodymas.
- Pajamų deklaracija (socialinėms išmokoms gauti).
- Sveikatos draudimas (valstybinis arba galiojantis privatus).
- Šeimos dokumentai, jei kreipiatės dėl vaiko ar išlaikomo asmens pašalpos.

Socialinės paslaugos ne Europos migrantams:

Ne Europos migrantų galimybės naudotis socialinėmis paslaugomis Lietuvoje yra ribotos ir priklauso nuo jų migracijos, užimtumo ir teisinės gyvenamosios vietos statuso. Ne Europos migrantai neturi automatinės teisės gauti valstybės išmokas.

Migrantai, turintys nuolatinę arba ilgalaikę gyvenamąją vietą (po 5 metų nepertraukiamo teisėto gyvenimo):

Jie turi tokias pačias teises kaip Lietuvos piliečiai, įskaitant: vaiko pašalpas, finansinę paramą skurstantiems, teisę į socialinį būstą ir paslaugas neįgaliesiems.

Laikiniai gyvenantys migrantai (darbo, studijų, šeimos susijungimo):

- **Jie neturi bendros prieigos** prie valstybės finansinės paramos.
- Jie gali gauti tam tikras **ribotas** paslaugas: pagalbą socialinės nelaimės atveju, integracijos programas (kalbos kursus, profesinio orientavimo paslaugas, pagalbą smurto šeimoje aukoms ir kt.

Pabėgėliai ir prieglobsčio prašytojai:

- Prašymo pateikimo metu:
  - Jie gauna **pagrindinį apgyvendinimą, maistą, medicininę ir psichologinę pagalbą.**
  - **Vaikams** suteikiama galimybė **mokytis.**
  - Integracijos programos.

- Nesvarbu, ar jiems suteikiamas prieglobstis, ar papildoma apsauga:
  - Jie turi **visas teise į socialines paslaugas** kaip legalūs gyventojai.
  - Jie gali gauti finansinę pagalbą, socialinį būstą, kalbos kursus ir kt.

Nelegalūs migrantai (neturintys galiojančio leidimo gyventi), turintys choro vizą arba tarptautiniai studentai, neturintys draudimo ar gyvenamosios vietos, negali gauti valstybės išmokų, išskyrus skubius atvejus arba nevyriausybių organizacijų įsikišimą.

GYVENIMO IR DARBO REGLAMENTAS LIETUVOJE:

Europos Sąjungos migrantams

Kaip Europos Sąjungos (ES) pilietis, Jūs turite teisę gyventi ir dirbti Lietuvoje be vizos ar darbo leidimo, pagal ES teisės aktuose nustatytą judėjimo ir gyvenamosios vietos pasirinkimo laisvę.

Jei jūsų buvimas viršys tris mėnesius, per vieną mėnesį nuo atvykimo turite registruotis vietos imigracijos tarnyboje kaip gyventojas. Tam jums reikės:

- Galiojančio asmens tapatybės kortelės arba paso
- darbo, mokslo arba pakankamų finansinių išteklių įrodymas
- Galiojančio sveikatos draudimo.
- Įrodymas apie gyvenamąją vietą Lietuvoje.

Ši registracija leis jums gauti gyvenamosios vietos pažymėjimą, kuris patvirtina jūsų teisę gyventi šalyje.

Ne Europos Sąjungos migrantams:

Taip, kaip ne ES pilietis, jūs galite legaliai gyventi ir dirbti Lietuvoje, laikydamiesi šių taisyklių:

Leidimų gyventi ir dirbti Lietuvoje rūšys

I. **Nacionalinė D tipo viza: studentų viza Lietuvoje:** leidžia užsienio studentams atvykti į Lietuvą studijuoti ir joje gyventi, taip pat leidžia jiems dirbti ne visą darbo dieną studijų metu. Šios vizos galiojimo trukmė paprastai yra tokia pati kaip studijų trukmė.

Pagrindinės savybės:

- **Leidimas dirbti:** studentai iš ne ES šalių, turintys šią vizą, gali dirbti ne visą darbo dieną studijų metu. Bakalauro studijų studentai gali dirbti iki 20 valandų per savaitę, o magistrantūros ir doktorantūros studentai gali dirbti visą darbo dieną (iki 40 valandų per savaitę).
- **Leidimas gyventi:** baigę studijas, ne ES studentai gali kreiptis dėl leidimo gyventi darbo paieškai ir įsidarbinimui arba savarankiškam darbui, galiojančio 12 mėnesių.
- Vizai gauti reikalingi **dokumentai:** užpildyta ir pasirašyta vizos paraiška, naujos pasų nuotraukos, galiojantis pasas, universiteto priėmimo laiškas, pakankamų finansinių išteklių įrodymas (150 EUR per mėnesį, pvz., banko sąskaitos išrašai), informacija apie apgyvendinimą ir adresą, skrydžio maršrutas, įskaitant grįžimo skrydį, ir studentų sveikatos draudimas.

2. Leidimas laikinai gyventi (TRP)

Jei planuojate gyventi ir dirbti Lietuvoje ilgiau nei vienerius metus, turėsite kreiptis dėl TRP, kuris paprastai išduodamas 1–2 metams ir gali būti pratęstas. Šis leidimas suteikia teisę gyventi ir dirbti šalyje jo galiojimo laikotarpiu.

3. ES mėlynoji kortelė

Mėlynoji kortelė, skirta aukštos kvalifikacijos specialistams, leidžia gyventi ir dirbti Lietuvoje supaprastintomis sąlygomis. Tam reikia darbo pasiūlymo, kurio trukmė ne trumpesnė kaip vieneri metai, o darbo užmokestis viršija 50 % šalies vidutinio darbo užmokesčio.

Reikalavimai ne Europos migrantams, norintiems dirbti Lietuvoje

- Darbo pasiūlymas: turite turėti galiojantį Lietuvos darbdavio darbo pasiūlymą.
- Darbo leidimas: darbdavys turi jūsų vardu kreiptis į Lietuvos darbo biržą dėl darbo leidimo (PRT) išdavimo. Šis leidimas paprastai galioja vienerius metus.
- Viza arba leidimas gyventi: gavę darbo leidimą, turėsite kreiptis dėl nacionalinės D tipo vizos arba PRT, priklausomai nuo jūsų buvimo trukmės.
- Papildomi dokumentai: Reikalingas galiojantis pasas, profesinės kvalifikacijos įrodymas, sveikatos draudimas ir pakankamų finansinių išteklių įrodymas.

Darbo gavimo procesas:

1. Darbo pasiūlymas: Gaukite darbo pasiūlymą iš darbdavio Lietuvoje.
2. Darbo leidimas: darbdavys kreipiasi į darbo biržą dėl darbo leidimo.
3. Vizos arba TRP prašymas: Gavę patvirtintą darbo leidimą, kreipkitės į Lietuvos ambasadą arba konsulatą savo gyvenamojoje šalyje ir pateikite prašymą nacionalinei D tipo vizai arba TRP gauti.
4. Registracija Lietuvoje: Atvykę registruokite savo gyvenamąją vietą ir pradėkite dirbti pagal galiojančius teisės aktus.

Daugiau informacijos rasite:

www.migracija.lt arba daugiau informacijos apie vizas: <https://www.globalization-partners.com>

UŽSIENIO PILIEČIŲ TEISĖS IR PAREIGOS ISPANIJOJE

Europos piliečiai:

Ispanijoje gyvenantys Europos piliečiai turi tokias teises kaip judėjimo, gyvenamosios vietos pasirinkimo ir darbo laisvė, taip pat teisę dalyvauti savivaldybių ir Europos Parlamento rinkimuose. Jie taip pat turi pareigų, pavyzdžiui, laikytis įstatymų, mokėti mokesčius ir bendradarbiauti su valdžios institucijomis.

Europos Sąjungos (ES), Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Šveicarijos piliečiams taikomos specialios ir skirtingos taisyklės, nustatančios jų atvykimo, gyvenimo ir judėjimo teises:

ES piliečiams (ES/EEE/Šveicarija) taikomos taisyklės

- Direktyva 2004/38/EB, žinoma kaip Laisvo judėjimo direktyva, reglamentuoja ES piliečių ir jų šeimos narių teisę atvykti, gyventi ir laisvai judėti valstybių narių teritorijoje.

- Ispanijoje ši direktyva buvo perkelta į nacionalinę teisę Karališkuoju dekretu 240/2007, kuris reglamentuoja ES ir EEE piliečių atvykimą, laisvą judėjimą, gyvenimą ir šeimos susijungimą.
- ES piliečiams griežtąja prasme leidimo gyventi nereikia, tačiau jie registruojami kaip ES gyventojai, jei jie gyvena ilgiau nei 3 mėnesius.

Ne ES piliečiai:

Organinis įstatymas 4/2000 (LOEX) daugiausia skirtas reguliuoti **ne ES užsieniečių**, t. y. **trečiųjų šalių piliečių** (ne ES piliečių), teises, pareigas ir administracinį statusą.

Imigrantų iš ne ES šalių (LOEX) ir ES imigrantų (Karališkasis dekretas 240/2007) teisės.

Aspect	Užsieniečiai iš ne ES šalių (LOEX)	Bendrijos piliečiai (Karališkasis dekretas 240/2007)
Taikomi teisės aktai	Organinis įstatymas 4/2000 ir atitinkami reglamentai	Direktyva 2004/38/EB + Karališkasis dekretas 240/2007
Leidimas gyventi	Reikalinga viza ir leidimas	Registracija kaip ES gyventojas (žalias NIE)
Teisė į darbą	Reikalingas darbo leidimas	Laisva prieiga prie darbo rinkos
Šeimos susijungimas	Labiau ribojamas, taikomi reikalavimai	Lankstesnė, remiantis laisvo judėjimo principu
Išsiuntimas	Galimas dėl neteisėtos buvimo arba kitų priežasčių	Tik dėl rimtų ir pagrįstų priežasčių

ĮSIPAREIGOJIMAI

ES piliečių ir ES nepriklausančių užsieniečių Ispanijoje pareigos

Aspektas	Bendrijos piliečiai (ES/EEE)	Ne ES užsieniečiai (LOEX)
Teisėsauga	Laikytis įstatymų ir Ispanijos Konstitucijos.	Laikytis įstatymų ir Ispanijos Konstitucijos.
Registracija / Įrašymas	Privaloma, jei gyvenama ilgiau nei 3 mėnesius.	Privaloma turint teisėtą gyvenamąją vietą.
Leidimai gyventi ir dirbti	Registracija nereikalinga.	Privaloma gyvenimui ir darbui.
Pranešimas apie pasikeitimus	Pranešti apie gyvenamosios vietos pasikeitimus.	Praneškite apie gyvenamosios vietos pasikeitimus.
Politinė veikla	Ribota teisė dalyvauti vietos ir Europos rinkimuose.	Nėra politinių teisių.
Mokesčių prievolės	Mokesčių mokėjimas ir mokesčių mokėjimo prievolės.	Mokesčių mokėjimas ir mokesčių prievolių vykdymas.
Kitos prievolės	Socialinio draudimo, sveikatos draudimo įmokos.	Socialinio draudimo, sveikatos draudimo įmokos.

TEISĖ NAUDOTIS SVEIKATOS, ŠVIETIMO IR SOCIALINĖS APSAUGOS SISTEMA ISPANIJOJE:

Ispanijoje imigrantai turi teisę naudotis sveikatos, švietimo ir socialinės gerovės paslaugomis, nors teisinis statusas gali turėti įtakos šių teisių apimčiai. Apskritai, legaliai gyvenantys imigrantai turi tokias pačias teises kaip Ispanijos piliečiai sveikatos, švietimo ir socialinių paslaugų srityse.

PRIEIGA PRIE SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS ISPANIJOJE

Ispanijos visuomenės sveikatos sistema yra visuotinė ir paprastai prieinama visiems gyventojams, nepriklausomai nuo jų pilietybės.

Europos Sąjungos piliečiai:

Europos piliečiai turi teisę į sveikatos priežiūrą Ispanijoje, ypač jei jie yra apdrausti savo kilmės šalyje ir turi Europos sveikatos draudimo kortelę (EHIC). EHIC suteikia teisę naudotis viešosiomis sveikatos priežiūros paslaugomis Ispanijoje tomis pačiomis sąlygomis kaip Ispanijos piliečiams. Jei jie neturi EHIC, jie gali ją gauti savo kilmės šalyje.

Europos sveikatos draudimo kortelė (EHIC) yra asmeninis, neperduodamas ir nemokamas dokumentas, kuris suteikia teisę gauti sveikatos priežiūros paslaugas laikinai gyvenant bet kurioje Europos Sąjungos šalyje, Europos ekonominėje erdvėje (Norvegijoje, Lichtenšteine ir Islandijoje) ir Šveicarijoje.

Kaip **Europos studentas**, galite naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, kad būtų apdrausti Ispanijoje, tačiau EHIC neapdraus jūsų repatriacijos atveju dėl nelaimingo atsitikimo ar mirties arba jei jums reikės privačių sveikatos paslaugų, pvz., stomatologo ar oftalmologo. Norėdami būti apdrausti 100 %, turėsite sudaryti privačią sveikatos draudimo sutartį, kuri suteiks kitą draudimą, pvz., civilinės atsakomybės ar bagažo draudimą.

Ne Europos Sąjungos piliečiai:

- **Teisėta gyvenamoji vieta:**

Imigrantai, turintys teisėtą gyvenamąją vietą, turi teisę į nemokamą sveikatos priežiūrą, kaip ir Ispanijos piliečiai.

- **Be teisinės gyvenamosios vietos:**

Nors migrantai be teisinės gyvenamosios vietos gali turėti ribotą prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų, pagalba garantuojama skubiais atvejais, nėštumo, sunkios ligos atveju arba tiems, kurie yra registruoti ne mažiau kaip šešis mėnesius.

- Jei atvykstate kaip **studentas** iš šalies, kuri nėra Europos Sąjungos narė ir kuri nėra sudariusi sveikatos priežiūros susitarimo su Ispanija, vizos prašymo pateikimo metu turite sudaryti privačią sveikatos draudimo sutartį, kuri padengs medicininės, ligoninės ar repatriacijos išlaidas dėl medicininių priežasčių jūsų buvimo šalyje metu.

Kaip naudotis Ispanijos sveikatos priežiūros sistema:

Norint gauti sveikatos kortelę Ispanijoje, būtina laikytis nustatytos tvarkos:

- **Empadronamiento:** Empadronamiento yra registracija, patvirtinanti jūsų gyvenamąją vietą konkrečioje vietovėje.
- **Dokumentai:** turite pateikti dokumentus, patvirtinančius jūsų teisinį statusą šalyje. Tai gali būti leidimas gyventi, studentas viza, pasas ir kiti susiję dokumentai.
- **Prašymo pateikimas sveikatos centre:** Surinkę visus dokumentus, turite kreiptis į savo gyvenamosios vietos sveikatos centrą. Ten turite užpildyti atitinkamą formą, kuri bus peržiūrėta ir patvirtinta, po to jums bus išduota sveikatos kortelė.

PRIEIGA PRIE IŠSILAVINIMO SISTEMOS ISPANIJOJE:

Privalomasis švietimas:

Ispanijoje užsieniečių, ypač vaikų ir jaunuolių (iki 18 metų), teisė į švietimą yra garantuota įstatymu ir yra visuotinė. Visi vaikai ir jaunuoliai, nepriklausomai nuo jų migracijos statuso, turi teisę į nemokamą ir privalomą pagrindinį išsilavinimą.

Privalomasis išsilavinimas:

Visi užsienio nepilnamečiai ir vyresni nei 18 metų užsieniečiai, turintys nuolatinę gyvenamąją vietą, turi teisę į privalomąjį švietimą, atitinkamą kvalifikaciją ir stipendijas bei dotacijas tomis pačiomis sąlygomis kaip ir ispanai.

Todėl, jei esate migrantas ar pabėgėlis ir norite tęsti privalomojo išsilavinimo programą už savo kilmės šalies ribų, galite stoti į bet kurį Ispanijos švietimo sistemos lygį, jei atitinkate akademinis priėmimo reikalavimus:

Priklausomai nuo jūsų asmeninių aplinkybių ar kilmės šalies, norėdami studijuoti Ispanijoje, turėsite atlikti tam tikras procedūras.

Europos Sąjungos piliečiai:

Jei esate Europos pilietis, galite studijuoti Ispanijoje be jokio leidimo ir be jokio laiko apribojimo. Tačiau, priklausomai nuo švietimo įstaigos ir studijų tipo, kurias norite studijuoti, turėsite atitikti tam tikrus reikalavimus, pavyzdžiui, patvirtinti ankstesnes studijas, įrodyti kalbos žinias (ispanų arba bendrai oficialią kalbą tose bendruomenėse, kuriose ji yra oficiali)

arba laikyti tam tikrus priėmimo egzaminus. Taip pat turėtumėte nepamiršti, kad jei ketinate studijuoti ilgiau nei 3 mėnesius, turite gauti užsieniečio tapatybės kortelę (TIE).

Ne Europos Sąjungos piliečiai:

Norėdami studijuoti Ispanijoje iš ne ES šalies, turite atsižvelgti į vizos, kurią prašėte įvažiuoti į šalį, tipą. Taip pat turite atitikti reikalavimus, keliamus studijų, kurias norite studijuoti, tipui (kvalifikacijos pripažinimas, kalbos įgūdžiai ir kt.). Bendrieji reikalavimai yra tokie:

- Priėmimo laiškas iš Ispanijos švietimo įstaigos.
- Privalomas sveikatos draudimas (mažiausiai 30 000 EUR, be bendrosios dalies ir franšizės).
- Apgyvendinimo įrodymas (sutartis, nuosavybė, gyvenamoji vieta arba kvietimas).
- Registracija atitinkamoje savivaldybėje.
- Galiojantis pasas.
- NIE ir TIE (užsieniečio asmens kodas ir kortelė).
- Lėšų įrodymas (mažiausiai 600 EUR per mėnesį, stipendija arba paskola).
- Sveikatos pažymėjimas ir pažyma apie teistumą.

Jei jūsų buvimo trukmė ilgesnė nei 3 mėnesiai, turėsite kreiptis į savo šalies ambasadą dėl studijų vizos. Galite kreiptis dėl trijų tipų vizų: Šengeno viza (trumpalaikė), studijų viza (ilgesnė nei 6 mėnesiai, leidžia dirbti iki 30 valandų per savaitę) arba ne pelno sieianti rezidentūra (sudėtingesnė, bet taip pat galioja studijoms).

Norint kreiptis dėl studijų vizos (ilgiau nei 6 mėnesiams), reikia pateikti medicininę pažymą, pažymą apie teistumą ir mokyklos priėmimo laišką.

Migrantai be dokumentų:

Jei neturite reikiamų dokumentų gyventi šalyje, negalėsite stoti į privalomąjį mokslą, išskyrus atvejus, kai esate nepilnametis.

Pabėgėliai arba prieglobsčio prašytojai

Jei gyvenate Ispanijoje kaip pabėgėlis, galite be jokių problemų stoti į bet kokias privalomojo išsilavinimo programas, jei atitinkate atitinkamus reikalavimus, pvz., turite pripažinti savo ankstesnį išsilavinimą arba išlaikyti vieną ar kelis stojamuosius egzaminus (EBAU).

Studijų pripažinimas:

Jei turite ankstesnį išsilavinimą, įgytą ne Ispanijos švietimo sistemoje, norėdami stoti į aukštesnio lygio studijas, gali tekti pripažinti savo kvalifikaciją. ES nėra automatinio kvalifikacijų pripažinimo – kiekviena šalis turi savo procedūrą. Ši procedūra dažnai yra sudėtinga ir ilga, todėl ją reikėtų planuoti iš anksto. Studijų pripažinimas Ispanijoje reikalauja dokumentų legalizavimo ir vertimo, paraiškos pateikimo atitinkamai ministerijai ir tvarkymo bei sprendimo proceso.

Kur kreiptis:

- **Universitetiniai laipsniai:** per Universitetų ministerijos elektroninę būstinę.
- **Neuniversitetiniai laipsniai:** Švietimo ir profesinio mokymo ministerijos bendrajame registre, vyriausybės delegacijų / subdelegacijų informacijos ir registratūros biuruose arba Ispanijos diplomatinėse atstovybėse užsienyje.

PRIEIGA PRIE SOCIALINĖS PARAMOS ISPANIJOJE

Europos Sąjungos piliečiai:

Ispanijoje Europos piliečiai gali naudotis socialinėmis paslaugomis, panašiomis į tas, kurios teikiamos Ispanijos piliečiams. Šios paslaugos apima pirminę sveikatos priežiūrą, sveikatos priežiūrą, socialinę pagalbą ir galimybę naudotis ekonominės ir užimtumo paramos programomis.

Pirminės sveikatos priežiūros socialinės paslaugos ir socialinė pagalba:

- **Pirminės socialinės paslaugos centrai:** Pirminė socialinė priežiūra yra pirmasis socialinių paslaugų lygis, teikiamas savivaldybėse. Norėdami rasti artimiausią centrą, kreipkitės į savo vietos savivaldybę.
- **Priklausomų asmenų priežiūros paslaugos:** Senyvo amžiaus ar neįgaliems asmenims, kuriems reikalinga priežiūra, priežiūra yra autonominių bendruomenių atsakomybė. Šios paslaugos gali apimti pagalbą namuose, dienos centrus, gyvenamąsias vietas ir kt.
- **Vaikų ir šeimų priežiūra:** teikiamos vaikų apsaugos paslaugos, šeimos paramos programos ir intervencijos paslaugos šeimos problemų prevencijai ir sprendimui.
- **Pagalba kritinėse situacijose:** socialinės paslaugos taip pat teikiamos žmonėms, patekusiems į krizines situacijas, pvz., patyrusiems smurtą dėl lyties, netekusiems būsto, priklausomiems nuo narkotikų ar praradusiems pajamas.
- **Visuomenės sveikatos sistema:** Europos piliečiai gali naudotis viešosios sveikatos sistemos medicinos paslaugomis, jeigu atitinka teisėto gyvenimo Ispanijoje reikalavimus. Europos sveikatos draudimo kortelė (EHIC) yra dokumentas, kuris palengvina prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų kitose ES šalyse.
- **Ekonominės ir užimtumo paramos programos:** pvz., bedarbio pašalpos, socialinė pagalba (stipendijos, būsto paramos programos).
- **Europos socialinis fondas plus (ESF+):** ESF+ yra ES programa, pagal kurią finansuojami projektai, skatinantys užimtumą, švietimą, mokymą ir socialinę įtrauktį visose valstybėse narėse, įskaitant Ispaniją.
- **EURES:** Europos užimtumo tarnybų tinklas padeda Europos piliečiams rasti darbą kitose ES šalyse.

Ne Europos Sąjungos piliečiai:

Ne ES studentai Ispanijoje gali naudotis socialinėmis paslaugomis tomis pačiomis sąlygomis kaip ispanai, jei atitinka teisėto gyvenimo ir registracijos Ispanijos savivaldybėje reikalavimus.

Teisė naudotis socialinėmis paslaugomis ir socialine apsauga taip pat priklauso nuo veiklos rūšies (studijos, apmokamos stažuotės ir kt.) ir studento teisinio statuso.

Be to, Ispanijoje teikiamos įvairios socialinės paslaugos migrantams, įskaitant platų paslaugų spektrą ir organizacijas, padedančias migrantams įvairiose situacijose, nuo atvykimo į Ispaniją iki integracijos į visuomenę.

- **Humanitarinė pagalba:**

- **Prieglobsčio paslaugos:** apgyvendinimas ir maitinimas, pagrindiniai tualetų reikmenys ir asmens higienos priemonės, drabužiai, avalynė ir pirmosios pagalbos rinkinys, pagrindinė sveikatos priežiūra, orientavimas ir socialinė, pilietinė, sveikatos ir teisinė pagalba.
- **Humanitarinės pagalbos programa:** ją administruoja Integracijos, socialinės apsaugos ir migracijos ministerija, siekdama patenkinti nelegalių migrantų pagrindinius poreikius.
- **Medicininė priežiūra:** galimybė naudotis viešosiomis sveikatos priežiūros paslaugomis, tokiomis pačiomis kaip Ispanijos piliečiams.
- **Socialinės integracijos parama:**
  - **Tarptautinės apsaugos priėmimo sistema:** pagalba siekiant savarankiškumo ir socialinės integracijos.
  - **Socialinės ir darbo integracijos programos:** siūlomos tokių organizacijų kaip CEAR, kurios apima paramą įsidarbinant ir mokymo programas.
- **Teisinė pagalba:** teisinės konsultacijos migracijos, prieglobsčio ir kitais klausimais, teikiamos tokių organizacijų kaip CEAR ir ACCEM.
- **Kitos paslaugos:**
  - **Ekonominė pagalba:** pagrindiniams poreikiams patenkinti arba grįžti į kilmės šalį, administruoja Integracijos ministerija.
  - **Švietimo paslaugos:** galimybė naudotis viešuoju švietimu, pvz., sveikatos priežiūra, kaip ir Ispanijos piliečiams.

- **Specializuotos paslaugos:** sezoninių darbuotojų priežiūros centrai, skirti žmonėms, kurie keliauja dirbti, pavyzdžiui, alyvuogių derliaus nuėmimo metu.

GYVENIMO IR DARBO IŠDAVIMAI ISPANIJOJE

Gyvenimas ir darbas Europos Sąjungos piliečiams:

ES piliečiai turi teisę gyventi ir dirbti Ispanijoje. Registruotis Centriniam užsieniečių registre reikia tik po trijų mėnesių gyvenimo šalyje (NIE). Registruotis reikia Užsieniečių tarnyboje (Oficina de Extranjeros), kur išduodamas registracijos pažymėjimas. Po registracijos išduodamas registracijos pažymėjimas, patvirtinantis teisėtą gyvenimą šalyje. Atminkite, kad taip pat turėsite užsiregistruoti socialinės apsaugos ir sveikatos tarnyboje.

Gyvenimas ir darbas ne Europos Sąjungos piliečiams:

Norėdami legaliai gyventi ir dirbti Ispanijoje, kitų (ne ES) šalių piliečiai paprastai turi gauti leidimą gyventi ir dirbti.

Yra įvairių leidimų rūšių, priklausomai nuo darbo pobūdžio, trukmės ir konkrečių aplinkybių. Reikalavimai leidimui gyventi ir dirbti gauti gali skirtis, bet paprastai apima:

- Būti vyresni nei 16 metų.
- Turėti galiojančią vizą įvažiuoti į Ispaniją.
- Įrodymas, kad yra darbo sutartis arba galimybė verstis savarankiška veikla.
- Įrodymai, kad atitinkama darbo veikla atitinka specialius reikalavimus.
- Nėra teistumo.

Leidimų rūšys:

- Autorización de residencia temporal y trabajo por cuenta ajena: leidžia dirbti žmonėje.
- Leidimas laikinai gyventi ir dirbti savarankiškai: leidžia dirbti savarankiškai, kaip laisvai samdomas darbuotojas ar verslininkas.
- Leidimas laikinai gyventi ir dirbti sezoninį darbą: leidžia dirbti sektoriuose, kuriuose yra laikinas darbo poreikis, pvz., žemės ūkyje arba viešbučių ir maitinimo paslaugų sektoriuje.

-
- Leidimas gyventi studijų tikslais: palengvina studijų ir darbo suderinimą, leidžia dirbti iki 30 valandų per savaitę studijų metu.
  - Leidimas gyventi dėl šeimos susijungimo: leidžia Ispanijos piliečių arba Ispanijoje gyvenančių užsieniečių šeimos nariams gauti leidimą gyventi.
  - Leidimas gyventi dėl socialinių, socialinių ir profesinių priežasčių arba antrosios galimybės: leidžia legalizuoti užsieniečių, kurie jau yra Ispanijoje ir atitinka tam tikrus reikalavimus, padėti.

Visos ES, ne ES ir pabėgėlių migrantams taikomos taisyklės pateiktos šioje nuorodoje: https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/codigo.php?id=70&modo=2&nota=0&tab=2

4. VIETOS KULTŪRA IR TRADICIJOS. ĮVADAS Į VIETOS KULTŪRĄ IR TRADICIJAS. VIETOS FESTIVALIAI IR ŠVENTĖS. ETIKETAS IR SOCIALINIS ELGESYS BENDRUOMENĖJE.

Didėjant tarptautinių studentų mobilumui, kultūrinė adaptacija tapo svarbiu procesu užsienio studentams. Ši adaptacija apima tiek psichologinį komponentą, pavyzdžiui, emocinę gerovę, tiek socialinį ir kultūrinį komponentą, susijusį su įgūdžių ir normų, būtinų funkcionuoti naujoje visuomenėje, įgijimu. Tačiau šis procesas dažnai lydi akultūracijos stresą, kylantį dėl skirtingų kultūrinių vertybių, papročių ir lūkesčių susidūrimo.

Sėkminga užsienio studentų integracija priklauso nuo daugelio veiksnių: vidinės motyvacijos, kalbos mokėjimo, paramos tinklų, studento asmeninių savybių ir, ypač, priimančiosios šalies kultūrinio atvirumo. Nepaisant pažangos, vis dar reikia kurti programas, kurios palengvintų šį procesą ir pagerintų užsienyje studijuojančiųjų akademinę ir asmeninę patirtį.

Šiuo atžvilgiu vietos kultūra ir tradicijos atlieka esminį vaidmenį integracijoje. Jų pažinimas, gerbimas ir dalyvavimas juose – per kalbą, papročius ar kultūrinius renginius – ne tik palengvina prisitaikymą, bet ir stiprina migranto priklausomybės jausmą. Kiekviena šalis turi unikalų kultūrinį turtingumą, atspindintį jos istoriją, vertybes ir gyvenimo būdą. Artėjant prie šių tradicijų, studentai ne tik geriau supranta savo aplinką, bet ir užmezga ryšius su juos supančiais žmonėmis ir bendruomenėmis.

VIETOS KULTŪRA IR TRADICIJOS ITALIJOJE

Įvadas į vietinę kultūrą ir tradicijas

Italija yra geografiškai ir kultūriškai labai įvairi šalis, kurios regionai (Toskana, Sicilija, Lombardija, Veneto ir kt.) skiriasi tarpusavyje. Čia galima rasti visko – nuo didingų kalnų, tokių kaip Alpės ir Apeninai, iki derlingų lygumų, auksinių pakrančių ir istorinių miestų, turtingų meno ir architektūros paminklų.

Italijos kultūra yra tūkstančių metų istorijos ir įvairių civilizacijų, palikusių savo pėdsaką šioje teritorijoje, rezultatas: etruskai, graikai, romėnai, bizantiečiai, langobardai, normanai ir kt. Tai atsispindi didžiuliam kultūriniame pavelde, apimančiame architektūrą, meną, muziką, literatūrą ir tradicijas. Kiekvienas Italijos regionas išsaugo savo tapatybę, tradicijas ir daugeliu atvejų savo tarmes, pavyzdžiui, neapolietišką, sicilietišką ar venecietišką.

Kita vertus, katalikų religija turėjo didelę įtaką Italijos kultūrai, kuriai būdingos gausios religinės šventės, šventės ir giliai įsišakniję papročiai.

Viduržemio jūros klimatas, su švelniais žiemomis ir šiltais vasaros mėnesiais, įtakojo italų gyvenimo būdą, kuris dažnai pasižymi ramia tempa, socialiniais susibūrimais ir šeimos vienybe. Valgymo laikas yra tradicinis: pietūs yra pagrindinis dienos momentas, apie 12:30–14:00, o vakarienė paprastai patiekama 19:30–21:00.

Italai žinomi dėl savo draugiškumo ir atvirumo, lengvai užmezga pokalbius. Socialinis gyvenimas yra aktyvus, dažnai rengiami susibūrimai aikštėse, kavinėse, turguose ir trattoriuose, o tai pabrėžia asmeninių santykių svarbą Italijos kultūroje.

Gastronomija ir maisto dalijimasis yra svarbi kasdienio gyvenimo dalis. Įprasta mėgautis ilgais, gyvais pietumis, kur viskas, nuo aperityvo iki paskutinio espresso, yra dalijamasi.

Tiek šeima, tiek bendruomenė yra pagrindiniai Italijos visuomenės ramsčiai, teikiantys paramą, tapatybę ir stiprų meilės tinklą.

Vietiniai festivaliai ir šventės

Italija visame pasaulyje garsėja savo šventėmis, atspindinčiomis linksmą ir gyvybingą tautos charakterį. Kiekvienas regionas ir vietovė turi savo šventes (pvz., Venecijos karnavalas, Palio di Siena, Festa di San Gennaro Neapolyje), turinčias galias šaknis ir savitą stilių, atspindintį vietos identitetą.

Per metus vyksta daugybė švenčių, pradedant Kalėdomis ir stebuklinga Befana (naktis iš sausio 5 į 6 d., kai gera ragana atneša vaikams saldinių). Vasarį karnavalai užpildo gatves kaukėmis, paradais ir spalvomis, ypač Venecijoje ir Viareggio. Velykos yra labai svarbi

religinė šventė Italijoje (ypač Sicilijoje, Apulijoje ir Romoje). Birželio 2 d. švenčiama Respublikos šventė su oficialiais renginiais ir karinėmis demonstracijomis. Vasarą dažnai rengiamos globėjų šventės ir sagros (vietiniai gastronomijos festivaliai), pavyzdžiui, Festa del Redentore Venecijoje arba Festa della Madonna Bruna Materoje. Kitos simbolinės šventės – Palio Sienoje ir Ferragosto, taip pat daugybė vynuogių derliaus švenčių ir gastronomijos festivalių, kurie vyksta visoje pusiasalyje.

Trumpai tariant, Italija yra šalis, kurioje tradicijos ir kultūra yra neatskiriama susijusios, sukuriant unikalią ir turtingą atmosferą. Šventės, šeimos papročiai, menas, muzika, gastronomija ir socialinis gyvenimas yra pagrindiniai aspektai, apibūdinantys italų tapatybę.

Etiketas ir socialinis elgesys bendruomenėje

Italijoje etiketas ir socialinis elgesys apima tradicijas, mandagumą ir svetingumą. Nors papročiai skiriasi priklausomai nuo regiono, yra bendros taisyklės:

- **Įprastas pasisveikinimas ir prisistatymas:** įprasta pasisveikinti paspaudžiant ranką arba pabučiuojant į skruostą (kartais du kartus, pradedant nuo kairės). Neformaliose situacijose vartojamas „tu“, o formaliose situacijose arba su vyresniais žmonėmis – „Lei“ (Jūs).
- **Punktualumas:** punktualumas yra vertinamas, todėl patartina pranešti apie bet kokius vėlavimus.
- **Bendravimas:** kalba yra išraiškinga ir artima, žodžiai lydi būdingais rankų gestais. Pokalbiai yra svarbūs, ir žmonės turi išreikšti save su aistra.
- **Asmeninė erdvė:** Italijoje neformaliuose pokalbiuose toleruojamas mažesnis fizinis atstumas. Flirtas yra natūrali italų kultūros dalis.
- **Valgymo etiketas:** Valgymas yra itin svarbus. Vertinamas mandagumas prie stalo, nuo teisingo stalo įrankių naudojimo iki vyno pasirinkimo. Įprasta dalytis patiekalais su šeima ar draugais, o valgant vertinami gyvi pokalbiai.

- **Aprangos etiketas:** didelis dėmesys skiriamas asmeninei išvaizdai ir madai. Apranga paprastai yra elegantiška ir tinkama progai, pirmenybė teikiama kokybei ir stiliui.
- **Pagarba religiniams ir vietiniams papročiams:** per religines šventes (procesijas, mišias, globėjų šventes) tikimasi pagarbos ir diskretiško dalyvavimo. Rekomenduojama vengti elgesio, kuris galėtų būti interpretuojamas kaip nepagarbus tikėjimui ar vietos tradicijoms.
- **Pagarba regionų įvairovei:** Italija yra šalis, kurioje stiprus regioninis identitetas. Patartina rodyti susidomėjimą ir pagarbą vietos skirtumams. Italijoje regioninis pasididžiavimas egzistuoja kartu su nacionaliniu vienybės jausmu, o pagarba šiai įvairovei yra mandagumo ir atvirumo ženklas.

Šiaurės Sardinija: Tempio Pausania

Šiaurės Sardinijos istorija, paveldas ir kultūra: Šiaurinė Sardinijos dalis yra tradicijų, istorijos ir kultūros turtingas regionas, kurio šaknys siekia tūkstantmetę praeitį, kurioje susipynė nuragų, finikiečių, romėnų ir kitų tautų, per amžius keliavusių per salą, įtaka. Ši teritorija, iškilusi virš Sardinijos jūros, išsiskiria ne tik savo kvapą gniaužiančiu gamtos grožiu, bet ir gyvybingomis tradicijomis bei papročiais. Archeologinis paveldas, įskaitant garsiuosius nuraghi ir Domus de Janas, atskleidžia senovės Sardinijos civilizacijos šaknis ir savo paslaptingu grožiu žavi kiekvieną lankytoją. Tradicinė muzika, įskaitant „canto a tenore“ ir polifoninį dainavimą, skamba aikštėse ir festivaliuose, o amatų tradicijos, tokios kaip keramika ir tekstilės dirbiniai, tebėra svarbus ekonominis ir kultūrinis išteklius.

Šiaurės Sardinijos miestai ir kaimai, tokie kaip Olbia, Tempio ir Sassari, yra gyvybingi centrai, kur vietinė kultūra reiškiasi kalba, muzika, amatų dirbiniais ir gastronomija.

Tempio Pausania kultūra ir papročiai: Įsikūręs šiaurinės Sardinijos centre, Tempio Pausania yra tradicijų ir kultūros turtingas miestelis, atspindintis gilią salos istorines šaknis. Žinomas dėl įspūdingos granito architektūros, miestelis derina gamtos grožį su stipriu vietos identiteto jausmu.

Tempio Pausania kultūra yra giliai susijusi su ganyklinės ir žemės ūkio tradicijomis, ypatingą dėmesį skiriant amatams, ypač granito dirbiniams ir audiniams, pavyzdžiui, krepšiams ir kilimams.

Apsilankę Tempio Pausania, galite tikėtis šilto ir santūraus vietos gyventojų elgesio. Sardinijos gyventojai paprastai yra draugiški, bet iš pradžių linkę būti santūresni, sveikindamiesi mandagiai, pavyzdžiui, „Ciao“ arba „Buongiorno“. Žmonės vertina pagarbą ir asmeninę erdvę, todėl bendravimas paprastai yra mandagus, bet ne pernelyg familiarus.

Aprangos etiketas: Aprangos atžvilgiu svarbu rengtis tvarkingai, ypač oficialiomis progomis, pavyzdžiui, vestuvėse ar religinėse apeigose. Sardiniečiai didžiuojasi savo išvaizda, todėl tinkama apranga yra pagarbos vietos papročiams ženklas. Mažiau oficialiomis progomis žmonės rengiasi kasdieniškai, bet stilingai, stengdamiesi atrodyti tvarkingai.

Būtina gerbti vietos kultūrines tradicijas ir papročius. Sardinija turi gilią istorinę šaknį, todėl dalyvaujant šventėse ar religiniuose renginiuose reikia atsižvelgti į vietos papročius. Šeima vaidina pagrindinį vaidmenį sardiniečių gyvenime, o susibūrimai dažnai būna intymūs, todėl jei esate pakviestas į šeimos namus, tai laikoma ypatinga garbe. Mažose kaimeliuose, pavyzdžiui, Tempio Pausania, bendruomenės ryšiai yra stiprūs, daugelis žmonių gerai pažįsta vieni kitus, todėl bendravimas gali būti asmeniškasis ir bendruomeniškas.

Galiausiai, vietiniai gyventojai labai vertina gamtinę aplinką. Svarbu gerbti kraštovaizdžio grožį ir laikytis ekologinių praktikų, siekiant išsaugoti aplinką.

Vietiniai festivaliai ir renginiai: Mieste taip pat visus metus rengiami įvairūs renginiai ir festivaliai, kurie sukuria gyvybingą atmosferą tiek gyventojams, tiek lankytojams.

Kai kurie iš pagrindinių renginių:

- „Muzikos ir romantiškos nakties festivalis“, kuris vyksta pirmąją vasaros dieną.
- Rugsėjo pirmąjį savaitgalį Tempio švenčia Šv. Isidro Labradorą, simbolinę žemės ūkio šaknų figūrą ir bendruomenės dvasios bei nuolankaus atsidavimo simbolį.
- Kiekvienais metais rugpjūčio pabaigoje švenčiama diena, skirta Tempio miesto globėjams: šv. Pauliui Atsiskyrėliui ir Švč. Mergelei Buoncammino.
- Tempio karnavalas yra vienas didžiausių renginių Sardinijoje, jungiantis religingumą ir folklorą, švenčiantis vietos identitetą su džiaugsmu ir bendruomenės dvasia. Karnavalas išsiskiria tipinėmis kaukėmis ir kostiumais, tarp labiausiai žinomų personažų yra „Mammutones“ ir „Issohadores“.

VIETOS KULTŪRA IR TRADICIJOS LIETUVOJE

Įvadas į vietos kultūrą ir tradicijas

Lietuva – šalis, esanti Šiaurės Europoje, skalaujama Baltijos jūros, su įvairiu kraštovaizdžiu, kuriame dera didžiuliai miškai, skaidrūs ežerai ir banguotos kalvos. Nepaisant palyginti nedidelės teritorijos, Lietuva turi turtingą ir sudėtingą istoriją, kuri paliko gilų pėdsaką jos kultūroje ir tradicijose.

Lietuvos kultūra susiformavo sąveikaujant baltų, slavų, germanų ir skandinavų įtakoms, be to, ji turi gilų pagonišką paveldą. Šis paveldas atsispindi tradicinėje architektūroje, amatų dirbiniuose (ypač tekstilės ir medžio drožyboje), liaudies muzikoje ir šventėse, kuriose susipina pagoniški ir krikščioniški elementai.

Lietuva buvo viena iš paskutiniųjų Europos šalių, priėmusių krikščionybę (XIV a. pabaigoje), ir šio atsivertimo įtaka vis dar matoma religinių švenčių ir senovinių švenčių, susijusių su gamta ir metų ciklais, sambūryje.

Lietuvos klimatas, kuriam būdingos ilgos, šaltos žiemos ir švelnios, malonios vasaros, paveikė gyventojų gyvenimo būdą, skatindamas svetingumą ir bendruomeninį gyvenimą. Metų laikai nulemia kultūrinės veiklos tempą, o tradicijos ypač gyvos pavasarį ir vasarą.

Lietuviai žinomi dėl savo santūrios draugiškumo: nors iš pirmo žvilgsnio jie gali atrodyti atsiskyrę, jų elgesys yra nuoširdus ir pagarbus. Asmeniniai santykiai, ypač su draugais ir šeima, yra labai vertinami, o bendruomenė atlieka svarbų vaidmenį kaip tarpusavio paramos vieta.

Lietuvos virtuvė atspindi klimato ir istorijos įtaką, joje vyrauja bulvių, grūdų ir pieno produktų patiekalai, tokie kaip garsieji cepelinai (įdaryti bulviniai koldūnai), kugelis (bulvinis pyragas) arba šaltos sriubos, pavyzdžiui, burokėlių šaltibarščiai. Namuose ruošto maisto ir gėrimų dalijimasis, ypač švenčių ir šeimos susibūrimų metu, yra svarbi tradicija.

Vietos šventės ir šventiniai renginiai

Lietuva žinoma dėl turtingų švenčių, kuriose pagoniškas ir krikščioniškas paveldas derinamas su vietiniais renginiais, kupiniais muzikos, šokių, maisto ir ritualų.

Metai prasideda krikščioniškomis šventėmis, tokiomis kaip Kalėdos (gruodžio 25 d.), kurios Lietuvoje pasižymi tradicine Kūčių vakariene, sudaryta iš 12 vegetariškų patiekalų, simbolizuojančių metų mėnesius ir ryšį su žeme. Velykų (Velykos) metu, be religinių apeigų,

marginami margučiai (margučiai) sudėtingais raštais.

Vasaros saulėgrįža, vadinama Joninėmis, yra senovės pagoniška šventė, švenčiama birželio 23 d. Trumpiausią metų naktį žmonės kuria laužus, dainuoja dainas, šoka

per ugnį ir ieško stebuklingų „paparčių žiedų“.

Ruduo pažymimas Vėlinių diena (lapkričio 1 d.), kai šeimos lanko kapines, uždega žvakes ir prisimena savo artimuosius.

Vasaris žymimas Užgavėnėmis – linksmu karnavalu, kuriame gausu tradicinių kaukių, dainų ir šokių, švenčiančiu pavasario atėjimą. Kepami blynai ir kiti tradiciniai patiekalai, o žiemos blogis yra išvaromas.

Visus metus kiekviename Lietuvos regione taip pat išsaugotos folkloro šaknų turinčios vietinės šventės, pavyzdžiui, amatų mugės (Kaziuko mugė Vilniuje) ir tradicinės muzikos bei šokių festivaliai.

Etiketas ir socialinis elgesys bendruomenėje

Lietuvoje etiketo ir socialinio elgesio taisyklės grindžiamos tradicijų, pagarbos ir diskretiškumo pusiausvyra. Nors lietuviai yra santūrūs, tačiau, užmezgus pasitikėjimą, jie yra šilti ir svetingi.

- **Įprasti pasisveikinimai ir prisistatymas:** tvirtas rankos paspaudimas ir tiesioginis akių kontaktas simbolizuoja nuoširdumą ir pasitikėjimą. Taip pat rekomenduojama pasisveikinti žodžiu „Labas“. Neformaliuose susitikimuose tarp artimų draugų galima trumpai apsikabinti.
- **Punktualumas:** Lietuvoje labai vertinamas punktualumas, vėlavimas laikomas ne tik neapdairumu, bet ir nepagarba kito asmens laikui.
- **Bendravimas:** lietuviai paprastai kalba ramiai ir nepastebimai. Nors iš pradžių jie gali atrodyti uždari, laikui bėgant jie atsiveria. Vertinamas aiškumas ir atvirumas, vengiama pertraukti.
- **Asmeninė erdvė:** lietuviai linkę išlaikyti saugų atstumą, dažnai slepia asmenines emocijas, siekdami privatumo.
- **Elgesys prie stalo:** įprasta laukti, kol šeimininkas pakvies pradėti valgyti. Elgesys prie stalo yra formalus, ir tikimasi, kad visas patiektas maistas bus suvalgytas. Svarbūs yra tostai, ypač su degtine ar alumi, kurie paprastai lydi geriausi linkėjimai.
- **Apranga:** Ypač oficialiuose renginiuose daug dėmesio skiriama išvaizdai. Kasdienė apranga paprastai yra praktiška ir pritaikyta klimatui.
- **Pagarba religiniams ir vietiniams papročiams:** religiniuose renginiuose ir kapinėse tikimasi pagarbaus elgesio. Tradicinių švenčių metu vertinamas susidomėjimas vietiniais papročiais.

- **Pagarba įvairovei:** nors Lietuva yra etniškai gana homogeniška, vertinama mandagumas ir pagarba kultūriniais bei kalbos skirtumams, ypač lenkų, rusų ir baltarusių mažumų atžvilgiu.

Kaunas - Kauno regionas

Kaunas, įsikūręs pietų centrinėje Lietuvos dalyje, yra antras pagal dydį šalies miestas ir svarbus istorinis, kultūrinis bei akademinis centras. Nemuno ir Neris upių krantuose esantis Kaunas buvo liudininkas politinių ir socialinių pokyčių, kurie ženklino Lietuvos istoriją nuo viduramžių iki šiuolaikinės nepriklausomybės. Jo atmosfera derina turtingą paveldą ir energingą šiuolaikinį gyvenimą.

Paveldas ir istorija: Kaunas garsėja gerai išsilaikiusia senamiesčiu, kuriame susipina gotikos, renesanso, baroko stilių architektūra. Rotušės aikštė, dar vadinama „Baltoji aikštė“, yra miesto centras, apsuptas senų namų ir dominuojamas Rotušės, vadinamos „Baltuoju gulbe“ dėl savo elegantiško bokšto. Kaunas buvo laikina Lietuvos sostinė tarp dviejų pasaulinių karų, o tai paliko Modernizmo ir Art Deco stiliaus pėdsaką Europos paveldo sąrašė įrašytuose pastatuose.

XIV a. Kauno pilis – tai miesto gynybinės istorijos simbolis, liudijantis pasipriešinimą kryžiuočių antpuoliams. Kaune taip pat išlikusios reikšmingos istorinės šventovės, tokios kaip Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia bei Arkangelo Mykolo (Iglulos) bažnyčia. Tarpukariu mieste gyvavo aktyvi žydų bendruomenė, kurios gyvenimą tragiškai nutraukė nacistinis okupacinis režimas. Ši istorija, kartu su sovietinio laikotarpio represijų atminimu, įamžinta Devintojo forto muziejuje – vienoje svarbiausių XX a. istorinės atminties vietų Kaune.

Šventės ir šventiniai renginiai: Kaunas švenčia daugybę švenčių, atspindinčių tiek Lietuvos tradicijas, tiek šiuolaikinę istoriją. Tarp žinomiausių yra:

- **Kauno džiaz festivalis** – vienas svarbiausių muzikos renginių šalyje, kuriame susirenka nacionaliniai ir tarptautiniai atlikėjai.
- **Gegužės mėnesio Muziejų naktis**, kai muziejai ir galerijos atveria duris visuomenei ir rengia naktinius renginius.
- **Lietuvos nepriklausomybės diena** (vasario 16 d.) ir **Nepriklausomybės atkūrimo diena** (kovo 11 d.), kai rengiamos eitynės ir pilietiniai renginiai.
- **Kaziuko mugė**, kuri miestą užpildo rankdarbiais, tradiciniais maisto produktais ir folkloro renginiais.
- Kaune taip pat švenčiamos **Joninės** (vasaros saulėgrįža) šventės su laužais, muzika ir tradiciniais ritualais.
- **Menas, muzika ir socialinis gyvenimas:** Kaunas buvo paskelbtas 2022 m. Europos kultūros sostine, o tai padidino jo kultūrinį žinomumą naujomis parodomis, renginiais ir kūrybiniais projektais. Miestas turi aktyvų meninį gyvenimą. Muzika, tiek klasikinė, tiek šiuolaikinė, vaidina pagrindinį vaidmenį, o festivaliai ir koncertai vyksta ištisus metus.
- **Vietos papročiai:** kavinės, barai ir terasos centre yra įprastos susitikimo vietos, kur galima mėgautis lietuvišku svetingumu. Susibūrimai aikštėse ir atsipalaidavusi miesto atmosfera skatina socialinius ryšius.

VIETOS KULTŪRA IR TRADICIJOS ISPANIJOJE

Vietos kultūros ir tradicijų pristatymas

Ispanija yra geografiškai ir kultūriškai labai įvairi šalis, kurios regionai (Andalūzija, Katalonija, Galisija, Baskų kraštas ir kt.) skiriasi vienas nuo kito. Čia rasite visko – nuo auksinių paplūdimių iki didingų kalnų, nuo derlingų lygumų iki sausringų žemių.

Ispanijoje rasite turtingą ir įvairią kultūrų mišinį, susiformavusį per ilgą istoriją ir įvairių civilizacijų, gyvenusių šioje teritorijoje, įtaką. Ispanijos kultūra yra keltų, iberų, romėnų, vizigotų, arabų ir žydų įtakų sintezė. Tai paliko turtingą kultūrinį paveldą architektūroje, mene, literatūroje ir tradicijose, kur kiekvienas Ispanijos regionas išlaiko savo kultūrą ar papročius (šokius, maistą ir net oficialias kalbas, pvz., katalonų ar baskų).

Kita vertus, didelę įtaką ispanų kultūrai padarė katalikybė, o religinės šventės ir tradicijos yra giliai įsišaknijusios šalyje.

Ispanijos klimatas, ypač ilgas dienos šviesos laikas, paveikė ispanų kultūrą ir gyvenimo ritmą, sukūrė labiau atsipalaidavusį gyvenimo būdą su ilgesnėmis pertraukomis. Darbo valandos paprastai yra vėlesnės nei kitose Europos šalyse, o pietūs yra svarbus laikas ispanų kultūroje, su ilgesne pertrauka, kai žmonės valgo 14–15 val. ir gali mėgautis žinoma „siesta“.

Ispanai yra atviri, draugiški ir lengvai bendraujantys. Socialinis gyvenimas yra dinamiškas, dažnai susitinkama aikštėse, turguose, baruose ir pan., o tai rodo asmeninių santykių svarbą ispanų kultūrai.

Gastronomija ir maisto dalijimasis (tapas, paelja ir kt.) yra kasdienio gyvenimo dalis. Dažnai išėjimas suvalgyti tapas ar bendras valgymas tampa labai populiariu socialiniu užsiėmimu, kai nedideli patiekalai ir gėrimai mėgaujamosi šeimos ar draugų kompanijoje.

Tiek šeima, tiek bendruomenė yra pagrindiniai Ispanijos visuomenės ir asmenybės raidos ramsčiai. Šeima suteikia pirmąją socialinę aplinką ir meilę, o bendruomenė – erdvę bendravimui, paramai ir tobulėjimui.

Vietiniai festivaliai ir šventės

Ispanija gerai žinoma dėl savo linksmo charakterio ir meilės šventėms. Kaip minėta anksčiau, kiekvienas miestas turi savo papročius ir vietines šventes (pvz., San Isidro Madride, La Mercè Barselonoje), kurios yra giliai įsišaknijusios ir unikalios kiekvienai vietai, atspindinčios kiekvienos bendruomenės tapatybę ir tradicijas.

Ispanijoje nenuobodžiausite, nes per metus vyksta tiek daug populiarių švenčių, kad kalendoriuje visada rasite įdomią datą. Viskas prasideda Kalėdų šventėmis ir Trijų Karalių, kurie atneša dovanų vaikams, eitynėmis (sausio 5 d. naktį). Paprastai vasarį vyksta spalvingi karnavalai (žymiausi – Kadiso ir Santa Cruz de Tenerife), kovo mėnesį Valensijoje deginamos didžiulės kartoninės statulos Fallas, balandžio mėnesį – Šventoji savaitė ir Feria de Abril šventė, o vasarą (Ispanijoje tai yra puikus laikas šventėms) – San Juan laužai, tradicinis San Fermín bulių bėgimas arba Tomatina. Per metus galima rinktis iš daugiau nei 250 švenčių.

Etiketas ir socialinis elgesys bendruomenėje

Ispanijoje etiketas ir socialinis elgesys pasižymi tradicijų, mandagumo ir svetingumo deriniu. Nors normos gali šiek tiek skirtis priklausomai nuo regiono, visoje šalyje galioja keletas bendrų taisyklių ir papročių.

- **Įprasti pasisveikinimai ir prisistatymai:** paspaudžiama ranka (formaliose situacijose) arba du bučiniai į skruostą, pradedant nuo kairiojo (neformaliose ir artimų žmonių tarpe). „Tu“ vartojama neformaliose situacijose, o „usted“ – profesinėje ar formalesnėje aplinkoje (pvz., su vyresniais žmonėmis).
- **Punktualumas:** nors neoficialiuose susitikimuose yra tam tikras lankstumas, į susitikimą su draugais galite vėluoti 5–10 minučių, tačiau profesiniuose susitikimuose tikimasi punktualumo.
- **Bendravimas:** Kalbama išraiškingai ir artimai. Yra tendencija gestikuluoti ir kalbėti entuziastingai. Svarbus akių kontaktas, nes jis perteikia pasitikėjimą ir nuoširdumą.
- **Asmeninė erdvė:** mažesnė nei kitose šalyse; kalbantis toleruojamas didesnis fizinis artumas, ypač neformaliuose susitikimuose.
- **Elgesio taisyklės valgant:** Ispanijoje valgymo laikas yra svarbus bendravimo momentas, dažnai dalijamasi patiekalais. Laukiama mandagumo prie stalo ir saikingumo valgant.
- **Apranga:** Svarbu rūpintis asmenine higiena ir tinkama apranga, kasdieniniame gyvenime – kasdieniai, bet tvarkingi drabužiai, o profesinėje aplinkoje – santūresnis stilius.
- **Pagarba religiniams ir vietiniams papročiams:** procesijų ar švenčių metu tikimasi pagarbos ir tylos, vengiant elgesio ar komentarų, kurie gali įžeisti dalyvius ar tikinčiuosius.

- **Pagarba įvairovei:** Ispanija pasižymi didele kultūrine ir kalbine įvairove, todėl patartina rodyti susidomėjimą ir pagarbą šiems skirtumams: išmokite keletą žodžių vietine kalba, domėkitės tradicijomis, vengite klišių ir stereotipų.

Granada - Andalūzija:

Vienas įtakingiausių laikotarpių, formavusių Ispanijos kultūrinę įvairovę, buvo musulmonų viešpatavimas, prasidėjęs 711 m. ir trukęs beveik aštuonis šimtmečius. Musulmonų buvimas, žinomas kaip Al-Andalus, paliko ilgalaikį pėdsaką architektūroje, gastronomijoje, muzikoje ir kultūrinėse tradicijose įvairiuose Andalūzijos miestuose, įskaitant Granadą.

Granada, įsikūrusi Siera Nevados papėdėje, išsiskiria kaip šios įvairovės simbolis, turintis unikalią ir gyvybingą tapatybę.

Paveldas ir istorija: Granada yra žinoma visame pasaulyje dėl Alhambros, islamo meno perlo ir pasaulio paveldo objekto. Mieste išlikęs Albaicín, maurų kvartalas su siauromis gatvelėmis ir baltais namais, bei Sacromonte, žinomas dėl savo urvų ir flamenko. Šis maurų paveldas egzistuoja kartu su krikščioniškuoju pėdsaku – katedra ir karališkąja koplyčia, kurioje palaidoti katalikų monarchai.

Šventės ir šventės: Granada ypač žinoma dėl: Šventosios savaitės, kuri švenčiama iškilmingomis procesijomis, Corpus Christi, kuris yra pagrindinė miesto šventė, Albaicín ir

Sacromonte šventės su piligrimų kelionėmis ir muzika gatvėse, ir Užėmimo diena (sausio 2 d.), kuri minimi Granados užkariavimą 1492 m.

Flamenko ir socialinis gyvenimas: Granada turi galias

flamenko tradicijas, ypač Sacromonte, kur urvuose rengiamos zambras (čigoniškos flamenko šventės). Muzika ir šokiai yra neatsiejama kasdienio gyvenimo dalis. Susibūrimai baruose ir aikštėse, tapas ir svetingumas yra socialinės kultūros dalis.

Vietiniai papročiai: Granados gyventojai vertina savo istoriją ir tradicijas, derindami vietinį pasididžiavimą su svetingumu. Dažnai vartojami tipiniai posakiai ir vyrauja stiprus bendruomenės jausmas. Šventinėmis progomis gali būti dėvimi flamenko kostiumai. Be to, Granadoje gerbiami religiniai šventės, tačiau jos švenčiamos šventine ir dalyvaujančia atmosfera.

5. VIETOS KALBOS MOKYMASIS.

VIETOS KALBOS MOKĖJIMO SVARBA. KALBOS MOKYMOSI IŠTEKLIAI IR PROGRAMOS. POKALBIAI IR KASDIENIS BENDRAVIMAS.

Vietos kalbos mokėjimas yra labai svarbus veiksmingai komunikacijai, kultūrinei ir profesinei integracijai, taip pat asmeniniam tobulėjimui. Kalba gali būti didelė kliūtis, trukdanti migrantams dalyvauti pilietiniame gyvenime, be to, ji yra labai svarbi norint gauti darbą ar profesinį mokymą.

Vietos kalbos mokymasis yra būtinas užsienio studentams, nes tai yra pagrindinė priemonė akademiniai ir socialinei integracijai. Kalbos mokėjimas palengvina aktyvų dalyvavimą pamokose, turinio supratimą ir bendravimą su mokytojais bei klasiokais, o tai pagerina akademinis rezultatus ir sumažina izoliacijos jausmą. Be to, kalbos mokėjimas leidžia studentams savarankiškiau tvarkyti kasdienes reikalus – nuo formalumų tvarkymo iki socialinių ryšių užmezgimo – ir padeda greičiau bei efektyviau prisitaikyti prie naujos aplinkos.

KALBŲ MOKYMOSI ITALIJOJE IŠTEKLIAI IR PROGRAMOS

Italų kalba yra oficiali ir dominuojanti kalba Italijoje. Be to, yra regionų, kuriuose yra bendros oficialios kalbos, pavyzdžiui, vokiečių kalba Pietų Tirolio regione arba prancūzų kalba Valle

d'Aosta regione. Italų kalbos žinios yra būtinos migrantų ir pabėgėlių socialinei integracijai, galimybėms įsidarbinti ir įgyti išsilavinimą.

Italijos vyriausybė kartu su įvairiomis nevyriausybėmis organizacijomis siūlo nemokamas programas ir išteklius, skirtus palengvinti kalbos mokymąsi. Kai kurie iš šių išteklių yra:

VYRIAUSYBĖS INSTITUCIJOS

Provincijos suaugusiųjų mokymo centrai (CPIA) siūlo nemokamus italų kalbos kursus suaugusiems. Šie centrai yra išsibarstę po visą šalį ir yra atviri užsienio piliečiams, turintiems leidimą gyventi šalyje.

Vidaus reikalų ministerija – integracijos susitarimas: nustato „integracijos susitarimą“ užsieniečiams, prašantiems ilgalaikės leidimo gyventi. Šis susitarimas apima pareigą pasiekti pagrindinį italų kalbos žinių lygį, o šiam reikalavimui įvykdyti siūlomi nemokami kursai.

Imigrantų integracijos portalas: Imigrantų integracijos portale pateikiama internetinių kursų, programų ir medžiagos, naudingos italų kalbos mokymuisi nuotoliniu būdu, kolekcija, palengvinanti migrantams prieigą prie švietimo išteklių.

Specializuoti universitetai: Sienos ir Perudžios universitetai užsieniečiams siūlo intensyvias ir ilgalaikes programas užsienio studentams.

Užsienio studentai, be vyriausybės ar universitetų kursų, gali gauti:

- Italijos vyriausybės stipendijas: stipendijos skiriamos užsienio studentams, norintiems studijuoti Italijoje, įskaitant italų kalbos ir kultūros kursus.
- „Erasmus+“ programos: „Erasmus+“ programa leidžia universitetų studentams dalyvauti mainų programose su Italijos universitetais.

NEVYRIAUSYBINĖS INSTITUCIJOS

Centro Astalli (Jėzuitų pabėgėlių tarnyba – JRS Italija): siūlo nemokamus italų kalbos kursus prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams, turi filialus keliuose Italijos miestuose, įskaitant Romą, Boloniją ir Palermą.

Caritas Italiana: Caritas teikia nemokamus italų kalbos kursus migrantams ir pabėgėliams įvairiuose Italijos regionuose kaip dalį savo socialinės ir darbo integracijos programų.

Raudonasis Kryžius: siūlo italų kalbos kursus, švietimo ir kultūros veiklą, profesinį mokymą integracijai Italijoje.

Società Dante Alighieri: ši organizacija siūlo italų kalbos kursus užsieniečiams, kuriuos veda kalbos mokymo specialistai.

Dianova Italia: Dianova siūlo italų kalbos kursus migrantams, taip pat profesinio mokymo programas, skirtas palengvinti jų integraciją į Italijos darbo rinką.

INTERNETINIAI IŠTEKLIAI

Rai Scuola - Italiano per Stranieri: šis vyriausybės portalas siūlo nemokamus italų kalbos kursus užsieniečiams nuo A1 iki B2 lygio.

Nemokami italų kalbos kursai: Nemokami italų kalbos kursai siūlomi imigrantams be išankstinės registracijos.

Puntolingua: svetainė su gramatikos pratimais, lygio testais ir nemokama internetine korektūra, skirta užsieniečiams.

One World Italian: multimedijos kursas, suskirstytas į skyrius, šiuo metu skirtas A1 ir A2 lygiui, planuojama išplėsti iki B1 ir B2 lygių.

ITALIJOS KALBA IMIGRANTAMS SARDINIJOJE. POKALBIAI IR KASDIENINĖ KOMUNIKACIJA

Italų kalba yra pagrindinė kalba, vartojama Sardinijos administravime ir švietime. Antra, sardinų kalba, kuri yra romanų kalba ir viena seniausių Europoje, vis dar vartojama daugelio gyventojų. Šiandien ji laikoma nykstančia kalba, todėl imamasi iniciatyvų skatinti jos vartojimą ir išsaugojimą. Sardiniečiai kalba keliais dialektais, kurie skiriasi priklausomai nuo regiono. Gallurese, kuria kalbama šiaurės rytinėje Sardinijos dalyje, įskaitant Tempio Pausania, yra labiau paplitusi ir standartizuota Tempisian („timpiesu“) variante, kuri nuo XVII a. yra plačiai paplitusi didžiojoje Gallura dalyje. Iš tiesų, keli tyrimai parodė, kad Gallurese bendruomenė yra labai ištikima savo kalbai. Gallura gyvena apie 117 000 žmonių, kurie supranta Gallurese

kalbą (96,3 % gyventojų), 64,2 % gyventojų (apie 70 000 žmonių) ją moka aktyviai, o 32,1 % – pasyviai.

Sardiniečiai paprastai labai vertina asmeninius santykius ir bendravimą, dažnai derindami žodinį išraišką ir neverbalinius signalus, pvz., gestus. Nors jų bendravimo stilius gali būti tiesus ir atviras, jis taip pat pasižymi pagarba ir formalumu, ypač kaimo vietovėse ar tradiciškesnėje aplinkoje. Humoras ir pasakojimai yra pagrindinės jų bendravimo stiliaus sudedamosios dalys, naudojamos ryšiams kurti ir emocijoms išreikšti. Žmonės sveikindamiesi vartoja draugiškas frazes, pvz., „Ciao“ arba „Buongiorno“, o pokalbiai dažnai būna gyvi.

Įvairiose Šiaurės Sardinijos vietovėse viešosios įstaigos, universitetai ir privačios organizacijos siūlo užsieniečiams italų kalbos integracijos programas. Suaugusiųjų švietimą remia CPIA (Provincijos suaugusiųjų švietimo centrai), įsteigti 2012 m. spalio 29 d. Prezidento dekretu Nr. 263. Tai yra savarankiškos švietimo įstaigos, turinčios savo personalą ir specifinę mokymo bei organizacinę struktūrą. Sardinijoje yra penki CPIA centrai: Kaljaryje, Serramannoje, Nuoro, Oristano ir Sassarije. CPIA gali stoti:

- Suaugusieji, įskaitant užsieniečius, kurie dar neturi privalomojo viduriniojo išsilavinimo diplomo ir nori gauti pirmojo švietimo pakopos baigimo pažymėjimą.
- Suaugusieji, įskaitant užsieniečius, neturintys privalomojo mokymo pagrindinių įgūdžių.
- Užsieniečiai suaugusieji, norintys stoti į raštingumo ir italų kalbos mokymo programas.

Olbijoje taip pat vykdomos kalbinės integracijos iniciatyvos, pavyzdžiui, **Labint** (Tarptautinė integracijos laboratorija), kuri yra italų kalbos mokykla užsieniečiams, įsikūrusi Liceo Scientifico Mossa patalpose. Kita vertus, **UNISSTRAL** – Alghero užsieniečiams skirta italų kalbos ir kultūros universitetinė mokykla – buvo įkurta kaip tiesioginis Sassari universiteto Humanitarinių ir socialinių mokslų fakulteto padalinys, bendradarbiaujant su Alghero savivaldybe, siekiant užsieniečiams suteikti galimybę mokytis italų kalbos ir kultūros arba gilinti turimas žinias.

KALBŲ MOKYMOŠI IŠTEKLIAI IR PROGRAMOS LIETUVOJE

Lietuvių kalba yra oficiali ir dominuojanti visos šalies kalba. Nors Lietuvoje gyvena kalbinės mažumos, tokios kaip lenkai ar rusai, lietuvių kalbos mokėjimas yra esminis socialinės integracijos, įsidarbinimo ir švietimo galimybių veiksnys. Siekdama palengvinti migrantų ir pabėgėlių įsitraukimą, Lietuvos vyriausybė kartu su įvairiomis organizacijomis siūlo nemokamas kalbos mokymosi programas ir išteklius. Štai keletas jų:

VYRIAUSYBĖS INSTITUCIJŲ IŠTEKLIAI

Universitetai: Beveik visi Lietuvos universitetai turi kalbų mokymo programas užsienio studentams.

Vidaus reikalų ministerija – Integracijos sutartis: Ši sutartis numato pareigą pasiekti pagrindinį lietuvių kalbos mokėjimo lygį, o šiam reikalavimui įvykdyti siūlomi nemokami kursai.

NEVYRIAUSYBINIŲ INSTITUCIJŲ IŠTEKLIAI

Caritas Lietuva: Caritas siūlo nemokamus lietuvių kalbos kursus trečiųjų šalių piliečiams, kurie jau yra gavę leidimą gyventi Lietuvoje. Šie kursai skirti palengvinti imigrantų ir pabėgėlių socialinę ir darbo integraciją.

Lietuvos Raudonasis Kryžius: teikia nemokamus lietuvių kalbos kursus pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams. Be to, jie teikia teisinę, psichologinę ir profesinę konsultacijas, taip pat pilietinį orientavimą ir dalyvavimą bendruomenės renginiuose.

Kauno įvairių tautų kultūros centras: Šis centras organizuoja kultūrinius ir edukacinius renginius, skirtus tautinių mažumų kultūrinės tapatybės išsaugojimui ir jų teigiamai integracijai į Lietuvos visuomenę. Taip pat siūlo lietuvių kalbos kursus ir tarpkultūrinius seminarus.

Tarptautinė organizacija „IOM Lietuva“: bendradarbiaudama su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekdama palengvinti užsieniečių integraciją, sukūrė MiCenter.lt – svetainę, kurioje siūloma įvairių mokymosi išteklių, įskaitant internetinius kursus, kalbų mokymosi programas ir informaciją apie Lietuvos kultūrą.

SPEAK Lietuva: Šis projektas jungia vietinius gyventojus ir naujakurius, kad jie galėtų mokytis kalbų ir pažinti vietos kultūrą. Vilniuje ir Kaune siūlomi nemokami individualūs užsiėmimai, įskaitant mokymo medžiagą.

INTERNETINIAI IŠTEKLIAI

World Schoolbooks App: nemokama programėlė, prieinama daugiau nei 100 kalbų, kurioje pateikiama medžiaga, padedanti lengvai mokytis lietuvių kalbos.

„Lithuania For You“ (YouTube): kanalas, kuriame pateikiamos lietuvių kalbos pamokos, ypač naudingos tiems, kurie jau turi pagrindines kalbos žinias.

<https://www.refugeeslt.com/> Portalas, kuriame yra daug nemokamų išteklių, skirtų kalbai mokytis internetu nemokamai.

Lietuvių kalbą žaismingai galima mokytis naudodamiesi tokiomis **programėlėmis** kaip „LinGo Play“, „Ling“, „Learn Lithuanian“, „Pimsleur“ ir „Mondly“.

LIETUVIŲ KALBA KAUNO IMIGRANTAMS. POKALBIAI IR KASDIENIS BENDRAVIMAS

Lietuvių kalba yra oficiali ir pagrindinė kalba, vartojama administravime, švietime ir kasdieniame gyvenime Kaune. Baltų kalba yra viena seniausių Europoje ir laikoma viena iš seniausių gyvų indoeuropiečių kalbų, todėl ji yra svarbus nacionalinio identiteto simbolis. Nors Lietuva yra palyginti vienalytė kalbos atžvilgiu, Kaune taip pat galima sutikti rusų ir lenkų kalbos vartotojų, o tai yra istorijos ir kultūrinės įvairovės palikimas.

Kaunietis labai vertina asmeninius santykius, o bendravimas dažnai yra tiesioginio ir diskretiško žodinio išraiškos, kartu su santūriais gestais, derinys. Nors iš pirmo žvilgsnio lietuviai gali atrodyti santūrūs, tačiau, kai susiformuoja pasitikėjimas, jie yra šilti ir svetingi. Bendravimas pasižymi pagarba ir mandagumu, ypač tradicinėse ar oficialiose situacijose.

Pasakojimai, subtilus humoras ir gyvos diskusijos yra jų bendravimo stiliaus dalis, dažnai

lydimą draugiškų frazių, tokių kaip „Labas“ (labas) arba „Laba diena“ (labas rytas).

Kaunas, kaip akademinis ir kultūrinis miestas, siūlo platų lietuvių kalbos mokymo programų užsieniečiams pasirinkimą.

Suaugusiųjų ir tęstinio mokymo centrai, taip pat viešosios ir privačios įstaigos siūlo nemokamus arba subsidijuojamus lietuvių kalbos kursus, specialiai skirtus imigrantams ir užsieniečiams, norintiems tobulinti savo

kalbos įgūdžius ir palengvinti integraciją. Šie kursai dažnai apima kalbos pamokas ir kultūrinę orientaciją, kad būtų galima geriau suprasti kasdienį gyvenimą Kaune.

Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) siūlo lietuvių kalbos ir kultūros kursus užsienio studentams, taip pat integracijos seminarus, kurie padeda dalyviams susipažinti su vietos tradicijomis.

Kauno kolegija: organizuoja intensyviuos lietuvių kalbos kursus užsieniečiams.

InLT pabėgėlių ir migrantų integracijos centras Kaune: teikia įvairias paslaugas, įskaitant kalbos mokymą, pilietinį orientavimą, teisinę ir psichologinę pagalbą, kaip nurodyta Europos integracijos svetainėje.

Kaunas

Kauno „Caritas“ ir Raudonasis Kryžius: teikia pagalbą trečiųjų šalių piliečiams, įskaitant pagalbą mokantis kalbos ir integruojantis.

„Speak Kaunas“ siūlo nemokamus kuponus kalbos kursams pabėgėliams:

Socialinės bendradarbiavimo ir inovacijų centras: organizuoja nemokamus lietuvių kalbos kursus emigrantams.

IŠTEKLIAI IR PROGRAMOS KALBŲ MOKYMUISI ISPANIJOJE

Ispanijoje kalbama keliomis kalbomis. Kastilų arba ispanų kalba, oficiali kalba visoje šalyje, yra pagrindinė gimtoji kalba beveik visose Ispanijos autonominėse bendruomenėse ir ja kalba 98,9 % Ispanijos gyventojų. Ispanijoje pagrindinė kalba dažnai vadinama kastilų, o ne ispanų, siekiant atskirti pagrindinę kalbą nuo kitų kalbų, kurios taip pat yra ispanų kalbos (katalonų, valencijų ir kt.). Be to, šešiose Ispanijos autonominėse bendruomenėse be ispanų kalbos yra ir kitų oficialių kalbų (pavyzdžiui, Katalonijoje – katalonų, Valensijoje – valensijiečių, Baskų krašte – baskų ir kt.). Dvikalbystė šiose bendruomenėse yra įprasta praktika.

2019 m. Pew tyrimo duomenimis, namuose ispanų kalba buvo vartojama 81 % namų ūkių, katalonų/valensijiečių kalba – 12 % (8 % katalonų ir 4 % valensijiečių), galisų kalba – 3 %, baskų kalba – 1 %, o likusi dalis – kitomis kalbomis.

Ispanijoje, tiek regioniniu, tiek nacionaliniu lygmeniu, buvo parengtos ispanų kalbos mokymo programos migrantams ir pabėgėliams, siekiant skatinti jų integraciją ir prieigą prie švietimo, darbo ir kt. Kai kurie iš šių išteklių ar programų:

VYRIAUSYBĖS INSTITUCIJŲ IŠTEKLIAI

Escuelas Oficiales de Idiomas (EOI) – autonominėms bendruomenėms priklausanti valstybinė mokykla, siūlanti pigius kalbų kursus ir rengianti studentus oficialiems kalbų diplomams gauti.

Dauguma Ispanijos universitetų užsienio studentams siūlo ispanų kalbos kursus.

Suaugusiųjų švietimo centrai (EPA): jie siūlo ispanų kalbos kaip užsienio kalbos (ELE) kursus imigrantams, dažnai su specializuotomis socialinės ir darbo integracijos programomis.

Miestų savivaldybės: Jos organizuoja ispanų kalbos kursus ir seminarus pilietiniuose centruose ir kultūros centruose kaip dalį savo pagrindinių mokymo programų.

Integracijos, socialinės apsaugos ir migracijos ministerija – Imigrantų integracijos ir įtraukties programa: per profesinio mokymo centrus siūlo ispanų kalbos kursus, siekdama palengvinti imigrantų integraciją į darbo rinką.

Instituto Cervantes: nors daugelis kursų yra mokami, imigrantams taip pat siūlomi nemokami išteklių.

NEVYRIAUSYBINIŲ INSTITUCIJŲ AR PARAMOS PROGRAMŲ IŠTEKLIAI

Kalbų tandemos ir kalbų mainų grupės: tai universitetų, kultūros centrų arba tokių platformų kaip Tandem.net arba Meetup organizuojamos veiklos, kurių metu studentai praktikuoja kalbą bendraudami su gimtakalbiais.

CEAR (Ispanijos pabėgėlių pagalbos komisija) siūlo kalbos kursus užsieniečiams.

RAUDONASIS KRYŽIUS: Raudonasis Kryžius siūlo ispanų kalbos kursus imigrantams ir pabėgėliams įvairiuose regionuose. Šie kursai paprastai yra nemokami ir skirti pagrindiniam bendravimui, raštingumui ir pasirengimui egzaminams, pvz., DELE (Diploma de Español como Lengua Extranjera).

YMCA: NVO, skirta jaunimo integracijai, turinti apie 30 centrų Ispanijoje, siūlo kursus užsieniečiams.

RED ACOGE: socialinių organizacijų federacija, kuri specializuojasi migrantų ir pabėgėlių palydėjimu Ispanijoje ir turi apie 20 centrų Ispanijoje.

CARITAS: „Caritas Spain“ siūlo platų paslaugų ir programų migrantams spektrą, įskaitant ispanų kalbos kursus, profesinį mokymą ir pagalbą ieškant darbo.

ACCEM: Veikia beveik visoje Ispanijoje, dirba su nelegaliais migrantais ir pabėgėliais – viena iš jos programų yra ispanų kalbos mokymas.

F. MERCED Migrations: siūlo nemokamus ispanų kalbos kursus migrantams ir tarptautinės apsaugos prašytojams.

LIGA Española de la educación: turi programą, skirtą imigrantų bendruomenės ispanų kalbos bendravimo įgūdžiams gerinti.

Internetiniai ištekliai:

Instituto Cervantes: Aula Virtual: AVE – keletas nemokamų modulių ir išteklių ispanų kalbos mokymuisi internete, tačiau norint gauti visą prieigą reikia užsiregistruoti.

Real Academia Española (RAE): teikia internetines priemones ir išteklius, pvz., Pan-Hispanic Dictionary of Doubts (Ispanų kalbos abejonių žodynas) ir New Spanish Grammar (Naujoji ispanų kalbos gramatika).

Internetinės platformos: Duolingo, BBC Spanish ir FluentU siūlo internetinius ispanų kalbos kursus, kai kurie iš jų yra nemokami.

Todo ELE: platforma su mokymosi ispanų kaip užsienio kalbos medžiaga.

Practicaespanol.com: Bendradarbiavimo platforma ispanų kalbos praktikai su gimtakalbiais.

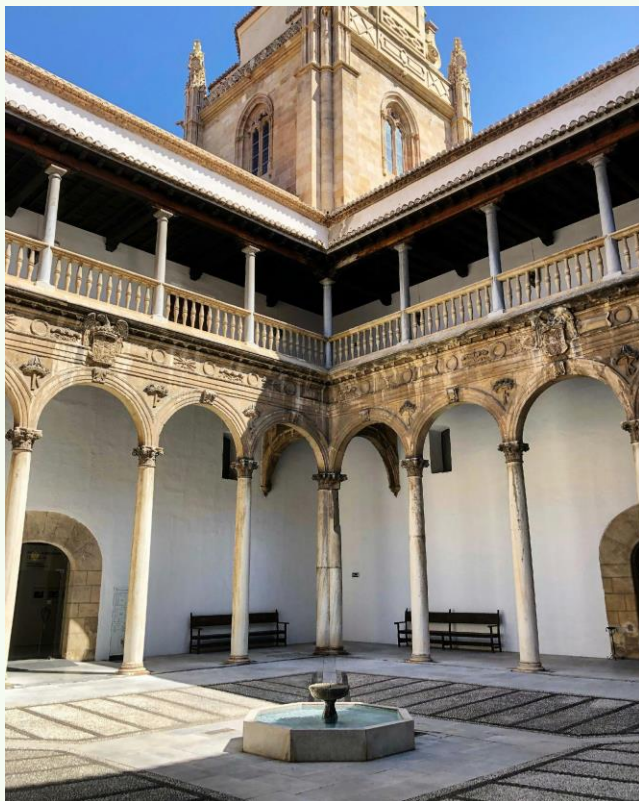
Proyecto Minerva: Tinklapis su mokomaisiais ištekliais ispanų kalbos mokymui imigrantams ir pabėgėliams.

ISPANŲ KALBA MIGRANTAMS GRANADOJE. POKALBIAI IR KASDIENIS BENDRAVIMAS

Ispanų kalba yra pagrindinė kalba, vartojama Granados administracijoje, švietime ir kasdieniame gyvenime. Ši kalba, kuri pagal gimtakalbių skaičių yra antra pagal populiarumą pasaulyje, atspindi Ispanijos kultūrinį ir literatūrinį paveldą.

Granados gyventojai labai vertina asmeninius santykius, todėl jų bendravimas paprastai yra artimas, išraiškingas ir šiltas. Nors pokalbiai gali būti tiesmukiški, jie pasižymi draugiškumu ir dažnu humoro naudojimu, o tai sukuria naujokams svetingą atmosferą. Kalbant dažnai naudojami gestai, ypač neformaliose situacijose, o akių kontaktas yra svarbus norint parodyti

nuoširdumą. Dažnai naudojami tokie pasisveikinimai kaip „Labas“ arba „Labas rytas“, kurie, priklausomai nuo pasitikėjimo laipsnio, lydi du bučiniai arba rankos paspaudimas.

Granada, kaip universitetinis ir daugiakultūris miestas, siūlo platų ispanų kalbos mokymo programų užsieniečiams pasirinkimą. Tarptautiniu mastu pripažintas **Granados universitetas (UGR)** siūlo ispanų kalbos ir kultūros kursus užsienio studentams, taip pat seminarus ir veiklas, padedančias integruotis.

Be to, kadangi Granada yra universitetinis miestas, čia galima rasti daug **kalbų tandem** programų ir kalbų mainų grupių,

kurias organizuoja universitetas arba pagalbos grupės, kurios renkasi kavinėse, baruose, renginiuose ir kultūrinėse ekskursijose. Jos derina kalbų mokymąsi su Granados miesto ir kultūros pažinimu.

Nuolatinio švietimo centrai ir oficialios kalbos mokyklos (EOI) taip pat siūlo ispanų kalbos kursus užsieniečiams, daugelis iš jų subsidijuojami arba nemokami, skirti tiems, kurie nori išmokti kalbą, kad galėtų geriau integruotis į Granados gyvenimą. Šios programos apima tiek kalbos, tiek kultūros aspektus, skatinančius socialinės realybės ir vietos papročių supratimą.

Laikinosiose kalbos adaptacijos klasėse (Aulas Temporales de Adaptación Lingüística, ATAL) vykdoma ispanų kalbos mokymo programa, skirta užsienio mokiniams,

---

nemokantiems ispanų kalbos, kurią mokytojai moko pamokų metu. Ši programa įgyvendinama valstybinėse pradinėse ir privalomosiose vidurinėse mokyklose.

Galiausiai, įvairios asociacijos vykdo socialines ir švietimo veiklas, skirtas žmonių įgalinimui ir socialinės atskirties mažinimui.

6. BŪSTAS IR BENDRUOMENĖ.

BŪSTO IR APGYVENDINIMO PAIEŠKA. DALYVAVIMAS BENDRUOMENĖS GYVENIME. VIETOS IŠTEKLIŲ IR PARAMOS PASLAUGOS.

Atvykimas į naują šalį gali būti įdomus, bet ir sudėtingas, ypač kai tenka spręsti tokius svarbius klausimus kaip būstas ir socialinė integracija.

Turėti namus priimančiojoje šalyje yra būtina bet kuriam migrantui dėl kelių svarbių priežasčių:

- **Tai stabilumo ir saugumo pagrindas:** turėti savo namus suteikia saugumo ir emocinio stabilumo jausmą. Žmonės gali jaustis saugūs, apsaugoti nuo oro sąlygų, galimų konfliktų ir turėti vietą, į kurią gali grįžti kiekvieną dieną.
- **Skatina socialinę integraciją:** namai padeda įsitvirtinti naujoje aplinkoje. Turint nuolatinę gyvenamąją vietą, galima užmegzti kaimyninius santykius, naudotis pagrindinėmis paslaugomis (sveikatos priežiūra, švietimas, užimtumas) ir dalyvauti bendruomenės gyvenime (mokyklos, asociacijos, vietos veikla).
- **Tai yra svarbus veiksnys siekiant naudotis teisėmis ir paslaugomis:** kaip matėme, daugelyje šalių norint gauti sveikatos priežiūros paslaugas, švietimą, atlikti tam tikras teisesines procedūras ir kreiptis dėl socialinių išmokų, būtina turėti namus ir būti registruotam.

- **Tai palengvina finansinį stabilumą:** turėti namus suteikia pagrindą ieškoti darbo, įsitvirtinti profesinėje srityje ir planuoti ilgalaikę ateitį. Daugelis žmonių turi turėti adresą, kad galėtų pasirašyti darbo sutartis, atidaryti banko sąskaitas ar net gauti leidimus.
- **Tai prisideda prie savigarbos ir gerovės:** turėti namus, net ir kuklius, stiprina asmens orumą, savigarbą ir priklausomybės jausmą. Gyvenimas nesaugiomis sąlygomis, be nuolatinės gyvenamosios vietos, gali turėti neigiamą poveikį fizinei ir psichinei sveikatai.

Namai – tai ne tik stogas virš galvos, tai erdvė, kurioje kuriamos asmeninės ir šeimos ateities planai. Namai leidžia planuoti ateitį, auklėti vaikus ir jaustis naujos visuomenės dalimi.

DALYVAVIMAS BENDRUOMENĖS GYVENIME

Dalyvavimas bendruomenės gyvenime yra būtinas bet kuriam migrantui, nes tai ne tik gerina integraciją, bet ir leidžia kurti socialinius tinklus, mokytis kalbos ir prisidėti prie visuomenės. Nors šios trys šalys turi daug panašumų, kiekviena iš jų siūlo savo kontekstui pritaikytus išteklius ir

galimybes.

Bendros bendruomenės dalyvavimo formos

Ispanijoje, Italijoje ir Lietuvoje migrantai gali integruotis ir dalyvauti:

- Kultūros, pilietiniuose ar bendruomenės centruose: vietose, kur organizuojami seminarai, kultūriniai, sportiniai ir švietimo renginiai.
- Vietos šventės ir šventiniai renginiai: šventės, procesijos, mugės ir gastronomijos renginiai suteikia galimybę susipažinti su vietos kultūra.
- Savanorišką veiklą ir ne pelno siekiančias asociacijas: bendradarbiauti su NVO, maisto bankais, socialiniais projektais ir kaimynystės veikla.
- Imigrantų ir kultūros asociacijos: teikia konsultacijas, organizuoja bendruomenės veiklą, kalbos kursus ir daugiakultūrinius renginius.
- Sporto ir laisvalaikio veikla: daugelis vietos organizacijų ir NVO organizuoja sporto, meno ir amatų, meno ir veiklos užsiėmimus vaikams ir suaugusiems.
- Mokyklos ir švietimo projektai: mokyklose skatinamos imigrantų mokinių integracijos programos, rengiami tarpkultūriniai seminarai ir bendruomenės veikla.

Šalių ypatumai

Italija:

- Užsienio studentams daugelis Italijos universitetų, ypač tie, kurie turi stiprią tarptautinę poziciją (pavyzdžiui, Bolonijos, Romos, Milano ar Florencijos), siūlo mentorių programas, kultūrinius seminarus ir integracinius renginius, kuriuos organizuoja tarptautinių ryšių biurai arba studentų asociacijos, pavyzdžiui, ESN Italia (Erasmus Student Network).

- Parapijos ir oratorijos yra populiarios susitikimų vietos, kuriose vyksta kultūriniai, sporto ir solidarumo renginiai.
- Vietiniai festivaliai (sagre, maisto festivaliai, globėjų šventės) skatina bendravimą.
- Svarbus savanoriškas darbas Caritas, ARCI, ACLI, Comunità di Sant'Egidio organizacijose.
- Kultūrinės ir imigrantų asociacijos organizuoja italų kalbos kursus, seminarus ir renginius.

Lietuva:

- Didžiausi šalies universitetai, tokie kaip Vilniaus universitetas ar Vytauto Didžiojo universitetas, turi tarptautinių ryšių skyrius ir studentų asociacijas (pavyzdžiui, Erasmus Studentų Tinklas Lietuvoje, ESN Lietuva), kurios organizuoja kultūrinius, solidarumo ir bendruomenės renginius. Šios iniciatyvos palengvina užsienio ir vietos studentų bendravimą.
- Savivaldybių kultūros centrai ir vietiniai renginiai yra dalyvavimo erdvės.
- Regioninės šventės ir festivaliai, kuriuose susipina vietos ir tarptautinės tradicijos.
- Savanoriška veikla „Caritas Lietuva“, Lietuvos Raudonajame Kryžiuje ir panašiose organizacijose.
- Lietuvių kalbos kursai ir multikultūrinė veikla, kurią remia vietos NVO ir asociacijos.

Ispanija:

- Užsienio studentams Ispanijoje daugelis universitetų siūlo popamokines veiklas ir kultūrinės priėmimo programas, specialiai sukurtas tarptautiniams studentams. Šios patirtys ne tik palengvina prisitaikymą, bet ir paverčia gyvenimą užsienyje pilnesne, prasmingesne ir turtingesne patirtimi.
- Dalyvavimas vietos festivaliuose (Fallas, Feria de Abril, globėjų šventės) – svarbios integracijos vietos.
- Pilietiniai ir kultūros centrai siūlo nemokamus užsiėmimus (kalbos, profesinis mokymas, teatras).
- Imigrantų asociacijos aktyviai teikia paramą ir organizuoja veiklą.
- Dalyvavimas savanoriškoje veikloje nevyriausybinėse organizacijose, pvz., Raudonajame Kryžiuje, Caritas, CEAR.

Palyginamoji lentelė: Įsitraukimo į bendruomenę galimybės Ispanijoje, Italijoje ir Lietuvoje

Aspektas	Ispanija	Italija	Lietuva
Dalyvavimas universitetų veiklose	Priėmimo programos, mentorystė, ESN, kultūrinė ir sportinė veikla	Tarptautiniai biurai, tinklai, pvz., ESN Italija, mentorystė, savanoriška veikla universitete	ESN Lietuva, tarpkultūrinė mentorystė, studentų klubai, daugiakultūriai renginiai
Susitikimų vietos	Pilietiniai centrai, asociacijos, kultūros centrai	Parapijos, oratorijos, kultūros centrai	Savivaldybių kultūros centrai, vietiniai renginiai
Vietos šventės	Fallas, Feria de Abril, globėjo šventės	Sagre, gastronomijos festivaliai, globėjo šventės	Vietiniai festivaliai, regioniniai festivaliai

Savanoriška veikla	NVO, pvz., Raudonasis Kryžius, Caritas, CEAR, ACCEM ir kt.	Caritas, ARCI, ACLI, Sant'Egidio	Caritas, Lietuvos Raudonasis Kryžius, Pabėgėlių taryba
Imigrantų asociacijos	Aktyvios ir įvairios	Veikia ir siūlo kursus, renginius, paramą	Vietinės kultūros asociacijos ir klubai
Laisvalaikio / kultūrinė veikla	Seminarai, sportas, amatai, menas	Dirbtuvės, sportas, amatai, menas	Dirbtuvės, sportas, amatai, menas
Švietimo projektai	Mokyklos su integracijos programomis	Mokyklos, vykdančios tarpkultūrinius projektus	Mokyklos su tarpkultūrinėmis programomis
Kalbos ir seminarai	Nemokami ispanų kalbos kursai, įvairūs seminarai	Italų kalbos kursai, daugiakultūriniai seminarai	Lietuvių kalbos kursai, daugiakultūriniai seminarai

BŪSTO PAIEŠKA ISPANIJOJE, ITALIJOJE IR LIETUVOJE

Būsto paieška yra viena iš pagrindinių problemų, su kuriomis susiduria į Ispaniją, Italiją ar Lietuvą atvykstantys migrantai. Nors procesas visose trijose šalyse yra panašus, yra skirtumų reikalavimų, būsto tipų ir galimų išteklių atžvilgiu. Be to, visose trijose šalyse pastebima, kad be bendrų išteklių užsienio studentai gali rinktis labiau jų poreikiams pritaiktą būstą, apie kurį bus kalbama skyriuje apie vietinius išteklius ir pagalbos paslaugas.

Bendros apgyvendinimo galimybės

Visose trijose šalyse migrantai gali rinktis:

- **Kambariai bendruose butuose:** prieinama ir lanksti galimybė, populiari tarp vienišių arba ribotų išteklių turinčių asmenų.

- **Nuomoti visą būstą (butą ar namą):** tai pasirinkimas, kurį renkasi šeimos ar asmenys, norintys daugiau privatumo.
- **Socialinis arba socialinis būstas:** vietos valdžios institucijos siūlo mažas pajamas gaunantiems asmenims, kuriems taikomi tam tikri gyvenamosios vietos ir ekonominės padėties reikalavimai.
- **Laikiną arba skubų apgyvendinimą:** teikia NVO arba viešosios įstaigos pažeidžiamiesiems asmenims arba prieglobsčio prašytojams.

Būsto paieškos kanalai

- **Internetiniai portalai:** Idealista, Fotocasa ir Milanuncios Ispanijoje; Idealista.it, Subito.it ir Bakeca.it Italijoje; Aruodas.lt, Skelbiu.lt ir Domoplius.lt Lietuvoje.
- **Socialiniai tinklai ir vietos grupės:** „Facebook“, „WhatsApp“, bendruomenių grupės.
- **Vietiniai skelbimai:** skelbimų lentos prekybos centruose, parapijose, asociacijose.
- **Nekilnojamojo turto agentūros:** teikia profesionalias paslaugas, bet ima komisinį mokestį.

Įprasti nuomos reikalavimai

- **Oficiali nuomos sutartis,** kurioje išsamiai išdėstytos sąlygos ir teisės.
- **Užstatas:** paprastai lygi 1–3 mėnesių nuomos kainai.

- **Dokumentai:** asmens tapatybės dokumentas (Ispanijoje – NIE arba pasas, Italijoje – codice fiscale ir leidimas gyventi, Lietuvoje – asmens kodas ir leidimas gyventi).
- **Pajamų įrodymas arba garantijos:** dažniausiai reikalaujama visose trijose šalyse, ypač nuomojant privačius būstus.

Praktiniai patarimai migrantams

- Ieškokite lanksčių nuomotojų, ypač jei neturite nuolatinio darbo.
- Venkite pasirašyti neaiškias sutartis arba sutartis be teisinės garantijos.
- Kreipkitės į NVO ar savivaldybės tarnybas dėl konsultacijų ir tarpininkavimo.
- Patikrinkite vietos rinkos kainas ir sąlygas.

Palyginamoji lentelė: Ispanija, Italija ir Lietuva ieškant būsto

Aspektas	Ispanija	Italija	Lietuva
Būsto tipai	Kambariai, butai, socialinis būstas, laikinas apgyvendinimas	Kambariai, butai, socialinis būstas, laikinas apgyvendinimas	Kambariai, butai, socialinis būstas, laikinas apgyvendinimas
Pagrindiniai internetiniai portalai	Idealista, Fotocasa, Milanuncios, Habitacalia	Idealista.it, Subito.it, Bakeca.it	Aruodas.lt, Skelbiu.lt, Domoplius.lt
Socialiniai/bendruomeniniai tinklai	„Facebook“, „WhatsApp“, vietos grupės	„Facebook“, „WhatsApp“, vietos asociacijos	„Facebook“, vietinės grupės, skelbimų lentos

Nekilnojamojo turto agentūros	Bendros, imamas komisinis mokestis	Bendros, imamas komisinis mokestis	Bendros, imamas komisinis mokestis
Bendrieji reikalavimai	Sutartis, garantija, NIE/pasas, pajamos	Sutartis, garantija, codice fiscale, gyvenamoji vieta	Sutartis, garantija, asmens kodas, gyvenamoji vieta, rezidencija
Pajamų įrodymas	Dažnai reikalingas, ypač privačiame sektoriuje	Dažnai reikalingas, su garantijomis ar užstatu	Dažnai, ypač privačiame sektoriuje
Teisė į socialinį būstą	Turint teisėtą gyvenamąją vietą ir atitinkant pajamų reikalavimus	Turint teisėtą gyvenamąją vietą ir mažas pajamas	Turint teisėtą gyvenamąją vietą ir mažas pajamas
Laikinas apgyvendinimas	NVO (Raudonasis Kryžius, Caritas, CEAR) ir socialinės tarnybos	NVO (Caritas, Sant'Egidio, ARCI) ir SPRAR/SIPROIMI	NVO (Caritas, Lietuvos Raudonasis Kryžius) ir prieglaudos
Pagrindiniai patarimai	Kreipkitės į vietos pagalbos tarnybas, patikrinkite sąlygas, vengkite neoficialių sutarčių	Kreipkitės į vietos pagalbos tarnybas, patikrinkite sąlygas, vengite neoficialių sutarčių	Kreipkitės į vietos pagalbos tarnybas, patikrinkite sąlygas, vengite neoficialių sutarčių

APGYVENDINIMAS: VIETOS IŠTEKLIŲ IR PARAMOS PASLAUGOS

Specialus apgyvendinimas užsienio studentams Lietuvoje, Italijoje ir Ispanijoje:

Nors kaip migrantas galite rasti pagalbos tinklus apgyvendinimo klausimais, yra specialūs tinklai užsienio studentams:

Užsienio studentų apgyvendinimo išteklių palyginimas

Aspektas	Ispanija	Italija	Lietuva
Universitetų bendrabučiai	Viešosios ir privačios, daug vietų užsieniečiams. Pvz.: [Resa](https://www.resa.es), [Livensa Living](https://www.livensaliving.com).	Valstybiniai (ESU, ADISU) ir privatūs bendrabučiai. Kai kurie siūlo Erasmus sutartis. Pvz.: [ESU Padova](https://www.esu.pd.it).	Tokie universitetai kaip [Vilniaus universitetas](https://www.vu.lt) siūlo užsienio studentams prieinamas gyvenamąsias vietas.
Bendras nuomos būstas	Labai paplitęs tarp studentų. Tokios platformos kaip [Idealist](https://www.idealista.com), [Badi](https://badi.com), [Uniplaces](https://www.uniplaces.com).	Plačiai naudojama. Tokios platformos kaip [StanzaZoo](https://www.stanzazoo.com) [HousingAnywhere](https://housinganywhere.com).	Dažnai naudojama. Tokios platformos kaip [Aruodas.lt](https://www.aruodas.lt), [Erasmus Play](https://www.erasmusplay.com).

Priimamosios šeimos	Remia kai kurios mokyklos ir universitetai. Palengvina kultūrinę integraciją.	Dažniau naudojama religinėse arba dvišalėse mainų programose. Mažiau institucionalizuota.	Galima kai kuriose Erasmus programose arba susitarimuose su NVO.
Institucijų parama	Tarptautiniai biurai padeda tvarkyti rezidencijas ir sutartis.	Erasmus biurai ir universitetų tarnybos siūlo vadovus ir sutartis su bendrabučiais.	Tarptautinės tarnybos padeda ieškoti ir tvarkyti paraiškas.
Biudžetas/ subsidijuojamas apgyvendinimas	Autonominių bendruomenių arba universitetų stipendijos ir dotacijos. Pigesnės viešosios rezidencijos.	Subsidijuojamas regioninis apgyvendinimas mobiliems ir mažas pajamas gaunantiems studentams.	Labai prieinamos universitetų bendrabučių kainos; galima pagalba Erasmus programos dalyviams.
Specializuotos platformos	[ErasmusU](https://www.erasmusu.com), [Spotahome](https://www.spotahome.com), [Student.com](https://www.student.com), [Uniplaces](https://www.uniplaces.com)	[HousingAnywhere](https://housinganywhere.com), [Uniplaces](https://www.uniplaces.com), [Spotahome](https://www.spotahome.com), [StanzaZoo](https://www.stanzazoo.com)	[Erasmus Play](https://www.erasmusplay.com), [Aruodas.lt](https://www.aruodas.lt), [Student Global](https://studentglobal.com)

Laikinas apgyvendinimas atvykus	Universitetai siūlo laikiną pagalbą: nakvynės namai, svečių namai.	Kai kurios universitetų tarnybos siūlo pradinį laikiną apgyvendinimą.	Universitetai užsako laikiną apgyvendinimą arba padeda rasti laikinus sprendimus.

Kiti apgyvendinimo ištekliai migrantams:

Imigrantai, prieglobsčio prašytojai ir pabėgėliai gali naudotis įvairiais ištekliais ir paramos paslaugomis, kad rastų būstą ir apsigyventų šalyje. Šie ištekliai apima viešąsias programas, savivaldybių socialines paslaugas ir NVO paramą. Toliau pateikiami kiekvienos šalies (Ispanijos, Italijos ir Lietuvos) ištekliai.

APGYVENDINIMO RESURSAI ITALIJOJE

Viešasis būstas (ERP): tai savivaldybių ir regionų valdomas socialinis nuomojamas būstas. Norint gauti teisę į jį, reikia būti teisėtu gyventoju, turėti mažas pajamas ir būti įregistruotu vietos gyventojų surašyme. Reikia užsiregistruoti laukiančiųjų sąrašė.

Savivaldybių socialinės paslaugos (Servizi Sociali): kiekvienoje savivaldybėje yra socialinių paslaugų punktas (Ufficio dei Servizi Sociali). Be kita ko, jie teikia patarimus dėl būsto paieškos, finansinę pagalbą nuomai ar užstatui ir tarpininkauja tarp nuomotojų ir nuomininkų.

NVO ir labdaros organizacijos: tarp kitų asociacijų, kurios Italijoje gali padėti rasti ar gauti būstą, yra:

- **Caritas Italiana:** teikia socialinę ir materialinę paramą, įskaitant laikiną būstą (prieglaudą, nakvynės namus, pereinamojo laikotarpio butus) pažeidžiamiems asmenims, įskaitant migrantus.
- **Comunità di Sant'Egidio:** teikia prieglobsčio programas benamiams, imigrantams ir pabėgėliams. Administruoja solidarumo būstą ir tarpininkauja nuomos klausimais.
- **ARCI** (Associazione Ricreativa e Culturale Italiana): teikia paramą ieškant būsto, ypač prieglobsčio prašytojams ir pažeidžiamiems asmenims.
- **ACLI** (Associazioni Cristiane Lavoratori Italiani): teikia konsultacijas ir pagalbą naudojantis paslaugomis, įskaitant būsto, mokymo ir socialinę paramą.
- **Refugees Welcome Italia:** skatina šeimų ir solidarumo tinklus pabėgėliams, palengvindama jų integraciją bendruose būstuose su italų šeimomis.
- **Centro Astalli:** teikia laikinąsias gyvenamąsias patalpas ir konsultacijas, siekdama rasti stabilius sprendimus prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams.

SPRAR/SIPROIMI (Sistema di Protezione di Protezione per Richiedenti Asilo e Rifugiati): yra viešasis prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių priėmimo tinklas, teikiantis būstą, pragyvenimo išlaidas, mokymą ir socialinio tarpininkavimo programas. Jį valdo vietos valdžios institucijos bendradarbiaudamos su NVO.

Fondo Nazionale Sostegno Affitti: Valstybės ar regioninė pagalba daliniam nuomos mokesčio apmokėjimui.

- Kaip galima pasinaudoti šiais ištekliais? Juos galima gauti šiais būdais:
- Eikite į savivaldybę (Comune) ir kreipkitės į „Servizi Sociali“ arba „Ufficio ERP“.

- Kreipkitės į NVO (Caritas, Sant'Egidio, ARCI) dėl tiesioginės pagalbos.
- Užsiregistruokite viešojo būsto laukiančiųjų sąrašuose arba kreipkitės dėl nuomos pagalbos.
- Žiūrėkite oficialias svetaines: <https://www.interno.gov.it>, <https://www.caritas.it>.

APGYVENDINIMO RESURSAI LIETUVOJE

Savivaldybių socialinis būstas: Socialinis būstas yra savivaldybių administruojamas ir skirtas mažas pajamas gaunantiems arba socialiai pažeidžiamiems asmenims, įskaitant legaliai gyvenančius imigrantus ir pabėgėlius. Norint gauti socialinį būstą, be kita ko, būtina būti registruotam savivaldybėje, turėti galiojančią leidimą gyventi ir įrodyti ekonominį arba

socialinį poreikį. Reikia įsirašyti į laukiančiųjų sąrašą.

Savivaldybių socialinės paslaugos: Kiekvienoje savivaldybėje yra socialinių paslaugų centras, kuriame imigrantai gali gauti pagalbą ieškant būsto, kreiptis dėl konkrečios finansinės pagalbos (nuomos, užstato ir kt.) arba pasinaudoti tarpininkavimo programomis su būsto savininkais. Norint gauti socialines paslaugas, reikia turėti asmens tapatybės kortelę ir leidimą gyventi.

NVO ir paramos organizacijos: Yra nemažai nevyriausybinių organizacijų, teikiančių pagalbą pažeidžiamiems migrantams ir pabėgėliams, tarp jų:

- **Caritas Lietuva:** teikia paramą migrantams ir pabėgėliams, suteikdama skubų apgyvendinimą, socialines konsultacijas ir integracijos veiklą. Veikia keliose vyskupijose ir didžiuosiuose miestuose.
- **Lietuvos Raudonasis Kryžius:** teikia laikinąsias gyvenamąsias vietas prieglobsčio prašytojams, pagalbą ieškant nuolatinės gyvenamosios vietos, teisinę pagalbą ir integracijos programas.
- **Pabėgėlių taryba:** siekia remti pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus, teikdama konsultacijas, laikiną būstą ir pagalbos paslaugas.
- **Migracijos informacijos centras – IOM:** teikia informaciją ir konsultacijas migrantams apie apgyvendinimą, užimtumą, švietimą ir kitus išteklius.
- **Socialiniai partneriai:** Bendradarbiauja su savivaldybėmis ir NVO, kad vykdytų laikino apgyvendinimo, užimtumo orientavimo ir socialinės paramos programas pažeidžiamiesiems asmenims, įskaitant migrantus.

Prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių priėmimo centrai: tarptautinės apsaugos prašytojams skirti centrai, kuriuose jiems teikiamas apgyvendinimas, maistas ir pagrindinė pagalba. Šią paslaugą finansuoja ir administruoja valstybė, bendradarbiaujant nevyriausybinėms organizacijoms.

Nuomos mokesčio kompensacija: tai valstybės ar savivaldybės programa, skirta mažas pajamas gaunantiems asmenims (įskaitant teisėtai Lietuvoje gyvenančius imigrantus), leidžianti gauti finansinę paramą, padengiančią dalį mėnesinio būsto nuomos mokesčio. Reikia pateikti dokumentus, patvirtinančius šeimos pajamas, teisėtą gyvenamąją vietą ir nuomos sutartį, registruotą teisės aktų nustatyta tvarka.

Kaip gauti šias išmokas? Patariame:

- Kreiptis į savivaldybę ir socialinių paslaugų centrą, kur galima kreiptis dėl pagalbos, konsultacijų ir socialinio būsto sąrašų.
- Kreiptis į NVO, pvz., „Caritas“, Lietuvos Raudonąjį Kryžių ar Pabėgėlių tarybą, dėl tiesioginės pagalbos ir paramos.
- Jei esate prieglobsčio prašytojas, kreipkitės į oficialius priėmimo centrus.
- Daugiau informacijos ir reikalavimus rasite Lietuvos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos oficialioje svetainėje <https://socmin.lrv.lt> ir minėtų NVO svetainėse.

APGYVENDINIMO RESURSAI ISPANIJOJE

Viešasis arba subsidijuojamas būstas: jį administruoja autonominės bendruomenės ir savivaldybės, tai yra nuomojamas būstas už mažesnę kainą mažesnes pajamas gaunantiems asmenims. Europos imigrantai ir asmenys iš ne ES šalių, turintys leidimą gyventi, gali gauti tokį būstą, jei atitinka tam tikrus pajamų ir senatumo reikalavimus.

Savivaldybių socialinės tarnybos: savivaldybių tarnybos teikia konsultacijas ir paramą socialiai atskirtiems arba pažeidžiamiems asmenims (įskaitant imigrantus), pavyzdžiui, pataria, kaip rasti tinkamą būstą, teikia konkrečią finansinę pagalbą (pavyzdžiui, padeda sumokėti mėnesio nuomą arba užstatą) arba tarpininkauja su nuomotojais, jei nesumokama nuoma arba kyla konfliktas.

NVO ir trečiojo sektoriaus organizacijos: kai kurios organizacijos teikia konkrečius išteklius ir konsultacijas migrantams:

- **Ispanijos Raudonasis Kryžius:** programos, skirtos padėti migrantams ir pabėgėliams, įskaitant laikino būsto paiešką, tarpininkavimą nuomos klausimais, teisinę pagalbą ir socialinį konsultavimą
- **Caritas:** siūlo skubią apgyvendinimo pagalbą, pagalbą nuomos klausimais, palydą ir konsultacijas ieškant būsto.
- **CEAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado):** teikia pagalbą prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams, įskaitant laikinas gyvenamąsias vietas, pagalbą nuomos klausimais ir konsultacijas.
- **ACCEM:** specializuojasi pabėgėlių ir imigrantų priėmimo ir integracijoje, siūlo laikiną būstą, mokymus ir pagalbą ieškant būsto.
- **Provivienda:** turi keletą centrų Ispanijoje, dirba siekdama užtikrinti teisę į būstą, ypač labiausiai pažeidžiamiems asmenims, įskaitant migrantus. Taip pat administruoja priėmimo vietas tarptautinės apsaugos prašantiems ar ją besinaudojantiems asmenims.

Specialios viešosios programos migrantams ir pabėgėliams: Galite rasti šias viešąsias programas:

- **Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo sistema** (administruoja Itraukties, socialinės apsaugos ir migracijos ministerija): teikia apgyvendinimą, maistą ir paramą prieglobsčio prašymo pateikimo proceso metu.
- **Autonominės ir vietos integracijos programos:** kai kurios autonominės bendruomenės (pvz., Madridas, Katalonija, Andalūzija) siūlo specialias programas imigrantams, įskaitant pagalbą ieškant būsto ir kitą pagalbą.

Priėmimo arba skubios pagalbos butų tinklas: benamiams, prieglobsčio prašytojams arba socialinės atskirties rizikos grupės asmenims yra laikini priėmimo butai, kuriuos valdo

---

NVO arba socialinės tarnybos ir kuriuose suteikiamas laikinas apgyvendinimas, kol randamas stabilus sprendimas.

Nuomos subsidijos (Valstybinis būsto planas): tai pagalba padengti dalį mėnesinio nuomos mokesčio arba pradinį užstatą.

Socialinis nuomos būstas: viešųjų įstaigų arba partnerystės su bankais iniciatyva siūlomas prieinamą nuomos būstas mažas pajamas gaunantiems asmenims, įskaitant nuolatinius migrantus.

Kaip galite pasinaudoti šiais ištekliais? Yra keletas būdų:

- Susisiekite su savivaldybe (socialinės paslaugos arba imigracijos informacijos centras).
- Kreipkitės į nevyriausybines organizacijas (Raudonasis Kryžius, Caritas, CEAR, ACCEM), kurios teikia konsultacijas ir laikiną apgyvendinimą.
- Paprašykite informacijos Užsieniečių tarnyboje arba Socialinės ir kultūrinės integracijos centruose.

Patikrinkite oficialias Integracijos ministerijos (<https://www.inclusion.gob.es>) ir autonominių bendruomenių interneto svetaines.

7. DARBAS IR DARBO GALIMYBĖS: SEKTORIAI, KURIUOSE YRA DIDŽIAUSIAS DARBO JĖGOS POREIKIS.

DARBO PAIEŠKA IR VIETINĖ DARBO RINKA. DARBO IR MOKYMO PROGRAMOS. VERSLUMAS IR VERSLO KŪRIMAS.

DARBAS IR DARBO GALIMYBĖS ITALIJOJE: SEKTORIAI, KURIUOSE YRA DIDŽIAUSIAS DARBO JĖGOS PAKLAUSA

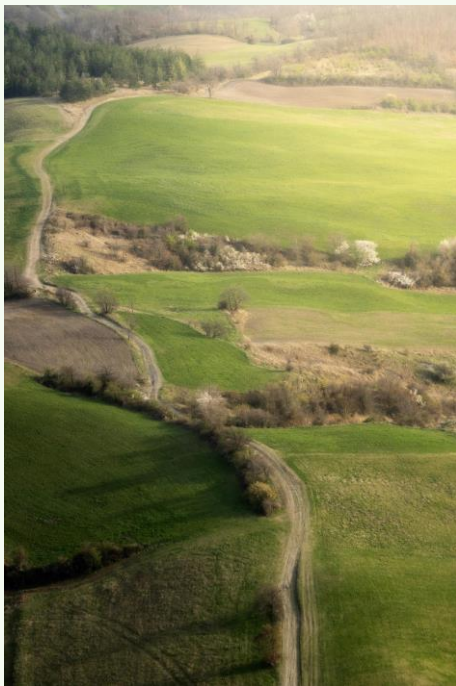
Italijos darbo rinkoje didelę dalį sudaro migrantai, ypač tokiuose sektoriuose kaip asmeninė priežiūra, žemės ūkis, statyba ir namų darbas. Nors yra darbo galimybių, taip pat yra ir iššūkių, pavyzdžiui, neoficialus darbas, diskriminacija, sunkumai pripažįstant kvalifikaciją ir ribotas prieinamumas prie kvalifikuoto darbo.

Migrantai, ypač iš ne Europos Sąjungos šalių, dažnai susiduria su nepalankesnėmis darbo sąlygomis, dideliu sezoniniu darbo pobūdžiu ir mažesniais atlyginimais. Tačiau jie yra svarbi keleto pagrindinių Italijos ekonomikos sektorių dalis.

Sektoriai, kuriuose užsienio darbuotojų paklausa yra didžiausia:

1. Asmeninės paslaugos ir priežiūra:

- Pagyvenusių ir priklausomų asmenų priežiūra (badanti).
- Namų darbas (colf): valymas, maisto gaminimas, namų tvarkymas.

2. Žemės ūkis:

- Sezoniniai darbai, pvz., vaisių rinkimas, derliaus nuėmimas ir pasėlių priežiūra.
- Didžiausia paklausa yra Apulijos, Sicilijos, Kampanijos ir Emilijos-Romanijos regionuose.

3. Statyba:

- Mūrininkai, darbininkai, formuotojai ir viešųjų darbų darbininkai.
- Daugiausia fizinio darbo, daugeliu atvejų neoficialaus.

4. Viešbučių ir maitinimo paslaugos:

- Padavėjai, virėjai, virtuvės pagalbiniai darbuotojai, viešbučių ir restoranų valytojai.

5. Gamybos ir logistikos srityje:

- Darbuotojai gamyklose, produktų pakavimo, sandėliavimo, transportavimo ir platinimo srityse.

6. Valymo ir priežiūros paslaugos:

- Valymo personalas biuruose, ligoninėse, mokyklose ir viešosiose vietose.

Dažniausiai **užsienio studentai** Italijoje dirba:

- Viešbučių ir turizmo sektoriuje.
- Restoranuose, kavinėse ir baruose.
- Prekybos centruose ir parduotuvėse.
- Anglų ar kitų kalbų mokytoju.

Naujausi duomenys (2023–2024 m., Ministero del Lavoro ir ISTAT):

- Daugiau nei 70 % užsienio darbuotojų dirba asmeninių paslaugų, statybos, žemės ūkio ir lengvosios pramonės sektoriuose.
- Kai kuriuose šiauriniuose regionuose, pavyzdžiui, Lombardijoje, Emilijoje-Romanijoje ir Veneto, auga užsienio darbo jėgos paklausa taip pat gamybos ir logistikos srityse.

Italijos darbo ministerija periodiškai skelbia „Decreti Flussi“ (dekretai dėl srautų), kuriuose nustatomos kvotos ir sektoriai, į kuriuos leidžiama įvažiuoti ne ES darbuotojams.

Kas yra Flussi dekretas?

Tai Italijos vyriausybės įstatymas, kuris reglamentuoja, kiek ne ES piliečių gali atvykti į Italiją dirbti legaliai. Jame nustatytos metinės kvotos ir sąlygos trims darbo rūšims:

- Sezoninis darbas (lavoro stagionale)
- Nesezoninis darbas pagal darbo sutartį (lavoro subordinato)
- Savarankiškas darbas (lavoro autonomo)

Jis taip pat reglamentuoja kitų leidimų gyventi (pavyzdžiui, studijų leidimų) pakeitimą į darbo leidimus.

Pavyzdžiui, 2025 m. vyriausybė leis į šalį atvykti 165 000 ne Europos migrantų. Be to, neatsižvelgiant į šią kvotą, darbo vizos gali prašyti asmenys iš šalių, su kuriomis sudaryti repatriacijos susitarimai, asmenys, baigę profesinį ir kalbų mokymą savo šalyje, arba užsienio studentai Italijoje, norintys pakeisti savo leidimą.

DARBO PAIEŠKA IR VIETINĖ DARBO RINKA ITALIJOJE

Reikalavimai

ES/EEE/Šveicarijos piliečiai: gali laisvai dirbti Italijoje. Jie privalo užsiregistruoti gyvenamosios vietos savivaldybėje (Comune) ir gauti „codice fiscale“ (užsieniečio asmens tapatybės kortelę).

Trečiųjų šalių piliečiai: jiems reikalingas leidimas gyventi ir dirbti. Jie gali jį gauti: šeimos susijungimo, humanitarinių priežasčių, papildomos apsaugos ar prieglobsčio pagrindu, pagal „Decreto Flussi“ arba leidimą dirbti ar studijuoti, konvertuotą į darbo leidimą.

Prieglobsčio arba tarptautinės apsaugos prašytojai gali legaliai dirbti 2 mėnesius po prašymo pateikimo, jei teritorinė komisija dar nėra priėmusi sprendimo. Be to, jie turi teisę į darbo rinką, kol jų prašymas yra nagrinėjamas arba jei jiems buvo suteikta tarptautinė apsauga.

Užsienio studentai, norintys dirbti Italijoje, privalo gauti leidimą gyventi studijų tikslais, o tada laikytis tarptautiniams studentams taikomų darbo teisės aktų, ypač ne Europos piliečiai, kurie taip pat privalo gauti darbo leidimą (per darbdavio darbo pasiūlymą). Studentai gali ieškoti ne visą darbo dieną darbo, paprastai iki 20 valandų per savaitę.

Praktiniai patarimai darbo paieškai:

Kai turėsite visus reikiamus dokumentus (Codice fiscale ir galiojančią leidimą gyventi), turite atnaujinti arba atlikti tolesnius veiksmus.

- o Atnaujinkite savo CV ir pritaikykite jį Italijos formatui (su nuotrauka, aiškiai ir sutelkdami dėmesį į darbo patirtį).
- o Trumpas motyvacinis laiškas.
- o Kalba ir mokymai: norint gauti stabilesnį ir kvalifikuotą darbą, būtina išmokti italų kalbą. Be to, reikės pradėti savo diplomų pripažinimo procesą arba lankyti profesinio mokymo kursus Italijoje.

Italijoje svarbu aktyviai ieškoti darbo įvairiais kanalais:

1. Interneto portalai: Indeed, InfoJobs, LinkedIn, Monster, trovolavoro.
2. Centri per l'Impiego (Italijos užimtumo centrai): jie siūlo nemokamas konsultacijas ir kursus.

3. Trečiojo sektoriaus subjektai (NVO, migrantų asociacijos), veikiantys kaip darbo tarpininkai.
4. Socialinės kooperatyvai ir vietos darbo biržos.
5. Laikinų darbo agentūros: Addecco, randstad
6. Darbo mugės ir regioniniai renginiai (ypač šiaurėje).
7. Eures tinklas ES piliečiams.

DARBO IR MOKYMO PROGRAMOS ITALIJOJE

Viešosios ir valstybinės programos:

- **Garanzia Giovani:** darbo paieškos programa 15–29 metų jaunuoliams, teikianti konsultacijas, mokymus ir stažuotes, prieinama ir migrantams, turintiems leidimą gyventi šalyje.
- **Corsi di formazione professionale:** regionų subsidijuojami mokymai, skirti nuolatinėms migrantėms.
- **CPIA (Centri Provinciali per l'Istruzione degli Adulti):** centrai, siūlantys nemokamus italų kalbos, skaitmeninio raštingumo, pilietiškumo ir profesinio mokymo kursus.

EURES TINKLAI:

- Prieinama Europos piliečiams ir jų šeimos nariams. Remia profesinį judumą tarp ES šalių.

NVO ir asociacijos:

- **Caritas Italiana, ARCI, Centro Astalli, Refugees Welcome** ir kitos organizacijos siūlo:
  - Darbo ir teisinę konsultacijas.
  - Italų kalbos ir darbo įgūdžių seminarus.
  - Specialias programas migrantėms moterims.
- Socialinės kooperatyvai ir vietos asociacijos rengia darbo rinkos integracijos projektus migrantams ir pabėgėliams (programos bendrai finansuojamos iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (FAMI)).

VERSLUMAS IR VERSLO KŪRIMAS ITALIJOJE

Italija skatina verslumą, todėl daug migrantų įkūrė mažas įmones prekybos, viešojo maitinimo, mados, žemės ūkio ar asmeninių paslaugų srityse.

1. ES/EEE piliečiai:

- Norint įsteigti įmonę, nereikia specialaus leidimo, pakanka užsiregistruoti savivaldybės registre.
- Jie privalo gauti codice fiscale, registruotis kaip savarankiškai dirbantys asmenys (partita IVA) ir vykdyti mokesčių bei socialinės apsaugos prievoles.

2. Trečiųjų šalių piliečiai:

Jie gali imtis veiklos, jei turi **galiojančią leidimą gyventi** (darbui, studijoms, tarptautinei apsaugai, šeimos priežastimis ir kt.).

Jei atitinka ekonominius ir profesinius reikalavimus, jie gali **pakeisti leidimą** į specialų leidimą savarankiškai dirbti.

Jie taip pat gali kreiptis dėl leidimo atvykti į Italiją savarankiškai dirbti iš užsienio (neviršijant *Flussi decreto* kvotų).

Bendrieji verslumo reikalavimai:

- Gyvybingas verslo planas.
- Codice fiscale ir registracija prekybos rūmuose (Camera di Commercio).
- Registracija Partita IVA (Italijos mokesčių institucijose).
- Registracija INPS (socialinė apsauga) ir INAIL (darbo rizikos prevencija).
- Vietos teisės aktų ir savivaldybės licencijų laikymasis.

Dažniausi verslo tipai:

1. **Savarankiškai dirbantis asmuo (lavoratore autonomo):** Kaip tapti savarankiškai dirbančiu asmeniu?

Leidimo keitimas (jau gyvenantiems Italijoje):

- Prašymą pateikti per 60 dienų nuo galiojančio leidimo galiojimo pabaigos.
- Reikalingi dokumentai:

- PVM kodas
- Registracija prekybos rūmuose (jei taikoma)
- Pakankamų pajamų įrodymas
- Būsto dokumentai
- Dokumentai pagal veiklos rūšį (komercinė, profesinė, amatų ir pan.)

Kaip tapti savarankiškai dirbančiu asmeniu iš užsienio (naujas įrašas):

- Pateikite prašymą konsulinei vizai pagal Flussi dekreto kvotas.
- Pateikite:
  - Pareiškimą apie kliūčių veiklai nebuvimą
  - Finansinių išteklių ir apgyvendinimo dokumentus
  - Prekybos rūmų arba kitos kompetentingos institucijos pažymą

2. Mažos įmonės arba partnerystės:

Kaip įsteigti įmonę?

1. Idėjos pavertimas projektu:

- Atlikite **įgyvendinamumo tyrimą** arba parengite *verslo planą*, geriausia pasinaudodami profesionalų pagalba.
- Pagalba teikiama pagal Bolonijos provincijos „*Progetti d'impresa*“ programą arba kitose regioninėse institucijose.

2. Administracinės formalybės:

- Paprašykite **Partita IVA** ir mokesčių kodą *Agenzia delle Entrate*.
- **Užsiregistruokite** Prekybos rūmų **įmonių registre**.
- Praneškite apie veiklos pradžią savivaldybės *SUAP* (Sportello Unico per le Attività Produttive).
- Jei veiklai reikalingi specialūs leidimai (maisto, transporto ir kt.), juos reikia gauti.

3. Galimos teisinės formos:

- o Individuali įmonė (savarankiškai dirbantis asmuo)
- o Bendrovė (partnerystė arba akcinė bendrovė)
- o Nepriklausomas profesionalas

Pagrindiniai verslumo reikalavimai:

- Įrodyti minimalias pajamas (apytiksliai 8 500 EUR per metus) arba pakankamas investicijas.
- Turėti profesinių žinių arba kvalifikaciją, jei to reikalauja veikla (pvz., kirpykla, santechnika).
- Reglamentuojamų profesijų (advokatų, gydytojų, inžinierių ir kt.) atveju reikalingas diplomo pripažinimas ir registracija atitinkamoje profesinėje organizacijoje.

Verslumui skirti ištekliai:

- Vietos verslo konsultavimo centrai (pvz., „Sportelli Impresa“ arba „Progetti d'impresa“).
- SUAP savivaldybė: vieno langelio principu veikianti tarnyba, teikianti leidimus, deklaracijas, konsultacijas ir supaprastintas procedūras.
- Prekybos rūmai (CCIAA): registracija, konsultacijos ir sektorių statistika.
- Patikėtiniai: pagalba imigracijos ar mokesčių paraiškų ir formalumų tvarkymo klausimais.
- Regioninės verslumo rėmimo programos (subsidijos, mokymai, inkubatoriai).
- Ministerijos, atsakingos už diplomų ir profesinės kvalifikacijos pripažinimą.

DARBAS IR DARBO GALIMYBĖS LIETUVOJE: SEKTORIAI, KURIUOSE YRA DIDŽIAUSIA DARBO JĖGOS PAKLAUSA

Lietuva susiduria su dideliu darbo jėgos trūkumu dėl senėjančios visuomenės ir jaunimo emigracijos, dėl to auga užsienio darbuotojų paklausa. 2024 m. užsienio darbuotojų skaičius padidėjo 18,3 % ir pasiekė daugiau nei 150 000 žmonių iš 160 šalių.

Sektoriai, kuriuose užsieniečių darbo jėgos paklausa yra didžiausia:

1. Transportas ir logistika:

Yra didelė tolimųjų reisų sunkvežimių ir autobusų vairuotojų paklausa, ypač tarptautiniam krovinių vežimui.

2. Statyba:

Šiame sektoriuje labai reikalingi suvirintojai, mūrininkai, elektrikai, santechnikai ir betonininkai.

3. Gamybos pramonė:

Pramonės darbuotojai, įskaitant mašinų operatorius ir surinkėjus, yra reikalingi pramonės gamybai palaikyti.

4. Prekyba ir paslaugos

Mažmeninė prekyba ir klientų aptarnavimas taip pat siūlo galimybes migrantams, ypač pardavėjams, kasininkams ir klientų aptarnavimo darbuotojams. Paklausa šiame sektoriuje yra stabili, nors kvalifikacijos reikalavimai paprastai yra žemesni.

5. Valymo ir priežiūros paslaugos

Viešbučiuose ir biuruose nuolat reikalingi valymo, priežiūros ir pagalbiniai darbuotojai. Šias pareigas dažnai užima migrantai, tarp kurių yra nemažai moterų.

6. Informacinės technologijos (IT):

Dėl technologijų sektoriaus augimo yra paklausi programinės įrangos kūrėjų, duomenų analitikų ir kibernetinio saugumo specialistų darbo jėga.

7. Sveikatos priežiūra

Siekiant patenkinti senėjančios visuomenės poreikius, reikalingi medicinos ir slaugos specialistai.

8. Žemės ūkis ir maisto perdirbimas:

Žemės ūkio darbininkai ir maisto perdirbėjai yra būtini, ypač derliaus nuėmimo metu.

Papildomi svarstymai

- **Kvotų sistema:** Lietuva nustato metines kvotas darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinimui. 2024 m. šios kvotos buvo greitai išnaudotos, o tai rodo didelę užsienio darbo jėgos paklausą.
- **Kilmės šalys:** Dauguma migrantų darbuotojų yra iš Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos ir Centrinės Azijos šalių, pvz., Uzbekistano ir Kazachstano.
- **Reikalavimai:** ES piliečiai gali laisvai dirbti Lietuvoje. Trečiųjų šalių piliečiams reikalingas darbo leidimas, kurį paprastai išduoda darbdavys. Lietuvos kalbos žinios nėra privalomos, tačiau gali būti privalumas, ypač tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra ir viešosios paslaugos.

Užsienio studentai Lietuvoje gali rasti įvairių darbo galimybių, ypač turizmo, viešbučių, klientų aptarnavimo ir informacinių technologijų srityse. Darbo galimybės priklauso nuo kilmės šalies ir to, ar reikalinga darbo viza.

Darbo galimybės užsienio studentams Lietuvoje:

- **Viešbučiai ir turizmas:**
  - **Sezoninis darbas:** studentai gali rasti darbą kurortuose, viešbučiuose ir restoranuose, ypač sezono metu.
  - **Klientų aptarnavimas:** Daugelis įmonių ieško studentų klientų aptarnavimo pareigoms, ypač anglų kalba, atsižvelgiant į tarptautinę bendruomenę Lietuvoje.
- **Informacinės technologijos:**

- **Stażuotės ir jaunesniųjų specialistų pareigos:** Lietuvos įmonės siūlo stažuotes ir jaunesniųjų specialistų pareigas IT srityje, pvz., programinės įrangos kūrėjams ir analitikams.
- **Kitos sritys:**
  - **Socialinis darbas, švietimas, statyba, siuvimas, valymas:** apskritai Lietuva ieško įvairių sričių specialistų, todėl studentai gali rasti galimybių šiose srityse.
  - **Darbo mainai:** Tokios platformos kaip „Worldpackers“ siūlo darbo mainus, kur studentai gali padėti atlikti įvairias užduotis mainais už apgyvendinimą ir kitas lengvatas.

DARBO PAIEŠKA IR VIETINĖ DARBO RINKA LIETUVOJE

Kaip minėta anksčiau, Lietuvoje reikalavimai migrantams, norintiems legaliai patekti į darbo rinką, priklauso nuo jų pilietybės ir migracijos statuso:

1. ES/EEE ir Šveicarijos piliečiai

Jiems nereikia darbo leidimo.

Jie gali dirbti, steigti verslą ar studijuoti Lietuvoje, turėdami tokias pačias teises kaip Lietuvos piliečiai. Tačiau:

- Jei jie lieka ilgiau nei 90 dienų, jie privalo registruotis ES piliečių registre Migracijos departamente.
- Jei ketina dirbti ar steigti verslą, jie privalo gauti mokesčių mokėtojo identifikavimo numerį (VMI) ir registruotis socialinės apsaugos įstaigoje.

2. Trečiųjų šalių piliečiai (NE ES/EEE)

Jei esate užsienyje ir norite dirbti Lietuvoje:

Jie turi turėti:

1. Galiojantį darbo pasiūlymą iš Lietuvos įmonės.

2. Darbo leidimą, išduotą *Užimtumo tarnybos*, išskyrus atvejus, kai darbo vieta yra įtraukta į paklausių profesijų sąrašą – tuomet šio žingsnio galima atsisakyti.
3. Laikiną leidimą gyventi darbo tikslais, kurį reikia gauti savo šalies Lietuvos ambasadoje arba konsulate.

Nuo 2025 m. darbdavys neprivalo įrodyti, kad nėra vietos kandidatų, jei darbo vieta yra įtraukta į trūkstančių profesijų sąrašą (pvz., vairuotojas, suvirintojas, staklininkas ir kt.).

Jei jie jau yra Lietuvoje ir turi teisėtą gyvenamąją vietą (pvz., studijuoja, turi laikiną apsaugą ir pan.):

- Jei turi darbo pasiūlymą, gali kreiptis dėl leidimo statuso pakeitimo į darbo leidimą.
- Tarptautinę arba laikiną apsaugą turintys asmenys (pavyzdžiui, pabėgėliai arba perkeltieji asmenys iš Ukrainos) gali dirbti be papildomo darbo leidimo.

Paprastai reikalingi dokumentai:

- Galiojantis pasas.
- Darbo sutartis.
- Patvirtintas apgyvendinimas Lietuvoje.
- Sveikatos draudimas.
- Profesinės kvalifikacijos egzaminai (jei reikalaujama).
- Administracinių mokesčių sumokėjimo įrodymas.

Leidimai ir įgaliojimai

- Laikinas leidimas gyventi darbo tikslais: galioja iki 2 metų (pratęsiamas).
- ES mėlynoji kortelė: aukštos kvalifikacijos darbuotojams, kuriems taikomas minimalaus darbo užmokesčio reikalavimas ir sudaryta ne trumpesnė kaip 1 metų darbo sutartis.
- D tipo nacionalinė viza studentams, leidžianti dirbti nuo 20 iki 40 valandų per savaitę.

Svarbu: Lietuvos darbo sistema reglamentuojama **kvotų sistema**, pagal kurią nustatomas užsienio darbuotojų, kuriuos galima **įdarbinti per metus**, skaičius. Todėl būtina parengti reikalavimus atitinkančią paraišką. Tai darydami, būtina atsižvelgti į keletą svarbių dalykų:

- Europos **CV** formatas: labai svarbu pabrėžti atitinkamus įgūdžius ir patirtį.
- **Lietuvių arba anglų kalbos mokėjimas**: nors lietuvių kalba yra oficiali kalba, darbo vietoje plačiai vartojama anglų kalba.
- **Pateikite paraišką iš anksto** per specializuotus portalus, pvz., EURES (europiečiams), arba tiesiogiai susisiekite su įmonėmis, kuriose yra didelė paklausa.

Procesas:

- Kiekvienas procesas prasideda nuo konkretaus darbo pasiūlymo.
- Darbdavys turi būti registruotas ir neturėti skolų valstybei.
- Procesas iš užsienio paprastai trunka nuo 1 iki 3 mėnesių.
- Laikiną apsaugą turintys asmenys (pavyzdžiui, daugelis Ukrainos piliečių) gali dirbti be apribojimų visą savo teisinio statuso galiojimo laiką.

DARBO IR MOKYMŲ PROGRAMOS LIETUVOJE

Viešosios paslaugos

- **Užimtumo tarnyba**: teikia įvairias paslaugas, skirtas palengvinti migrantų integraciją darbo rinkoje, įskaitant:
  - o Karjeros konsultavimas ir individualūs patarimai: pagalba ieškant darbo ir prisitaikant prie Lietuvos darbo rinkos.
  - o Profesinio mokymo programos: kursai, skirti dalyvių įgūdžiams ir kompetencijai tobulinti.
  - o Dotacijos savarankiškam darbui: finansinė parama ir konsultacijos tiems, kurie nori pradėti savo verslą.
  - o Dotacijos darbdaviams: paskatos įmonėms, įdarbinančioms migrantus.
  - o Be to, tarnyba dalyvauja ES finansuojamuose projektuose, pvz., „Atrask save“ ir „Nauja pradžia“, kuriuose 15–29 metų jaunuoliams, įskaitant registruotus bedarbius migrantus, siūlomi mokymai, stažuotės ir subsidijuojamas užimtumas.

- **MiCenter (IOM Lietuva):** teikia darbo rinkos konsultacijas, perkvalifikavimo galimybes ir mokymus migrantams.

Nevyriausybinių organizacijų

- **IOM Lietuva:** teikia paramą migrantų darbo ir socialinei integracijai.
- **Integracijos projektai:** tokios iniciatyvos kaip PITCH projektas parengė lyčių lygybę užtikrinančias integracijos strategijas migrantams.
- **NVO, pvz., „Caritas“, UNHCR, Raudonasis Kryžius, Matulaitis socialinis centras (Vilniuje):** siūlo mokymo ir darbo integracijos programas pažeidžiamoms grupėms, įskaitant migrantus.

Užsienio studentams, nors Lietuvos universitetai paprastai neturi specialių užsienio studentams skirtų įdarbinimo programų, jie teikia įvairią pagalbą studentams ieškant darbo. Tai gali būti darbo mugės, interviu rengimo kursai, prieiga prie įmonių, siūlančių darbo vietas, duomenų bazių. Be to, universitetai dažnai yra sudarę sutartis su vietos ir tarptautinėmis įmonėmis, norinčiomis įdarbinti studentus.

VERSLUMAS IR VERSLO KŪRIMAS LIETUVOJE

Kas gali steigti verslą Lietuvoje?

ES/EEE piliečiai

Europos piliečiai turi teisę verstis verslu: jie gali steigti įmonę Lietuvoje be specialių leidimų. Jiems reikia tik registruoti gyvenamąją vietą, jei jie ketina gyventi ilgiau nei 3 mėnesius, turėti mokesčių mokėtojo kodą ir būti registruoti kaip savarankiškai dirbantys asmenys arba įsteigti įmonę.

Trečiųjų šalių piliečiai

- **Turintys galiojančią leidimą gyventi:** jie gali imtis veiklos, jei turi leidimą gyventi darbo, studijų, tarptautinės apsaugos, šeimos priežasčių ir kitais tikslais.

- **Leidimo keitimas:** esant tam tikriems ekonominiais ir profesiniams reikalavimams, galima pakeisti turimą leidimą į specialų leidimą savarankiškai dirbti.
- **Atvykimas iš užsienio:** Jei atitinkate reikalavimus, galite kreiptis dėl atvykimo į Lietuvą savarankiškai dirbti iš užsienio. Kai kurios verslo vizos Lietuvoje:
  - **Startup viza:** skirta novatoriškų startuolių įkūrėjams. Reikalinga novatoriška verslo idėja, perspektyvus verslo planas ir pakankami finansiniai ištekliai. Leidžia gyventi dvejus metus, pratęsiama dar trejiems metams.
  - **Nacionalinė D tipo verslo viza:** skirta bendrai verslo veiklai. Reikalaujamas pagrįstas verslo planas ir finansinių išteklių įrodymas.

Bendrieji verslumo reikalavimai

- **Gyvybingas verslo planas:** patartina pateikti verslo planą, kuriame būtų įrodytas projekto ekonominis gyvybingumas.
- **Mokesčių kodas:** privalomas visai ekonominei veiklai.
- **Įregistravimas juridinių asmenų registre:** Įmonėms privaloma registruotis oficialiame registre.
- **Registracija mokesčių inspekcijoje:** privaloma mokesčių deklaravimui ir mokėjimui.
- **Registracija socialinės apsaugos sistemoje:** siekiant užtikrinti sveikatos ir pensijų draudimą.
- **Vietos teisės aktų laikymasis:** savivaldybės licencijų gavimas ir veiklai taikomų teisės aktų laikymasis.

Dažniausios verslo formos Lietuvoje:

I. Savarankiška veikla (Individuali veikla)

Kaip tapti savarankiškai dirbančiu asmeniu? Jei reikia, reikia pakeisti gyvenamąją vietą arba darbo leidimą. Reikalavimai:

- Prašymą pateikti per 60 dienų nuo galiojančio leidimo galiojimo pabaigos.

- Reikalingi dokumentai:
  - Mokesčių mokėtojo kodas.
  - Ekonominės veiklos registracija.
  - Pakankamų pajamų įrodymas.
  - Būsto dokumentai.
  - Dokumentai pagal veiklos rūšį (komercinė, profesinė, amatų ir pan.).

Kaip tapti savarankiškai dirbančiu asmeniu iš užsienio?

- Pateikite prašymą konsulinei vizai savarankiškai dirbti, pateikdami.
  - Pareiškimą, kad nėra kliūčių veiklai.
  - Dokumentus, patvirtinančius finansines galimybes ir apgyvendinimą.
  - Kompetentingos institucijos pažyma.

2. Mažos įmonės arba partnerystės

Kaip įsteigti įmonę?

Idėjos pavertimas projektu:

- Atlikite įgyvendinamumo tyrimą arba parenkite *verslo planą*, geriausia pasinaudodami profesionalų patarimais.
- Pagalba teikiama pagal verslo rėmimo programas ir vietos organizacijų.

Administracinės formalybės:

- Prašykite mokesčių kodą Mokesčių inspekcijoje.
- Registruokitės Juridinių asmenų registre.
- Praneškite apie veiklos pradžią atitinkamai savivaldybei.
- Jei veiklai reikalingi specialūs leidimai (maisto, transporto ir kt.), juos reikia gauti.

Galimos teisinės formos:

- Individuali įmonė (savarankiškai dirbantis asmuo).
- Ribotos atsakomybės bendrovė (UAB).
- Akcinė bendrovė (AB).
- Kooperatyvai ir kitos asociacijos.

Pagrindiniai verslo reikalavimai Lietuvoje:

- **Įrodyti minimalias pajamas:** priklausomai nuo veiklos rūšies, reikia įrodyti, kad pajamos yra pakankamos verslui išlaikyti.
- **Minimalus įstatinis kapitalas:** UAB įsteigti reikia ne mažiau kaip 1 000 eurų kapitalo.
- **Profesinės žinios arba kvalifikacija:** jei to reikalauja veikla (pvz., kirpykla, santechnika).
- **Diplomų pripažinimas:** reguliuojamų profesijų (advokatų, gydytojų, inžinierių ir kt.) atveju reikalaujama diplomo pripažinimo ir registracijos atitinkamoje profesinėje organizacijoje.

Verslumui skirti ištekliai

- Vietos verslo konsultavimo centrai: teikia konsultacijas dėl verslo steigimo ir veiklos.
- Savivaldybės įstaigos: vieno langelio principu teikiamos paslaugos leidimų išdavimui, deklaracijų pateikimui, konsultacijoms ir supaprastintoms procedūroms.
- Prekybos rūmai: registracija, konsultacijos ir sektorių statistika.
- Nevyriausybinės organizacijos (NVO): pagalba tvarkant imigracijos ar mokesčių paraiškas ir procedūras.
- Regioninės verslumo rėmimo programos: dotacijos, mokymai, inkubatoriai ir kiti ištekliai.
- Atitinkamos ministerijos: pvz., diplomų ir profesinės kvalifikacijos pripažinimas.

DARBAS IR DARBO GALIMYBĖS ISPANIJOJE: SEKTORIAI, KURIUOSE YRA DIDŽIAUSIA DARBO JĖGOS PAKLAUSA

Ispanijoje užsieniečiai aktyviai dalyvauja darbo rinkoje, ypač paslaugų, žemės ūkio ir statybos sektoriuose. Nors jie susiduria su tokiais iššūkiais kaip studijų pripažinimo klausimai ir galimybės gauti kvalifikuotą darbą, jų aktyvumas ir užimtumo lygis yra aukštesnis nei šalies vidurkis.

Reikėtų pažymėti, kad paprastai imigrantai dirba blogesnėmis sąlygomis, pavyzdžiui, dažniau dirba laikinuosius darbus, jų darbo vietos yra nesaugios, jie patiria diskriminaciją ir sunkiau randa kitą darbą, kuriam reikalinga aukštesnė kvalifikacija.

Sektoriai, kuriuose užsieniečių paklausa darbo rinkoje yra didžiausia

1. Paslaugų sektorius: tai pagrindinis užsieniečių darbdavys Ispanijoje. Šiame sektoriuje išsiskiria šios sritys:

- Viešbučių ir restoranų verslas: dažniausiai dirba padavėjai, virėjai ir virtuvės padėjėjai.
- Prekyba: pardavėjai parduotuvėse ir sandėliuose.
- Administracinė veikla ir pagalbinės paslaugos: įskaitant valytojų ir logistikos darbuotojų pareigas.

2. Statyba: statyba yra antrasis sektorius pagal užsieniečių darbo paklausą. Dažniausiai dirbamos profesijos:

- Statybininkai: jie sudaro didžiąją dalį šio sektoriaus darbo sutarčių.
- Mūrininkai: ši profesija pasižymi dideliu darbo stabilumu.

3. Žemės ūkis: Žemės ūkis yra pagrindinis užsieniečių užimtumo sektorius, ypač sezoniniuose darbuose. Labiausiai paklausios profesijos yra:

- Žemės ūkio darbininkai:
- Sodininkai:

4. Pramonė: Nors pramonė yra mažiau reprezentatyvi nei ankstesni sektoriai, ji siūlo galimybes tokiose srityse kaip:

- Gamybos pramonė: Gamybos pramonės darbininkai yra trečia pagal užimtumą užsieniečių profesija.
- Transportas ir sandėliavimas: šiame subsektoriuje užsieniečių skaičius žymiai išaugo.

5. Didelės pridėtinės vertės veikla: kai kurie sektoriai, kuriuose vykdoma didelės pridėtinės vertės veikla, vis daugiau samdo užsieniečių:

- Informacinės ir ryšių technologijos:
- Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
- Finansinė ir draudimo veikla.

Kita vertus, Ispanijos viešoji užimtumo tarnyba (SEPE) kas ketvirtį skelbia pagal provincijas suskirstytą „**Sunkiai užpildomų darbo vietų** katalogą“, kuriame pateikiamos Ispanijoje

sunkiai užpildomos darbo vietos. Tai reiškia, kad įmonė turi galimybę užsieniečiui išduoti pirminį leidimą laikinai gyventi ir dirbti kaip darbuotojui. Ne ES užsienio darbuotojams katalogas yra teisėtas būdas patekti į Ispanijos darbo rinką. Jei Ispanijos įmonė nori įdarbinti užsienietį katalogą įtrauktai profesijai, ji gali pradėti prašymo išduoti leidimą

gyventi ir dirbti procedūrą, neįrodydama, kad nėra tinkamų kandidatų iš šalies ar ES. Tai pagreitina įdarbinimo procesą ir palengvina užsienio darbuotojų įdarbinimą sektoriuose, kuriuose trūksta darbo jėgos.

Dažniausiai užimamos užsienio studentų darbo vietos:

- **Viešbučių ir restoranų verslas:** Restoranai, barai, viešbučiai ir kitos turizmo įstaigos dažnai ieško darbuotojų dirbti sezono metu arba savaitgaliais.
- **Kalbų mokymas:** jei gerai mokate anglų ar kitą kalbą, galite rasti darbą privačiu mokytoju arba kalbų mokykloje.
- **Turizmas:** Gido, viešbučių registratūros darbuotojo ar netgi suvenyrų parduotuvės darbuotojo darbas gali būti gera galimybė.

- **Klientų aptarnavimas:** daugelis prekybos centrų, parduotuvių ir paslaugų įmonių ieško darbuotojų klientų aptarnavimo ar pardavimo srityje.
- **Kitos galimybės:** Galimybių taip pat galima rasti tarptautinėse įmonėse, tokiuose sektoriuose kaip statyba ar skaitmeninimas.

DARBO PAIEŠKA IR VIETINĖ DARBO RINKA ISPANIJOJE:

Prieš pradėdami ieškoti darbo, turėtumėte **žinoti savo teisinį statusą šalyje**, turėti empadronamiento ir NIE (užsieniečio identifikavimo numerį), taip pat, jei reikia, savo socialinio draudimo numerį.

Jei esate Europos Sąjungos arba Europos ekonominės erdvės susitarimo (Islandija, Lichtenšteinas ir Norvegija) ir Šveicarijos **pilietis**, galite laisvai patekti į Ispanijos darbo rinką ir turite tas pačias teises. Šalyje galite likti tris mėnesius, ieškoti darbo arba įkurti savo verslą. Po šio laikotarpio turite užsiregistruoti Centriniam užsieniečių registre, kur jums bus išduotas registracijos pažymėjimas.

Jei esate **Europos Sąjungai nepriklausančios šalies pilietis**: turite turėti leidimą gyventi ir dirbti. Norint gauti leidimą gyventi ir dirbti, reikia atitikti keletą reikalavimų: Nacionalinė užimtumo situacija turi leisti įdarbinti arba darbdavys turi įrodyti, kad įdarbinti yra sunku; darbdavys turi būti registruotas socialinės apsaugos įstaigoje ir neturi būti įsiskolinęs socialinės apsaugos ir mokesčių institucijoms; ir darbuotojas neturi būti neteisėtai Ispanijoje, neturi turėti teistumo ir, jei taikoma, turi turėti kvalifikaciją arba profesinę kvalifikaciją, reikalingą profesijai Ispanijoje.

Jei turite **studentų vizą** Ispanijoje, galite dirbti iki 30 valandų per savaitę, jei darbas netrukdo studijoms ir atitinka galiojančius užsienio studentams taikomus reikalavimus.

Jei turite **pabėgėlio statusą Ispanijoje**: turite teisę patekti į Ispanijos darbo rinką praėjus šešiems mėnesiams nuo oficialaus pabėgėlio statuso suteikimo. Leidimas dirbti bus nurodytas tarptautinės apsaugos prašytojo dokumente, paprastai vadinamame *raudonąja kortele*. Pasibaigus pirmajam 6 mėnesių laikotarpiui ir gavus palankų sprendimą dėl prieglobsčio prašymo, galite patekti į Ispanijos darbo rinką tomis pačiomis sąlygomis kaip ir kiti Ispanijos piliečiai.

Praktiniai patarimai darbo paieškai:

Išsprendę visus teisinius klausimus, turėtumėte:

- Parengti savo CV ir profesinį profilį: Parengti Ispanijos reikalavimus atitinkantį CV su nuotrauka (nebūtina), išsilavinimu, patirtimi ir kompetencijomis.
- Parašykite aiškų ir trumpą motyvacinį laišką.
- Jei reikia, turėtumėte tobulinti ispanų kalbos žinias, pradėti kvalifikacijos pripažinimo procedūras arba lankyti mokymo ar kvalifikacijos kursus, kurie padės jums patekti į Ispanijos darbo rinką.

Nepamirškite atsižvelgti į didžiausią paklausą turinčius sektorius, kuriuos aprašėme aukščiau (paslaugos, žemės ūkis, statyba ir kt.), taip pat į profesijų, kuriose sunku rasti darbo, sąrašą.

Ispanijoje labai svarbu aktyviai ieškoti darbo, naudojantis įvairiais esamais kanalais:

1. **Darbo skelbimų portalai:** InfoJobs, LinkedIn, Indeed, Job Today ir kt.
2. Peržiūrėkite **SEPE** (Servicio Público de empleo Estatal) ir **EURES** pasiūlymus dėl mobilumo Europoje.
3. Kreipkitės tiesiogiai į **vietos įmones** (savarankiškai) arba per **migrantų asociacijas**.
4. Siųskite savo CV į įvairias **laikino įdarbinimo agentūras** arba įdarbinimo agentūras.
5. Dalyvaukite **darbo mugėse** ir tinklaveikos renginiuose.
6. Jei esate universiteto studentas, informacijos apie darbo pasiūlymus galite ieškoti universitetų tinklalapiuose arba netgi paklausti savo dėstytojų ar bendramokslių.

DARBO IR MOKYMŲ PROGRAMOS ISPANIJOJE:

Ispanijoje yra įvairių programų, skirtų skatinti užimtumo mokymą ir padėti piliečiams, ypač pažeidžiamiausioms grupėms (įskaitant migrantus), įsitraukti į darbo rinką.

SEPE (Valstybinė viešojo užimtumo tarnyba) programos

Nemokami profesinio mokymo kursai: Bedarbiams ir dirbantiems asmenims, įskaitant užsieniečius, turinčius galiojančius leidimus, siūlomi nacionaliniu mastu pripažįstami profesinio mokymo sertifikatai, kuriuos galima įgyti lankant kursus,

mišriais metodais arba internetu. Kursų temos yra labai įvairios (viešbučių verslas, prekyba, transportas, socialinė ir sveikatos priežiūra ir kt.).

Specialios programos pažeidžiamoms grupėms: skirtos socialinės atskirties riziką patiriantiems užsieniečiams, pvz., imigrantams, kurių padėtis yra įteisinta. Siūloma profesinio orientavimo, pagrindinio mokymo ir integracijos į darbo rinką pagalba.

EURES TINKLAS (Europos užimtumo tinklas)

Europiečiams yra sukurtas Europos bendradarbiavimo tinklas, kuris palengvina laisvą darbuotojų judėjimą ir darbo jėgos mobilumą tarp Europos Sąjungos (ES) šalių, Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ir Šveicarijos. Jis teikia informaciją ir patarimus darbuotojams, ieškantiems darbo kitose ES šalyse, ir įmonėms, ieškančioms darbuotojų Europoje. Jis taip pat turi darbo portalą, skirtą palengvinti mobilumą ir prieigą prie darbo vietų Europoje.

Regioninės ir vietos programos

Visos autonominės bendruomenės (Katalonija, Madridas, Andalūzija, Valensija...) siūlo profesinio mokymo planus (kursus, pritaikytus vietos poreikiams), taip pat užimtumo orientavimo ir integracijos programas imigrantams.

Nevyriausybinių organizacijų ir asociacijų

- Imigrantų asociacijos ir NVO siūlo mokymą ir užimtumą užsieniečiams, pavyzdžiui: Ispanijos Raudonasis Kryžius: pagrindinis mokymas, orientavimas darbo rinkoje, tarpininkavimas; Accem: visapusiška parama imigrantams; Cepaim fondas: socialinės ir darbo integracijos projektai.

Dvigubo mokymo programos: apima mokymą ir apmokamą darbą, ypač tokiuose sektoriuose kaip viešbutis, pramonė ir prekyba. Šios programos idealiai tinka užsieniečiams, turintiems leidimą gyventi ir dirbti.

Kvalifikacijos pripažinimas ir profesinis mokymas: norint gauti kvalifikuotą darbą, svarbu pripažinti užsienyje įgytą kvalifikaciją (educacionyfp.gob.es). Be to, bendradarbiaujant su profesinėmis asociacijomis rengiamos specialios mokymo programos.

Praktiniai patarimai

- ✓ Kreipkitės į vietos darbo biržą ir paprašykite informacijos apie kursus ir programas.
- ✓ Pasinaudokite SEPE internetiniais ištekliais ir regioninėmis iniciatyvomis.
- ✓ Apsvarstykite galimybę įgyti patirties pagal dvejopo mokymo arba mokymo sutartis.
- ✓ Susisiekite su imigrantų asociacijomis, kad gautumėte jūsų profiliui pritaikytas galimybes.
- ✓ Sukurkite savo paramos tinklą ir profesinius kontaktus

VERSLUMAS IR VERSLO KŪRIMAS ISPANIJOJE:

Remiantis naujausiais tyrimais, dauguma naujų įmonių ar verslininkų, įkurtų Ispanijoje, yra migrantai. Ispanija yra patraukli vieta verslumui, ir paprastai čia nėra sudėtinga pradėti verslą. Daugelis užsienio studentų renkasi dirbti laisvai samdomais darbuotojais, tačiau tam reikalingas papildomas leidimas.

Reikalavimai skiriasi priklausomai nuo to, ar verslininkas yra Europos Sąjungos (ES) arba Europos ekonominės erdvės (EEE) pilietis, ar yra iš trečiosios (ne Europos) šalies.

ES/EEE piliečiai

- **Leidimas gyventi ir dirbti:** nereikalingas. ES/EEE piliečiai, įskaitant savarankiškai dirbančius asmenis ir verslininkus, gali laisvai gyventi ir dirbti Ispanijoje.
- **Pagrindinės pareigos:**
  - Gauti **NIE** (užsieniečio identifikavimo numerį).
  - Būti registruotam gyvenamosios vietos savivaldybėje.
  - Užsiregistruoti **socialinės apsaugos** sistemoje ir gauti numerį.
  - Registruotis kaip **savarankiškai dirbantis asmuo** arba įsteigti **įmonę** pagal standartinę tvarką.

2. Trečiųjų šalių piliečiai (ne europiečiai)

- **Leidimas gyventi ir dirbti savarankiškai:** reikalavimas užsiimti ekonominės veikla.
- **Prieigos būdai:**

- o Iš kilmės šalies: kreiptis dėl savarankiško darbo vizos arba verslininko vizos, jei projektas yra novatoriškas ir turi didelį ekonominį potencialą.
- o Iš Ispanijos: jei jau turite teisėtą leidimą gyventi, galite kreiptis dėl pirminio leidimo gyventi ir savarankiškai dirbti.

- **Bendrieji reikalavimai:**

- o Pateikite įgyvendinamą verslo planą ir įrodykite jo techninį, ekonominį ir profesinį įgyvendinamumą.
- o Pateikite įrodymus, kad turite pakankamai finansinių išteklių verslui plėtoti.
- o Turėti veiklai reikalingą draudimą ir licencijas.
- o Laikytis mokesčių ir darbo reikalavimų (registracija mokesčių institucijose ir socialinės apsaugos įstaigose).

Jei nusprendėte tapti verslininku, galite dirbti savarankiškai arba įsteigti savo įmonę (SL, SA...).

I Savarankiškai dirbantis asmuo (savarankiškai dirbantis).

Visiems bendri veiksmai:

1. Gaukite NIE ir socialinio draudimo numerį.
2. Registruotis mokesčių inspekcijoje: pateikti formą 036 arba 037, pranešant apie veiklos pradžią.
3. Užsiregistruokite RETA (specialioje savarankiškai dirbančių asmenų registre) ir pradėkite mokėti socialinio draudimo įmokas.
4. Pateikite paraišką sektoriaus licencijai ar leidimui gauti (priklausomai nuo veiklos rūšies).
5. Tvarkykite tinkamą apskaitą ir vykdykite mokesčių prievoles (IRPF, PVM).

Konkretūs reikalavimai ne Europos migrantams:

- Jie turi turėti išankstinį leidimą verstis veikla, kuris apima:
  - o Tinkamą verslo planą (rinkos analizę, finansinį planą, ekonominį poveikį).
  - o Finansinių išteklių pagrįstumas (gali būti reikalaujama minimali suma).
  - o Profesinės patirties arba kvalifikacijos, reikalingos veiklai vykdyti, įrodymas.

- o Kai kuriais atvejais jie gali gauti savarankiškai dirbančio asmens statusą (asmenys, kurie gyvena Ispanijoje ne mažiau kaip 3 metus ir atitinka reikalavimus).

2. Verslo steigimas (įmonės)

Įmonės steigimas (pvz., Sociedad Limitada – S.L.) reikalauja daugiau formalumų ir tinka verslams, kurių perspektyvos ar rizika didesnė.

Dažniausiai atliekami veiksmai:

1. Nustatyti teisinę formą: Sociedad Limitada (S.L.), Sociedad Anónima (S.A.), kooperatyvas ir kt.;
2. Gauti užsienio partnerių NIE.
3. Kreiptis į Centrinį prekybos registrą dėl neigiamo pavadinimo patvirtinimo.
4. Parengti įstatus ir kreiptis į notarą, kad būtų sudarytas steigimo aktas.
5. Gaukite laikiną NIF ir užsiregistruokite mokesčių institucijose.
6. Užregistruokite įmonę komerciniame registre.
7. Pateikite paraišką galutiniam NIF gauti.
8. Užregistruokite įmonę ir jos darbuotojus socialinės apsaugos institucijose.
9. Vykdykite mokesčių prievolės: pelno mokestis, PVM, atskaitymai.

Reikalavimai ne Europos Sąjungos piliečiams:

- Jei jie neturi ankstesnės gyvenamosios vietos, jie turi kreiptis dėl:
  - o Verslininko viza (novatoriškiems projektams), kurią išduoda Didelių įmonių skyrius (UGE-CE).
  - o Leidimą gyventi ir verstis savarankiška veikla (bendresnėms veiklos rūšims).

Jie turi įrodyti projekto įgyvendinamumą ir turėti reikiamus išteklius.

8. PARAMOS TINKLAI IR ASOCIACIJOS.

VIETOS ORGANIZACIJOS IR ASOCIACIJOS, REMIANČIOS UŽSIENIO GYVENTOJUS.

Ispanija, **Italija** ir **Lietuva** turi bendrą pagrindą užsieniečių priežiūros ir integracijos politikos ir išteklių srityje. Kaip Europos Sąjungos valstybės narės ir tarptautinių žmogaus teisių konvencijų signatarės, visos trys šalys siūlo panašius išteklius, skirtus migrantų, prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir kitų mobilių asmenų apsaugai, humanitarinei pagalbai ir integracijai užtikrinti.

Visose trijose šalyse yra tiesiogiai arba netiesiogiai veikiančios institucijos, teikiančios visapusišką paramą migrantams, pavyzdžiui, Raudonasis Kryžius, Tarptautinė migracijos organizacija (IOM), Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiasis komisaras (UNHCR), „Caritas“ arba Jėzuitų pabėgėlių tarnyba, užtik

- **Raudonasis Kryžius:** teikia platų paslaugų spektrą migrantams, kuriems reikia

pagalbos. Tai apima pagrindinę pagalbą, pavyzdžiui, maistą, drabužius ir sveikatos priežiūrą, taip pat laikinas prieglobstis centruose ar butuose, kur taip pat teikiama teisinė pagalba, psichologinė parama ir mokymas. Organizacija rengia veiklą, skirtą

palengvinti socialinę integraciją, pavyzdžiui, kalbos kursus, patarimus dėl darbo ir būsto paieškos, pagalbą šeimų susijungimo procesuose. Ji taip pat skiria ypatingą dėmesį sezoniniams darbuotojams, nelydimiems nepilnamečiams ir asmenims, norintiems savanoriškai grįžti į savo kilmės šalį.

Ispanijos Raudonasis Kryžius: <https://www.cruzroja.es/>

Croce Rossa Italiana (Italijos Raudonasis Kryžius): <https://www.cri.it/>

Lietuvos Raudonasis kryžius (Lietuvos Raudonasis Kryžius):

<https://www.redcross.lt/>

- **Tarptautinė migracijos organizacija (IOM):** teikia migrantams pagrindines paslaugas, pvz., humanitarinę pagalbą (maistą, prieglobstį, sveikatos priežiūrą), paramą savanoriškam grįžimui ir reintegracijai, teisinę orientaciją ir pagalbą migracijos procedūrose. Ji taip pat teikia psichosocialinę pagalbą, apsaugą prekybos žmonėmis aukoms ir nelydimiems nepilnamečiams, prieigą prie švietimo, sveikatos priežiūros ir profesinio mokymo, taip pat socialinės ir kultūrinės integracijos veiklą.

IOM Ispanija: <https://spain.iom.int/>

IOM Italija: <https://eca.iom.int/italy>

IOM Lietuva: <https://lithuania.iom.int/>

- **UNHCR** teikia platų paslaugų spektrą, skirtą pabėgėliams, perkeltiesiems asmenims ir asmenims be pilietybės apsaugoti ir jiems padėti. Ekstremaliose situacijose ji teikia prieglobstį, maistą, vandenį, medicininę pagalbą, pagalbą susijungiant šeimoms ir užtikrina jų saugumą. Ji taip pat dirba siekdama apsaugoti žmogaus teises, bendradarbiaudama su vyriausybėmis, kad būtų tobulinami įstatymai ir sistemos, leidžiančios gauti dokumentus, švietimą, užimtumą ir pagrindines paslaugas. Be to, ji skatina ilgalaikius sprendimus, pavyzdžiui, saugų grįžimą, integraciją vietoje arba perkėlimą į trečiąsias šalis.

Internetas: <https://www.acnur.org/>

- **Caritas:** teikia platų paslaugų spektrą migrantams, daugiausia dėmesio skirdama priėmimui, orientavimui ir socialinei integracijai. Pagrindinė pagalba apima teisinę ir administracinę pagalbą imigracijos klausimais, pagrindinę socialinę priežiūrą (maistą, laikiną apgyvendinimą, aprangą), psichosocialinę pagalbą ir mokymo bei darbo paieškos programas. Taip pat skatina tarpkultūrinių susitikimų ir kalbų kursų organizavimą.

Caritas Ispanija: <https://www.caritas.es/>

Caritas Italija: <https://www.caritas.it/>

Caritas Lietuva: <https://www.caritas.lt/>

- **Jėzuitų pabėgėlių tarnyba:** teikia visapusišką paramą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams ir priverstiniais migrantams, daugiausia dėmesio skirdama jų priėmimui, apsaugai ir teisių gynimui. Jos paslaugos apima teisinę ir psichosocialinę pagalbą, konsultacijas prieglobsčio proceso klausimais, pagalbą pažeidžiamose situacijose, švietimo ir profesinio mokymo programas, taip pat paramą darbo ir socialinei integracijai.

Interneto svetainė: <https://jrs.net/en/home/>

- **Ištekliai užsienyje studijuojantiems Europos studentams:**
<https://www.european-funding-guide.eu/>

Pagalbos ištekliai migrantams ITALIJOJE:

Italijoje migrantai studentai gali kreiptis dėl studijų vizos (D vizos) ir leidimo gyventi profesinio mokymo ar studijų universitete tikslais, o vėliau kreiptis dėl mokesčių kodo ir sveikatos draudimo, pasinaudodami universitetų, pvz., NABA ar Trento, „Sveikinimo biurų“ pagalba, kurie padeda atlikti šias procedūras. NVO, pvz., Centro Astalli (JRS Italija), siūlo italų kalbos kursus, apgyvendinimą, teisinę pagalbą, medicininę ir humanitarinę pagalbą prieglobsčio prašytojams. Universitetai skelbia stipendijas užsienio studentams (įskaitant pabėgėlius), tiek pagal nuopelnus, tiek finansinę pagalbą, o Italijos vyriausybė siūlo savo stipendijų programas. Taip pat yra tinklų, pvz., „Rete degli Studenti Medi“, kurie skatina studentų integraciją ir paramą, įskaitant naudotų knygų rinką.

Be minėtų išteklių, Italijoje yra ir kitų nevyriausybinių organizacijų, kurios sprendžia migracijos klausimus.

- **„Rifugiato a casa mia“** – Caritas Italiana projektas, skatinantis priimti į namus pabėgėlius ar tarptautinę apsaugą turinčius asmenis, sudarant jiems galimybę kelis mėnesius gyventi šeimose, siekiant palengvinti jų socialinę integraciją naudojant kasdienes ir bendruomenės priemones.

Internetas:

<https://www.caritasambrosiana.it/aree-di-bisogno/stranieri/rifugiatoacasamia>

- **INTERSOS:** teikia apsaugą, sveikatos priežiūrą, mokymą ir darbo paiešką migrantams ir pabėgėliams.
Interneto svetainė: <https://www.intersos.org/en/what-we-do/italy/>
- **Welcome Association Italia (WAI):** pagrindinės paslaugos apima pagalbą imigracijos procedūrose (vistos, leidimai gyventi, registracija), privačią sveikatos draudimą, galiojantį leidimui gyventi, teisinę ir mokesčių konsultacijas bei tarpkultūrinį tarpininkavimą.
Interneto svetainė: <https://www.waitaly.net/en/>
- **Jumamap:** nacionalinė platforma, kurioje pateikiama prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams teikiamų paslaugų, įskaitant teisinę, sveikatos, socialinę ir mokymo pagalbą, žemėlapis, kuriame nurodytos visoje teritorijoje prieinamos priemonės keliomis kalbomis.
Interneto svetainė: <https://www.jumamap.it/it/>
- **Refugees Welcome Italia:** pagrindinė paslauga – „bendras būstas“: vietos gyventojai ar šeimos, turintys laisvą kambarį savo namuose, sujungiami su pabėgėliais, taip palengvinant apgyvendinimą, kultūrinį mainą ir integraciją į vietos bendruomenę.
Interneto svetainė: <https://refugees-welcome.it/>

Ištekliai migrantams Tempio Pausania regione

- **Viduržemio jūros regiono asociacija:** aktyviai skatina kultūrinę integraciją tarp užsienio gyventojų ir vietos bendruomenės. Asociacija organizuoja kultūrinius ir socialinius renginius bei kalbos kursus, atlieka socialinio tarpininkavimo funkciją, padėdama užsieniečiams integruotis į Tempio Pausania socialinę ir ekonominę struktūrą.
- **La Quercia kooperatyvas:** administruoja įvairią veiklą socialinių paslaugų srityje ir atlieka svarbią migrantų ir pabėgėlių priėmimo funkciją. Jo paslaugos apima priėmimo centrus, psichologinę pagalbą ir profesinį orientavimą. Kooperatyvas taip pat dalyvauja

projektuose, kuriais siekiama skatinti socialinę įtrauktį ir paramą pažeidžiamiems asmenims, įskaitant užsieniečius.

- **Asociacija „Teisė į prieglobstį“:** aktyviai teikia paramą į Sardiniją atvykstantiems pabėgėliams ir imigrantams. Ji teikia teisinę pagalbą, psichologinę paramą ir orientavimo veiklą vietos paslaugų teikėjams. Be to, ji skatina informuotumą apie pilietybę, imigrantų teises ir integracijos svarbą.
- **„Sardegna Accoglienza“ projektas:** tai asociacijų ir kooperatyvų tinklas, kuris užsiima migrantų ir pabėgėlių priėmimu ir integracija Sardinijoje. Nors tai regioninė iniciatyva, ji bendradarbiauja su Tempio Pausania savivaldybe ir kitomis vietos institucijomis, teikdama priėmimo paslaugas, teisinę pagalbą ir integracijos paramą.

Paramos ištekliai migrantams LIETUVOJE

Lietuvoje migrantai studentai gali gauti **nacionalinę D tipo vizą** arba **laikiną leidimą gyventi per** Migracijos departamento administruojamą sistemą **MIGRIS**, kuri leidžia jiems studijuoti ir dirbti, o magistrantūros ar doktorantūros studijoms ją pratęsti iki dvejų metų ar ilgiau. **MiCenter (IOM-Lietuva)** teikia nemokamą individualią pagalbą: teisinę pagalbą, akademinį ir profesinį orientavimą, emocinę paramą ir pagalbos grupes. Keletas universitetų turi **tarptautinius biurus** (Erasmus+, pripažinimas, stipendijos, integracija) ir bendradarbiauja su NVO, siekdami remti išeivius studentus. NVO, pvz., **Pabėgėlių taryba** ar **„Caritas Lietuva“**, teikia teises konsultacijas, humanitarinę ir švietimo pagalbą. Be to, tokie tinklai kaip **Erasmus studentų tinklas** ir kultūros centrai (pvz., Kauno) organizuoja integracijos, kultūrinės ir socialinės paramos veiklas, siekdami stiprinti studentų įtrauktį.

Ištekliai

Pagrindinės Lietuvoje veikiančios asociacijos yra Raudonasis Kryžius, Caritas, Tarptautinė migracijos organizacija, minėtos anksčiau šiame vadove.

WWW.STUDYIN.LT – nacionalinis nekomercinis informacijos ir paramos centras studentams, norintiems studijuoti Lietuvoje.

---

artscape.lt – Pasitelkdami profesionaliojo meno formas, kuriame ir plėtojame įtraukties strategijas bei erdves pažeidžiamoms ar socialinę atskirtį patiriančioms grupėms, siekdami atviros visuomenės vizijos. Organizuoja Pabėgėlių savaitę. <https://artscape.lt/>

Gelbėkit vaikus Lietuva – Parama Ukrainos pabėgėlių vaikams ir šeimoms. <https://gelbekitvaikus.lt/>

Maisto bankas – Renkamą maisto paramą paskirsto mažas pajamas turinčioms šeimoms ir asmenims, bedarbiams, rizikos grupėse esančioms šeimoms ir jų vaikams, žmonėms su negalia bei senjorams, gyvenantiems su ribotomis pajamomis, taip pat gausioms ar vienišų tėvų šeimoms ir kitiems, kuriems reikia pagalbos. <https://www.maistobankas.lt/>

Kauno įvairių tautų kultūrų centras – Etninių mažumų centras. <https://154kulturos.lt/>

Nevyriausybinių organizacijų „Diversity Development Group“ (DDG) – Pelno nesiekianti organizacija, vykdanči mokslinius, taikomuosius ir infrastruktūrinius projektus žmogaus teisių, švietimo, lygių galimybių, įvairovės, migracijos ir integracijos srityse. <https://www.diversitygroup.lt/en/>

Paramos ištekliai migrantams ISPANIJOJE:

Ispanijoje migrantai studentai turi teisę į privalomąjį švietimą ir gali gauti stipendijas bei studijų visas profesiniam mokymui ir studijoms universitete. Yra viešųjų centrų, pavyzdžiui, CEPI, kurie siūlo ispanų kalbos kursus, pagalbą mokykloje, teisinę ir užimtumo konsultacijas. Be to, nevyriausybinių organizacijų, pavyzdžiui, CEAR, Accem arba CEPALM, teikia apgyvendinimo, teisinės pagalbos, mokymo ir psichologinės pagalbos paslaugas. Taip pat yra

universitetų biurai užsieniečiams, o kai kuriais atvejais – privačios agentūros, padedančios tvarkyti dokumentus, gauti vizas ir apgyvendinimą.

Svarbiausi ištekliai migrantams yra šie:

- **CEAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado):** teikia visapusišką pagalbą

pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams ir pažeidžiamiems migrantams. Jos paslaugos apima laikinas prieglobstis ir apgyvendinimas,

teisinės konsultacijos tarptautinės apsaugos klausimais, psichologinė pagalba, kalbos ir darbo mokymas, taip pat socialinis konsultavimas.

Interneto svetainė: <https://www.cear.es/>

- **ACCEM (Asociación Comisión Católica Española de Migraciones):** pagrindinės paslaugos apima laikiną apgyvendinimą, butų ir priėmimo centrų valdymą; teisinę ir juridinę pagalbą prieglobsčio ir imigracijos procesuose; psichosocialinę paramą ir psichologinės pagalbos programas; socialinę ir darbo integraciją, individualizuotus planus, profesinį orientavimą, mokymą ir pagalbą ieškant darbo; finansinę pagalbą, pagalbą tvarkant dokumentus, diplomų pripažinimą ir pagalbą sveikatos procedūrose.

Interneto svetainė: <https://www.accem.es/>

- **Red Acoge:** palengvina migrantų prieigą prie socialinės pagalbos, teisinių, sveikatos, būsto, švietimo, kultūros ir laisvalaikio paslaugų.

Interneto svetainė: <https://redacoge.org/>

- **NVO Rescate Internacional:** teikia visapusišką pagalbą migrantams ir pabėgėliams, ypatingą dėmesį skirdama moterims, nepilnamečiams ir LGTBIQ+ grupėms. Jos paslaugos apima priėmimą ir apgyvendinimą, teisinę pagalbą prieglobsčio ir imigracijos

procedūrų klausimais, psichologinę pagalbą ir tarpkultūrinį tarpininkavimą, taip pat profesinį orientavimą ir mokymą socialinei ir profesinei integracijai.

Interneto svetainė: <https://ongrescate.org/>

- **Médecins du Monde Spain:** teikia sveikatos tarpininkavimo paslaugas, skatina kreiptis į viešąsias sveikatos priežiūros įstaigas skubiais atvejais, prevencijos ar lėtinių ligų atvejais, nepriklausomai nuo administracinio statuso. Taip pat teikia psichosocialinę ir psichikos sveikatos paramą, teikdama emocinę paramą ir specializuotas priežiūros paslaugas.

Interneto svetainė: <https://www.medicosdelmundo.org/>

- **White Cross Foundation:** teikia prieglobsčio ir apgyvendinimo paslaugas, specializuotą humanitarinę pagalbą, įskaitant prekybos žmonėmis ir socialinės atskirties aukoms, psichosocialinę ir sveikatos priežiūros paramą, taip pat socialinę ir profesinę integraciją bei profesinio mokymo programas.

Interneto svetainė: <https://www.fundacioncruzblanca.org/>

- **Provivienda:** teikia migrantams laikino apgyvendinimo paslaugas su socialine pagalba, prieigą prie prieinamų nuomojamų būstų (turintiems leidimus gyventi ir dirbti), taip pat socialinę ir teisinę pagalbą būsto ir imigracijos klausimais, įskaitant tuos, kurių padėtis nėra sureguliuota.

Interneto svetainė: <https://provivienda.org/>

Pagalbos migrantams asociacijos Granadoje

- **Imigrantų pagalbos tarnyba (SAI):** teikia informaciją ir teisinę bei socialinę pagalbą, paramą legalizavimo procedūrose, registracijoje, šeimų susijungimo ir diplomų pripažinimo klausimais, taip pat veikia rasinės diskriminacijos ar ksenofobijos atvejais. Ji taip pat bendradarbiauja su kitomis įstaigomis mokymo, vertimo raštu ir žodžiu bei bendruomenės integracijos veiklos srityse.

Interneto

svetainė:

<https://www.granada.org/inicio.nsf/xtelefonodetal?open&unid=D4AB6D08EE8238C5C1257370003801EA>

- **Asociación SARAЕ – Solidaridad, Apoyo y Recursos para la Autonomía y Empoderamiento (Solidarumas, parama ir ištekiai savarankiškumui ir įgalinimui):** specializuojasi padėti migrantams, kurios susiduria su ypatingu pažeidžiamumu, pavyzdžiui, smurtu dėl lyties, prekyba žmonėmis ar socialine atskirtimi. SARAЕ teikia teisinę ir užimtumo konsultacijas, psichologinę paramą, įgalinimo erdves ir mokymo seminarus, skirtus asmeniniam ir ekonominiam savarankiškumui.

Interneto svetainė: <https://asociacionsarae.org/index.html>

- **OCREM:** teikia prieglobsčio paslaugas pažeidžiamose padėtyse atsidūrusioms šeimoms, įskaitant apgyvendinimą normalizavimo butuose arba globos namuose.

Interneto svetainė: <https://ocrem.org/>